

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

1. А за 24 години...

Радіохвилі обігли навколо всієї земної кулі і повернулися назад; їхнє повернення відзначили найточніші й найчутливіші прилади радіостанції імені Комінтерна. Черговий технік поглянув на годинника: так, до наступного, останнього сигналу залишилося ще п'ятнадцять хвилин. І, хоча радіохвилі принесли до кожного приймача світу лише короткий, різкий звук дзвоника, - не було на старій Землі людини, яка, сидячи біля репродуктора, не сказала б собі таке саме:

- Ще п'ятнадцять хвилин!..

З самого ранку по всіх країнах, по всіх містах і містечках людство чекало на цей сигнал, що пронісся по Землі рівно без чверті дванадцять. Ті, хто був дома, старанно востаннє підстроїли приймачі; люди, що проходили по вулицях, підвели очі, розшукуючи найближчого репродуктора, щоб спинитися коло нього - і слухати. По установах і підприємствах спинилася робота, завмерли машини. Стара Земля слухала.

Безумовно, найщасливішими слід було вважати тих, хто мав можливість увімкнутися до велетенського людського потоку, віддати йому себе цілком аж до тієї секунди, коли той потік не вніс би людину до гігантського Палацу Науки й Культури, не посунув би щасливця до його місця на одному з незчисленних концентричних кіл найбільшої в світі його головної зали - і не залишив би там. Проте, для цього треба було бути в столиці великого Радянського Союзу, в червоній Москві, де висівся Палац.

Хвилини текли нестерпуче повільно. Здавалося, вони обернулися на години. Вже не було жодного місця в головній залі, від стола президії і трибуни доповідача і до верху, до найвищих рядів стільців. Надзвичайна тиша панувала в залі, не зважаючи на те, що тут зібралося близько п'ятдесят тисяч чоловіка, така сама тиша, яка панувала біля кожного приймача світу, настроєного на Москву.

І ось упали в вічність останні секунди. Хвилинна стрілка накрила годинникову; обидві разом вони вказали на цифру XII. І ціла зала, ціле людство, що скупчилося біля приймачів і репродукторів, - почули ще один короткий і різкий звук дзвоника. Останній сигнал.

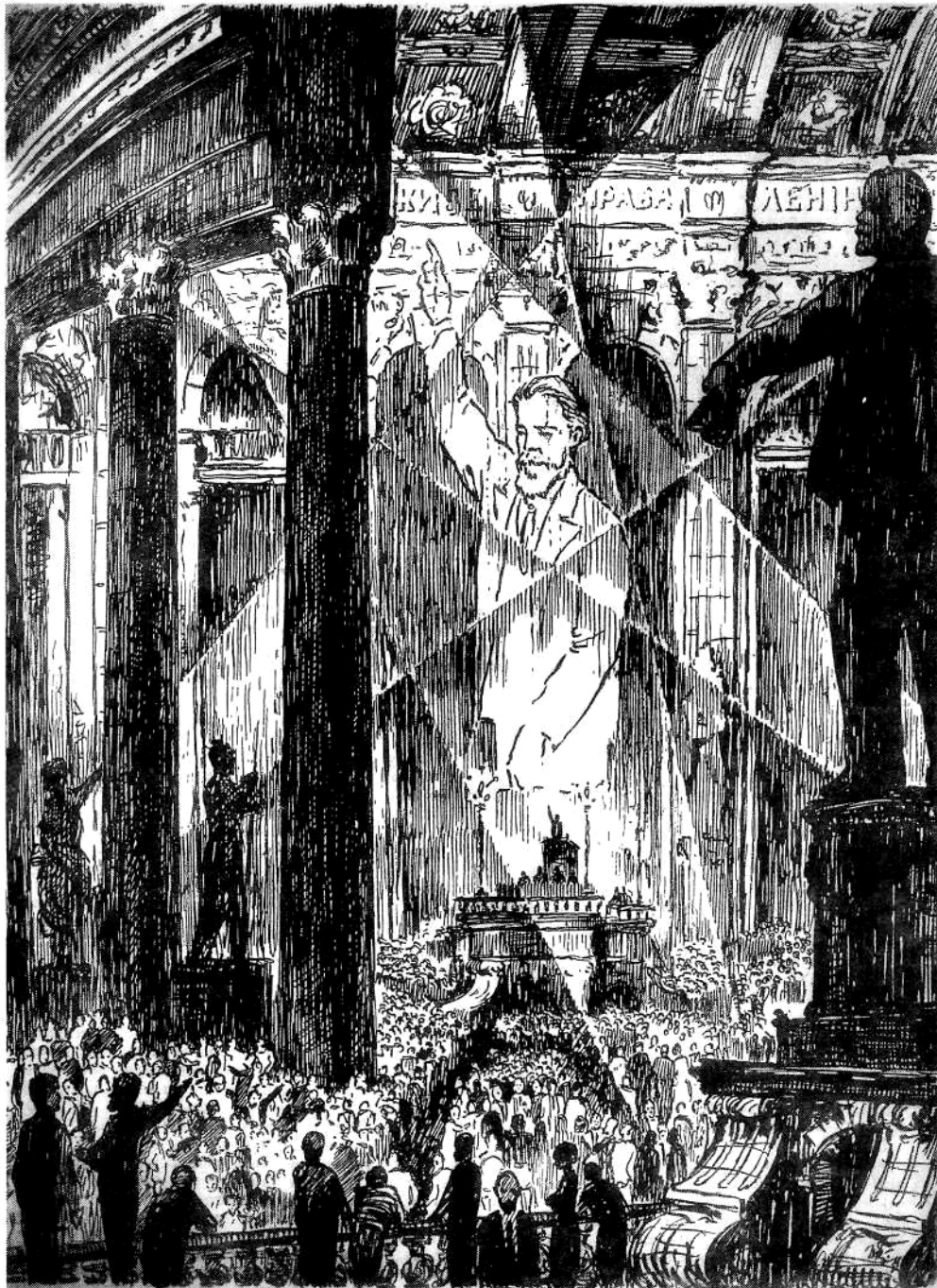
За ним пролунали дванадцять гучних і тягучих ударів годинника: било дванадцять годин. І поки було чути ці удари, - жовтогарячим світлом засяяли екрани телевізорів по всій Землі, чіткими, яскравими рисами виникли по них обриси великої зали Палаца.

В напруженій тиші розтанув останній удар годинника і, мабуть, ніколи ще не вслухалася так Земля в тихе шарудіння, що доносилося з гучномовців. Ще секунда... дві... три...

- Всесвітні збори оголошують відкритими. Слово має академік Микола Петрович Риндін!

Вибух, смерч, буря оплесків перекинула тишу й пронеслася штормом по Землі. Люди в залі, люди по містах і містечках, що досі їм нестерпно тягучими здавалися секунди, - забули про час, про секунди й хвилини, намагаючись якнайгучніше, якнайдовше плескати в долоні. І в цій бурі не чути було вже нічого, бо люди не слухали нічого, вони лише дивилися, як твердими, рішучими кроками на трибуну в центрі зали пройшов чоловік, як він спинився, поклав руки на бар'єр, уклонився.

І одночасно з різних боків ударило біле проміння прожекторів. Проміння схрестилося на трибуні, залляло своїм світлом малесенький здає силует чоловіка. Тієї ж миті цей силует неймовірно зріс, перетворився на велетня, що дохдив головою майже до стелі Палаца. Силует трохи вібрував у повітрі, він був створений немов з якоїсь напівпрозорої речовини - придивляючися, можна було бачити крізь нього протилежні стіни, що танули десь у даліні. Це було останнє досягнення оптичної техніки: освітлювані прожекторами дзеркала на трибуні відкидували вгору світловий велетенський силует, виображення промовця.

Кожен бачив збільшені риси обличчя всесвітньо відомого академіка

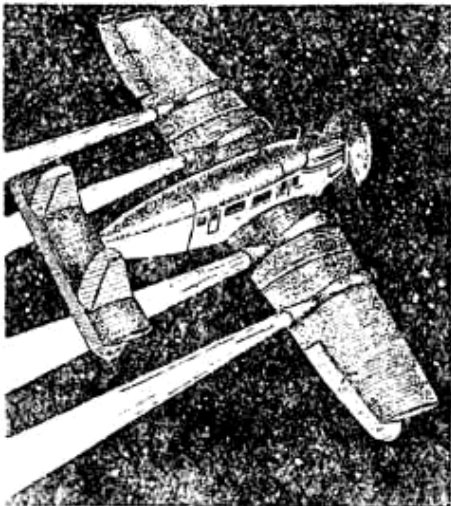
Тепер уже кожен бачив гігантські збільшені знайомі риси обличчя всесвітньо відомого академіка Риндіна. Ось характерна шапка його сивого волосся, енергійні навислі брови над гострими очима, простий ніс, вуса й рівно підстрижена борідка. Нова буря оплесків пронеслася по залі: це він, він!..

Але ось академік Риндін рішуче підвіз руку. Вона, здавалося, пронизала стелю й зникла за нею. Академік вимагав тиші. Цього було досить: за кілька секунд зала змовкла до того, що можна було чути дихання свого сусіди. Академік обіперся зручніше об бар'єр трибуни:

- Шановні товариші! Моя місія сьогодні не дуже складна й я спробую виконати її якнайшвидше - адже я мушу коротко й стисло розповісти вам про те, що всі ви вже досить добре знаєте, про що не один раз чули і не один раз читали. Але ви знаєте, що сьогодні ми востаннє зустрічаємося. Коли ми ще побачимося? Я сподіваюся, що це буде найдовше за два роки й п'ятдесят шість днів. Може, нам пощастить повернутися раніше. Але, може бути й інше...

Коротка пауза примусила здригнутися всіх. Так, може бути інше...

- Проте, ми певні, що виконаємо наше завдання. Цього вимагає наш великий Радянський Союз. Навіщо ми покидаємо завтра нашу стару планету, навіщо направляємося ми до безкрайого Всесвіту? Відповідь дуже коротка, всього два слова: корозія і енергія. Спочатку про перше, про корозію. Що це таке? Як ви знаєте, корозією називається руйнація металу під різними впливами. Іржа на залізі, зелена закис на міді - все це корозія. Це великий злодій, що краде в нас неймовірну кількість металу. Ми втрачаємо щороку близько сорок відсотків, без малого половину всього того металу, що встигаємо його здобути протягом року. Ми боремося з корозією, ми винаходимо

Пасажирський ракетоплан

різноманітні стопи металів - з нікелем, з хромом тощо. Але цього замало. Злодій все одно краде метал. І ми хочемо остаточно розбити його. Як?..

Академік Риндін оглянув залу.

- Згадайте відому таблицю елементів великого хеміка Менделєєва. І згадавши її, ви відразу побачите в ній кілька дірок, досі не заповнених наукою. Їх мало, тих дірок, усього кілька. Але - саме тут, у цих незнайдених ще наукою елементах, що їх свого часу передбачив великий Менделєєв, - заховано розв'язання проблеми. Дивіться!

У блискучому світлі з стелі спустилося велике полотнище, на якому кожен міг пізнати графі таблиці Менделєєва. Академік указав на неї:

- Дивіться! Ось колонка так званих благородних металів. Ось цей перший ряд таблиці. З самого початку, згори ми бачимо: водень, літій, натрій, калій, мідь, рубідій, срібло, цезій і, зрештою, золото. За ним - дірка елемента номер вісімдесят сім. Назвемо його умовно ультразолотом. Ми маємо всі підстави гадати, що це - найблагородніший метал, що не лише сам не піддається корозії, але й врятує від неї всі інші метали, якщо його домішати до них в найменшій кількості. Оце - наша зброя проти корозії.

По залі пронісся тихий гул. Ультразолото!..

- Проте - де взяти цей метал?.. Досі нам не пощастило знайти його на нашій Землі. Ми гадаємо, що він ховається від нас десь у глибині Землі, у її розпеченому ядрі. Дістати його звідти - ми не можемо.

Аудиторія відповіла глибоким зітханням: не можемо!..

- Покинемо на хвилину ультразолото. У нас є ще одна велика загроза. Це - нестача енергії. Ми витрачаємо надто багато енергії у вигляді вугілля, нафти, торфу тощо. Правда, ми використовуємо ще біле вугілля - енергію води, блакитне вугілля - енергію вітру, використовуємо вже жовте вугілля - енергію сонця. Проте, всього цього замало. Ми прагнемо використати енергію зруйнування атомного ядра. Але це надто складне завдання. Енергія атомного ядра звільняється настільки швидко, що ми аж ніяк не можемо її використати. Енергію чудесного елемента, що ввесь час руйнується сам і звільняє енергію, - радій - ми так само використати не можемо, бо радій розкладається надто повільно. Цю енергію ми використовуємо лише для медичинських потреб. Де ж знайти нові джерела енергії?..

Академік Риндін посміхнувся й знову вказав на полотнище:

- Отут! Ось, щоб не перелічувати всі елементи, прошу вас звернути увагу на місце для елемента номер вісімдесят п'ять. Так, так, поміж полонієм та еманцією радія. Ми називаємо умовно цей елемент інфрарадієм. Що це за елемент за нашими припущеннями? Це - наймогутніше джерело енергії, яку він виділяє у мільйони разів повільніше, ніж зруйноване атомне ядро, але в тисячі разів бурхливіше, ніж радій. Ми вираховували: однієї десятої частки грама інфрарадія мусить вистачити на те, щоб жити енергією великий завод протягом десяти років.

Глибока тиша була відповіддю академіку Риндіну.

- Але й цього елемента, на превеликий жаль, нам досі не щастить знайти. Мабуть, він знов таки захований глибоко в ядрі нашої Землі. Два дорожчі елементи неприступні для нас... Два елементи - ультразолото та інфрарадій, елементи під номерами вісімдесят п'ять і вісімдесят сім!.. Елементи, що один з них дав би нам остаточно визволення від потреби платити велику дань нашому ворогові - корозії, а другий був би нам за нове наймогутніше джерело енергії!

Академік Риндін випив води. Його велетенський силует заколивався. Очі цілого світу стежили за його рухами по екранах телевізорів.

- Ці елементи є на Сонці. Спектральний аналіз відкрив нам це, як свого часу він розповів нам про властивості елемента гелія. Адже ви знаєте, що спочатку ми знайшли цей елемент на Сонці, і вже потім - на Землі. Тому й названо його гелієм - бо Сонце стародавні люди називали Геліос. Так само ми встановили, що ультразолото і інфрарадій є на Сонці. Але - з Сонця взяти їх ми не можемо. Може - вони є ще десь?..

У паузі було чути, як хтось нервово закашляв.

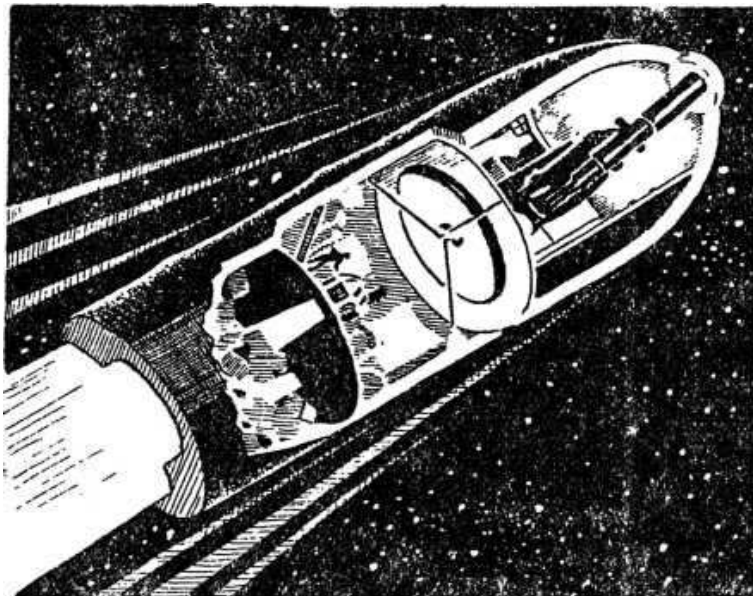
- Так, вони є на інших планетах. І, насамперед, - на нашій найближчій сусідці - Венері. Вона молодша від Землі, вона зберегла ці елементи в зовнішніх своїх шарах. Блакитнувате загадкове сяйво, що обгортає час від часу Венеру - наслідок випромінювань інфрарадія. Ми розкрили цю таємницю нашими потужними спектроскопами. Ми знайшли в цьому випромінюванні так само й сліди ультразолота. Ми стверджуємо: так, ці елементи є на Венері! Ми продовжуємо нашу думку: якщо вони там є, ми мусимо їх дістати!..

Вперше за ввесь час промови зала знов вибухла оплесками. Академік Риндін перечекав трохи, посміхнувся й підвів руку: досить!

- Та й справді, - чому нам не відрядитися до Венери?.. Три роки тому ми відрядили ракету на Місяць, правда, без пасажирів. Цей дослід пройшов бездоганно. Два роки тому наша ракета «Альфа» облетіла знов Місяць і, підкорюючись нашим розрахункам, повернулася на Землю. Всі ви знаєте про це. Ви бачили фота, зроблені автоматичним апаратом, що був у ракеті. З цих фот ми встановили остаточно, що на Місяці немає й не може бути життя. Ми маємо тепер великий досвід. Ми можемо летіти до Венери з тим, щоб знайти там ультразолото і інфрарадій, взяти їх - і привезти на Землю. Кілька років ми готувалися до цього польоту. Ми обрахували все, ми зважили на всі можливості, які можна було передбачити. Ми озброєні нашим знанням. І експедиція, що її я очолюю, виконає своє завдання!

Ще вибухли оплески. Проте, академік Риндін відразу ж таки спинив їх.

- Друзі мої, зачекайте. Краще збережіть ваші оплески до того часу, коли ми повернемося. Перед нами - велика, важка й довга подорож невідомим океаном Всесвіту. Чи пам'ятаєте ви стародавній грецький міф про аргонавтів?.. Я нагадаю вам його. Відважні стародавні легендарні герої, грецькі моряки, відрядилися з Греції в далеку путь. На своєму маленькому кораблі «Арго» вони пропливли Середземне море, пропливли бурхливе Чорне море. Вони шукали казкове золоте руно, золоту шкірку чарівного барана, що, як вони були певні, могла творити чудеса. Вони знайшли своє золоте руно в Колхиді, як називалося тоді сучасне Закавказзя. Героїчні плавці на кораблі «Арго», відважні аргонавти перемогли. Чи не такі самі аргонавти й ми?.. Ми, що відряджаємося на нашій маленькій, мікроскопічній для Всесвіту ракеті? Адже ми так само попливемо океаном космосу, шукаючи наше золоте руно... Нові аргонавти, аргонавти Всесвіту!..

Проект міжпланетного корабля Лабадн

Академік Риндін спинився, подивився навкруги:

- Проте, це, звісно, лише поетичне порівняння. Друзі мої, сьогодні ми прощаємося з вами. Як ви вже знаєте, завтра ми вилітаємо. Завтра відбувається старт нашої ракети. Все готове. Три чоловіка - я, інженер, Вадим Сокіл та мандрівник Борис Гримайло - так само напеготові. Ми знаємо один одного, довіряємо й любимо один одного. Наша велика ракета містить в собі все, потрібне нам під час подорожі. За сто сорок шість днів ми будемо на Венері, на цій молодій, невідомій ще нам планеті. Ми вивчимо її, ми дістанемо там потрібні нам дорогі елементи і привеземо їх сюди. Ми щасливі, бо ми виконаємо те, що на нас покладене. Ми не боїмося нічого - навіть тих допотопних страховищ, що їх ми, мабуть, зустрінемо на Венері. Так, так, молода Венера настільки молодша від Землі, що там напевно зараз відбувається так званий доісторичний період. Як і колись на Землі, там немає ще людини; серед диких папоротевих хашів там вільно гуляють дивні страховища - всякі ігуанодонти, бронтозаври і мегалозаври. Ми побачимо їх. На превеликий жаль, наша ракета не вмістить в собі таке страховище, отже, ми не зможемо привезти на зразок одного хоча б мегалозавра...

Академік Риндін перечекав, поки заспокоїться аудиторія від викликаного його жартом сміху, і закінчив:

- Я радий, що ми закінчуємо веселим сміхом. Бадьорість і певність у своїх силах - ось що є запорукою успіху нашої справи. До побачення, мої друзі, до побачення! Я сподіваюся, що за допомогою інфрадія, який ми здобудемо на Венері, ми перевиконаємо наш план і повернемося не за два роки і п'ятдесят шість днів, а значно раніше. Проте, - ми готові мандрувати ввесь цей час і навіть більше. Завтра - старт нашої ракети. Завтра ми вилітаємо у Всесвіт. До побачення, друзі й товариші!..

І знов оплески рознеслися по всій земній кулі. Академік Риндін сховався з трибуни. Його гігантський силует сховався з ним разом, повільно розчинюючися в повітрі. Велетенська зала гула.

І так само гули всі радіоаудиторії світу, де щойно лунав ще голос академіка Риндіна. Вже згасли екрани телевізорів, уже зникли звуки з репродукторів, - а люди сиділи й сиділи, дивлячися на екрани й немов чекаючи ще на щось.

Двадцять чотири години відокремлювали людство від великої, неймовірної події - відправлення космічної ракети з трьома пасажирами навкруги Сонця, наперегони з Венерою...

Двадцять чотири години!..

(Далі буде)

Твір відиукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

Зміст попереднього

Цілий світ слухав доповідь академіка Риндіна, що з своїми помічниками інженером Соколом і мисливцем-мандрівником Гуро має завтра летіти в ракетному апараті до планети Венери, щоб відшукати там і привезти назад, на Землю, досі не знайдені на Землі елементи: ультразолото для металургії і інфрарадій, як могутнє нове джерело енергії.

Іде підготовка старту ракети.

2. Пливе!.. Пливе!..

- І все ж таки, до чого вона добра, ця наша старенька Земля! - задумливо проговорив інженер Вадим Сокіл. - От, дивишся так, можливо - востаннє, на ці краєвиди... згадуєш... багато цікавих хвилин і годин дала вона мені...

Він стояв на високому шпиліку, тримаючися руками за поручні. І навколо, справді, було на що подивитися. Ліворуч, на заході - ліси, що раптово обривалися, звільнюючи місце для великої площини, на якій стояла велетенська будова. Вона підносилася вгору розлогими своїми стінами, нагадуючи гігантський елінг¹. На сході, за кілька десятків метрів від головних дверей елінга починалася срібляста поверхня Іван-озера. Спокійна й тиха, вона тяглася поки око сягало, на схід, зникаючи десь за далеким обрієм. У відкритих дверях елінга видно було опуклі контури немов дивного дирижабля. Очевидно, він стояв на рейках, що виходили з дверей і йшли далі, до озера, зникаючи під його сріблястим дзеркалом. Весь майдан навколо елінга, вздовж рейок і частина озера - були оточені вартовими. Вони стояли рівною лінією. А поза цією лінією - шуміли, гомоніли люди, сотні й тисячі глядачів, що з'їхалися сьогодні сюди, до цього уславленого газетами цілого світу кутка.

Високий, спокійно зосереджений Борис Гуро відповів не відразу. Він поглянув на Сокола гострими своїми й холодними очима, акуратно прим'яв попіл у своїй коротенькій люльці. Ще раз поглянув на геолога:

- Щодо середини Землі, - вимовив він зрештою, - заперечень немає. Її ви знаєте добре, Вадиме. А ось щодо пригод і досвіду на її поверхні - мені здається, я випробував трохи більше. І все ж таки...

Він пихнув люлькою. Хмарка диму відірвалася від неї і попливла у тихому повітрі.

- ...все ж таки, я з охотою пополюю на тих страховищ, що, як ви запевняєте, зустрінуть нас на нашій сусідці - Венері. Ніколи ще, смію сказати, не доводилося мені влучати кулею в груди якогось там ігуанодона...

Вадим Сокіл різко повернувся до Гуро. Очі його під круглими окулярами палали, він нервово пригладив рукою пасмо волосся, що спадало йому на лоб:

- Ви черства людина, Борисе, - гаряче вимовив він, - ви не поет, не лірик...

- Хм.... дійсно, віршів не писав ніколи, - спокійно погодився той.

- Та не в віршах справа. Зрозумійте, ми сьогодні прощаємося з нашою Землею. Востаннє бачимо її...

- А я-то сподівався завтра й позавтра спостерігати цю саму Землю... Хіба скло у вікнах нашої ракети перестало бути прозорим? Хіба не дивитимемося ми крізь нього, віддаляючися, на стару Землю? Хіба... хм, хіба не

¹ Елінг - приміщення для стоянки дирижаблів. Елінгом також називають відгороджене місце поблизу моря, де будують кораблі.

слухатимемо ми ліричних зітхань одного мого знайомого з приводу Землі, яка залишилася, мовляв, десь у глибинах космосу... Га?..

- Можливо, і зітхну. Бо я відчуваю красу. А ви...

Борис Гуро посміхнувся й спинив співбесідника:

- Зачекайте, Вадиме. Відкладімо трохи нашу розмову. Ось Микола Петрович. Акуратний, як завжди. Зараз починатиме, мабуть.

Вітальні вигуки донеслися до них знизу. Натовп вітав академіка Риндіна, що, вийшовши з автомобіля, швидко крокував до шпилика. З ним ішов чоловік з фотоапаратом, на ходу записуючи щось до блокнота. Микола Петрович швидко піднявся крутими східцями на шпилик. Очі його задоволено спинилися на постатях двох його майбутніх супутників:

- Привіт, товариші! Здається, я не запізнився. Починаймо, Вадиме, дайте сигнал.

Сокіл поклав руку на панельку з кнопками, натискуючи на одну з них. І відразу ж таки голосно завила сирена. Її звуки підносилися вище, вище, насичуючи все навкруги. Натовп внизу завмер. Спинився рух. Навіть Борис Гуро, завжди спокійний і стриманий Борис Гуро, відчув якусь напівтривожну напруженість.

Сирена змовкла зовсім несподівано. Тиша залляла все. Не доносилося жодного звука знизу. Мовчання. І в цьому мовчанні пролунав тонкий сюрчок. Потім затріщав якийсь механізм на березі озера. Від рейок, що з'єднували елінг з озером, підстрибнули вгору досі непомітні сталі троси. Досі вони лежали на рейках - тепер вони натягнулися, як струни. Здавалося, троси тягли до озера весь елінг, бо уходили кудись далеко в його широку пастку.

Мовчання... потім - глухий стук, немов велетенський безшумний вагон пройшов колесами по рейках. І знов мовчання. Неймовірна тиша, що в ній, здавалося, кожен боявся не те, щоб промовити слово, боявся навіть дихати...

Ще один глухий стук. І десь унизу, з натовпу, пролунав схвильований голос:

- Іде!.. Іде!..

Чоловік з фотоапаратом, що стояв поруч з академіком Риндіним на шпилику, метушливо навів апарат на елінг і клацнув затвором. Микола Петрович процідив крізь стиснені зуби:

- Так... іде рівно...

З велетенського елінга повільно - до того повільно, що її хотілося підштовхнути руками! - виплазовувала гігантська споруда. Її довге тіло виблискувало, немов шліфоване, поліроване срібло. Тупий опуклий ніс, що раніше нагадував дирижабль, вийшов з елінга цілком. Він розширювався, він заповнював собою все, закриваючи двері елінга. На його блискучій поверхні можна було розгледіти округлі великі вікна, що дивилися вперед, мов очі. З боків споруди відходили суцільні металеві виступи, що тримали на собі кожен по блискучій великій сигарі - тупим кінцем уперед. Це була ракета, ракетний апарат, що завтра ранком мусів відірватися від Землі й стрибнути у Всесвіт. Ракетний корабель академіка Риндіна!

Борис Гуро, не помічаючи, що в нього згасла люлька, дивився на ракету, так само, які ті, що бачили її вперше. Навіть сам Микола Петрович Риндін, творець ракети, помітно хвилювався. Йому самому було це трохи дивно: адже все йшло саме так, як було передбачено, він знав не лише кожен майбутній рух ракети, він знав кожен її гвинтик, зміст кожного її куточка. Але видовище було настільки грандіозне й небачене, що не хвилюватися не міг ніхто.

Ось уже ракета вийшла з елінга цілком. Її довге сигаровидне тіло помітно звужувалося до кінця. Дві менші сигари по боках ракети закінчувалися великими отворами. Три рівні стабілізатори, як пливці, закінчували головний корпус. Один з них дивився вгору, двоє скеровані були в боки, з помітним нахилом униз. Ракета повільно посувалася вздовж рейок до озера, підтягувана сталітими тросами.

- Не можу позбавитися враження, що вона зараз не потоне, - розгублено звернувся до Риндіна чоловік, що прийшов разом з ним, не спиняючи клацання затвором фотоапарата. - Здається, вона така важка... як може вона триматися на поверхні води?..

Микола Петрович посміхнувся:

- Так, цього досягти було не так то й легко... Тому й довелося робити ракету з нового металу - супералюмінію. Він легший від усіх відомих нам металів. Навіть суцільний шматок цього металу вода викидає з себе так, ніби це пухляк газу...

- Але навіщо вам обов'язково летіти з води? - не вгавав його співбесідник. - Хіба не можна було відрядити ракету, як раніше, до Місяця, з естакади?..

Академік Риндін не встиг відповісти. Вадим Сокіл роздратовано повернувся до незнайомця:

- А на Венері нам так само хтось збудує естакаду? Чи, може, на вашу думку, нам краще залишитися там - без найменшої спроби повернутися назад?..

Гуро доторкнувся до руки Сокола:

- Вадиме, - тихо сказав він, - що це ви такий роздратований? Незручно...

Сокіл злісно потиснув плечима й повернувся знову до поручнів. Микола Петрович тим часом з'ясував:

- Я вам зараз поясню. Перші ракети ми відряджали без завдання забезпечити їхнє повернення назад. А тепер перед вами пасажирська ракета. На Венері, як сказав товариш Сокіл, для нас естакади немає, ніхто її не приготував. Отже, ми передбачаємо скористатися і там з водної поверхні.

- Он як... - промурмотів чоловік.

Гуро пихнув згаслою люлькою; в очах його промайнула іронічна посмішка.

- Здається, ви - кореспондент ТАРСу², товаришу? - звернувся він до чоловіка з фотоапаратом.

- Так, до ваших послуг.

² ТАРС - телеграфне агентство Радянського Союзу.

- От цікаво б мені знати, як, за вашими відомостями, там, на Венері, штормів немає? Ніщо не завадить нам?..

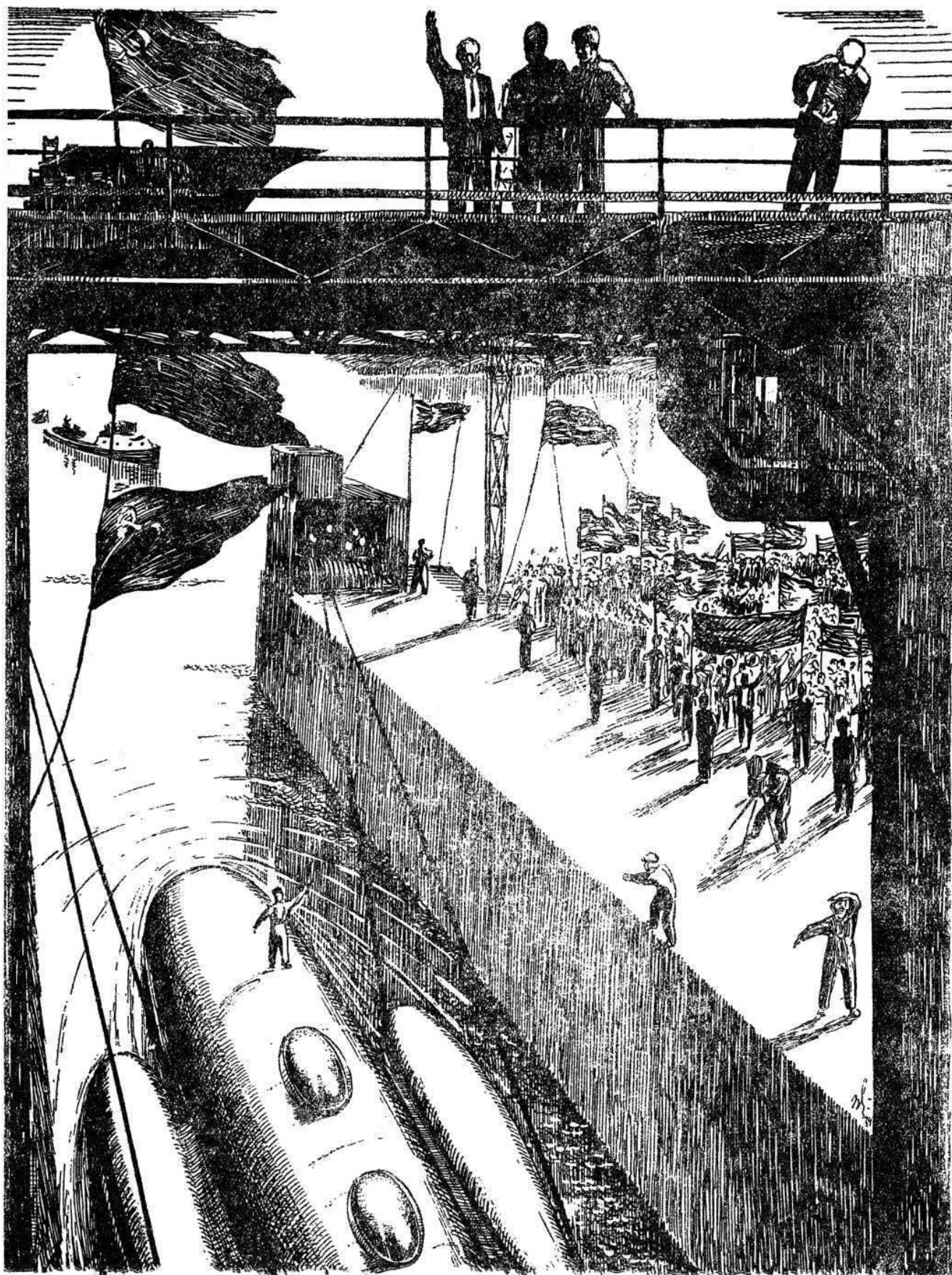
Кореспондент завагався, не знаючи, жартує чи говорить серйозно Гуро. Микола Петрович розсміявся:

- Киньте глузування, Борисе. Дивіться краще, ось ракета вже наближається до води.

Справді, спідня частина апарата вже доторкнулася до води. Поверхнею озера побігли широкі кола. А ракета плазувала. Ось вона вже увійшла передньою частиною до озера, ось заколивалася, гойднулася. Стальні троси штовхали її далі, тягнучи її хвіст. Почувся плескіт.

- Пливе!.. Пливе!..

Це був той самий схвильований молодий голос з натовпу, що свого часу сповістив усіх про вихід ракети. Борис

Гуро спокійно підніс до очей бінокль, що висів у нього при боці, і подивився туди, звідки лунав голос. Він побачив невисокого хлопця в юнштурмівці, що штовхав рукою дівчину, яка стояла попереду нього, і вигукував:

- Дивись! Дивись! Пливе!

Гуро опустил бінокль: якийсь захоплений юнак, більш нічого. З породи тих, що не спали всі ці ночі, захоплені майбутнім стартом ракети...

Кореспондент ТАРСу закінчив клацати затвором свого апарата. Він дивився тепер на Риндіна, обмірковуючи, очевидно, якесь запитання. Кореспондент бажав використати всі можливості, що їх давав йому стан єдиного представника преси, якому академік Риндін дозволив бути присутнім на шпилику під час виводу ракети на озеро. Проте, саме зараз закінчувався цей вивід, академік був цілком захоплений спостереженням. Кореспондент звернувся до Гуро:

- Пробачте, дуже цікаво було б знати, як саме ви озброєні на випадок зустрічі з тими страховищами, що, можливо, живуть там?.. - він несміливо показав рукою кудись у небо.

- На Венері? - переклав люльку до другого боку рота Гуро. - Можу вам сказати. Я особисто завжди віддавав перевагу автоматичним гвинтівкам типу Вінчестер. Отже, і в цьому разі я покладаю свої надії на таку тридцятизарядну гвинтівку. Якщо додати, що в її магазині лежатимуть бронебійні, або розривні кулі, то...

Він недвозначно посміхнувся й поклав руку на поручень. Його дужі пальці стиснули дерево. Поручень захитався. Кореспондент з цікавістю й повагою поглянув на руку, перевів погляд на самого Гуро, знов на руку. Мисливець додав:

- Там, де треба, - візьме бронебійна. Якщо не допоможе вона, - попросимо взяти участь розривну. Як-небудь упораємося...

Розкотисте «ура» пролунало над озером. Ракета спинилася. Вона несподівано легко погойдувалася на поверхні води, підтримувана стальними тросами. Погойдування ці дедалі зменшувалися - і ось супералюмінієвий корабель спокійно застиг на воді.

- Якщо так само спокійно ми вилетимо завтра в ефір - я нічого більше не бажатиму, - сказав академік Риндін, повертаючися до інших. - Борисе, як вам здається? Вадиме, чого це ви посумнішали? З Землею не хочеться розлучатися?..

В голосі Риндіна прозвучала тепла дружність. Сокіл за своєю давньою звичкою потер собі ліве вухо:

- Ні, Миколо Петровичу.

- А що ж тоді?

- Він, Миколо Петровичу, і мені скаржився, - іронічно зауважив Гуро, - така вона, каже, наша Земля красива, така добра - ех, мовляв!.. Каже, що я нічого не розумію в красі...

Вадим розсердився остаточно.

- І справді він нічого не розуміє, Миколо Петровичу. Такі тут краєвиди, з цього шпилика... а йому байдужісінько. Жорстка людина, звик бути практичним. Не знає, що таке поезія...

Риндін засміявся:

- Нічого, нічого, ми його захопимо новими краєвидами на Венері. Там він так само поетом стане. Звісно, якщо не прокинеться в ньому поет раніше, у міжпланетному просторі... Пішли, товариші. Треба востаннє все перевірити.

Вони вже спускалися східцями, коли кореспондент зрештою вирішив запитати дещо.

- Пробачте, Миколо Петровичу, я ось ніяк не зрозумію, як саме ваша ракета відірветься від води... крил у неї немає... як?..

- А навіщо їй крила? - відповів Риндін. - Вона ж не літак.

Кореспондент вагався. І Риндін додав, хлопнувши його по плечу.

- А про скерований вплив ракет забули?.. Ми ж відштовхнемося і від води, і від землі, і від повітря. Полетимо... Спочатку попливемо по воді, потім, як глісер, підстрибнемо над водою, потім полетимо в повітрі по геометричній дотичній лінії, потроху віддаляючися від Землі. Переженемо її в її русі навколо осі - і все...

А що кореспондент все ще вагався, Риндін додав:

- Та ви ж завтра будете? Ну, от і добре, все побачите на власні очі.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

АРГОНАВТИ ВСЕСВІТУ

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

Зміст попередніх розділів

До планети Венери з Землі відряджається ракетний корабель під керуванням академіка Риндіна. З ним летять інженер Сокіл і мисливець Гуро. Вони мають завдання знайти на Венері і привезти назад на Землю дорожочні елементи — ультразолото і інфрарадій, не знайдені досі на Землі. Виліт ракети мусить відбутися рівно о дванадцятій годині дня.

3. Стрибок у невідоме

Тримаючися руками за краї горішнього люка, що виводив на дах ракети, Микола Петрович дивився на обрій. Легенький вітерець коливав його волосся. З далекого берега до нього донеслися заглушені звуки - немов десь рокотав прибій. Микола Петрович придивився туди, повернувши голову. Звуки трохи посилюлися й злилися в неясний гул. Десятки тисяч біноклів і прозорних труб, скерованих з берега на ракету, знайшли на ній сиву голову академіка Риндіна. І власники цих біноклів і прозорних трубок гаряче вітали вигуками відважного командира ракети. Проте, Микола Петрович не чув жодного слова: до берега було дуже далеко, все зливалося разом у дивне нерозбірливе рокотіння. Риндін підвів руку, відповідаючи на вітання; погляд його впав на годинник-браслет на піднесеній руці.

- Одинадцять сорок п'ять... за п'ятнадцять хвилин - старт, - проговорив він і, кинувши останній погляд на берег, спустився всередину, закриваючи за собою люк.

Автоматичний механізм притиснув кришку люка до стінки, криві ричаги вистригнули з стіни і, впавши до своїх гнізд, герметично заперли горішній люк. Микола Петрович посміхнувся: автоматичне обладнання ракети почало робити. Так, так, якнайбільше автоматизації, якнайбільше волі пасажиром - це було гаслом академіка Риндіна під час конструювання і будівництва ракети...

Східці вели нижче, проходили ще через один люк. Микола Петрович, проминувши його, повернув рукоятку. Другий люк закрився, як і перший, кривими ричагами. Тепер ракета була справді закрита й ізольована від усього. Жодна краплина повітря не могла вийти з неї, жоден звук не доносився досередини корабля, до його великої центральної каюти, де чекали на Миколу Петровича Вадим Сокіл і Борис Гуро, його супутники.

- За п'ять хвилин рушаймо, - звернувся до них Риндін, увиходячи до каюти, і спинився.

Пильні його очі помітили стривоженість на обличчі Сокола й похмурість обличчя Гуро. Обидва стояли один проти одного; прихід Риндіна, очевидно, спинив їхню розмову.

- Що трапилося, друзі мої? - підкреслено спокійно запитав Риндін, оглядаючи обох уважним поглядом.

Помічники мовчали. Зрештою, Гуро заговорив:

- Я не хотів вас турбувати, Миколо Петровичу. Саме про це ми й говорили з Вадимом. Але... але тепер, якщо ви запитуєте, треба сказати вам.

Він простягнув уперед руку. На його долоні лежав звичайний чорний гудзик, відірваний разом із шматком тканини сіро-зеленого кольору. Риндін здивовано подивився:

- Що це визначає? - запитав він.

- Миколо Петровичу, цієї ночі в нашій ракеті хтось був, - сказав багатозначуще Гуро. - Цього гудзика я знайшов на підлозі. Ні в мене, ні в кого з нас немає такого костюма. Гудзик залишився від невідомого відвідувача, що зачепився ним за щось.

Риндін нахмурився. Кілька секунд він мовчав, обмірковуючи щось. Несподівана новина, видно, вразила його. Зрештою він повільно проговорив:

- В нас, друзі мої, немає зараз часу обговорювати цю подію. Поговоримо потім. По місцях! За дві хвилини - старт. Адже ви знаєте - хвилина запізнення визначатиме для нас потім важкі ускладнення й зрив розрахунків, зрив маршруту. Земля й Венера не чекають, вони мчать по своїх орбітах. По місцях!.. Пам'ятайте - дзвоник повідомить вас про перший вибух.

Він з задоволенням побачив, як чіткими рухами Сокіл і Гуро підійшли до пневматичних гамаків, лягли до них, закріпилися широкими пасами. Пружини й резинові амортизатори гамаків натягнулися.

- Ми готові, - пролунали водночас голоси Сокола й Гуро.

- Гаразд, - відгукнувся Риндін і вийшов з каюти до навігаторської рубки, що містилася на самому переду ракети.

Десятки тисяч біноклів і прозорних труб з далеких берегів Іван-озера стежили за ракетою. Люди схвилювано чекали на перший рух міжпланетного корабля. Але ракета спокійно й ліниво ледве помітно погойдувалася на сріблястій поверхні води під подувами вітру. Її довге блискуче тіло фіксували в сталому напрямі на схід тонкі троси, закріплені на якорях. Їхньої міцності вистачало лише на це; раптовий і сильний рух ракети мусів обірвати їх.

І знов, як і напередодні, хвилинна стрілка тягуче плазувала до дванадцяти. І знов люди схвилювано чекали, боячися моргнути оком, щоб не пропустити першого вибуха... А хвилинна стрілка глузувала, вона, здавалося, втратила всі свої здібності рухатися... Час застигнув, час мов спинився...

Академік Риндін спокійно, зосередженим поглядом оглянув таку знайому йому навігаторську рубку. Просто перед ним крізь два широкі округлі вікна з товстого скла - праворуч і ліворуч - було видне чисте голубе небо. Він, підійшовши до них, зазірнув униз. Побачив безкраю поверхню озера, що зникала десь за обрієм.

- Так, - мимоволі проговорив він, відходячи від вікна.

Широке вигідне пневматичне крісло прийняло його тіло до своїх обійм. У цьому кріслі не було жодного виступу, жодної твердої частини. Опуклі, надуті повітрям м'які подушки з усіх боків створювали вражіння, що Микола Петрович просто висить у повітрі, ні на що не спираючися. Це так само було передбачено: хоча підчас польоту у міжпланетному просторі не потрібні були не лише подушки, а й взагалі речі для сидіння - проте, навігатор відчував всі штовхани й прискорення руху, поки ракета не вилетить за межі земного тяжіння.

Спокійним рухом Риндін поклав руки на похилий пульт з рукоятками, поковзнями й кнопками керування ракетою. Правою рукою він передвинув на себе центральний рычаг. Вихідні отвори ракетних труб відповідно пересунулися долу, скеровані тепер під невеликим кутом до поверхні води.

Два поковзні пересунув по тому Микола Петрович на третю частину їхніх кіл. Автоматичні механізми подали до вибухових камер ракети потрібні порції прототритилу - неймовірної сили вибухової речовини, складеної

інститутом хемії спеціально для ракетних космічних двигунів.

Тепер залишалося лише натиснути оцю червону кнопку з написом «Вибух». Микола Петрович підвів своє зосереджене обличчя. Погляд його спинився на циферблатах, розміщених у простінку проміж округлими вікнами перед його пультом. Три маленькі циферблати вгорі, вище них - прямокутний екран перископів ракети, що дозволяли навігаторові за його бажанням бачити просто себе все навколо ракети; один великий циферблат посередині і ще три маленькі нижче. Швидким поглядом Риндін перевіряв стан стрілок. Все було гаразд. Годинник показував одинадцять годин п'ятдесят дев'ять хвилин і сорок п'ять секунд.

Рука Миколи Петровича повільно опустилася на кнопки. Різкий звук дзвоника сповістив Сокола й Гуро в центральній каюті про старт. Обличчя Миколи Петровича Риндіна закам'яніло, очі примружилися, губи стиснулися. З цього моменту від нього, його пильності і самовладання залежала дальша доля ракети та її пасажирів... Його рука, що опустилася на пульт і лежала нерухомо, ледве помітно здригнулася...

І майже водночас здригнули десятки тисяч людей на далеких берегах Іван-озера. Крізь тремтячі біноклі й прозорні труби люди побачили тонесенькі цівки диму, що показалися з обох бокових металевих сигар ракети. Одну

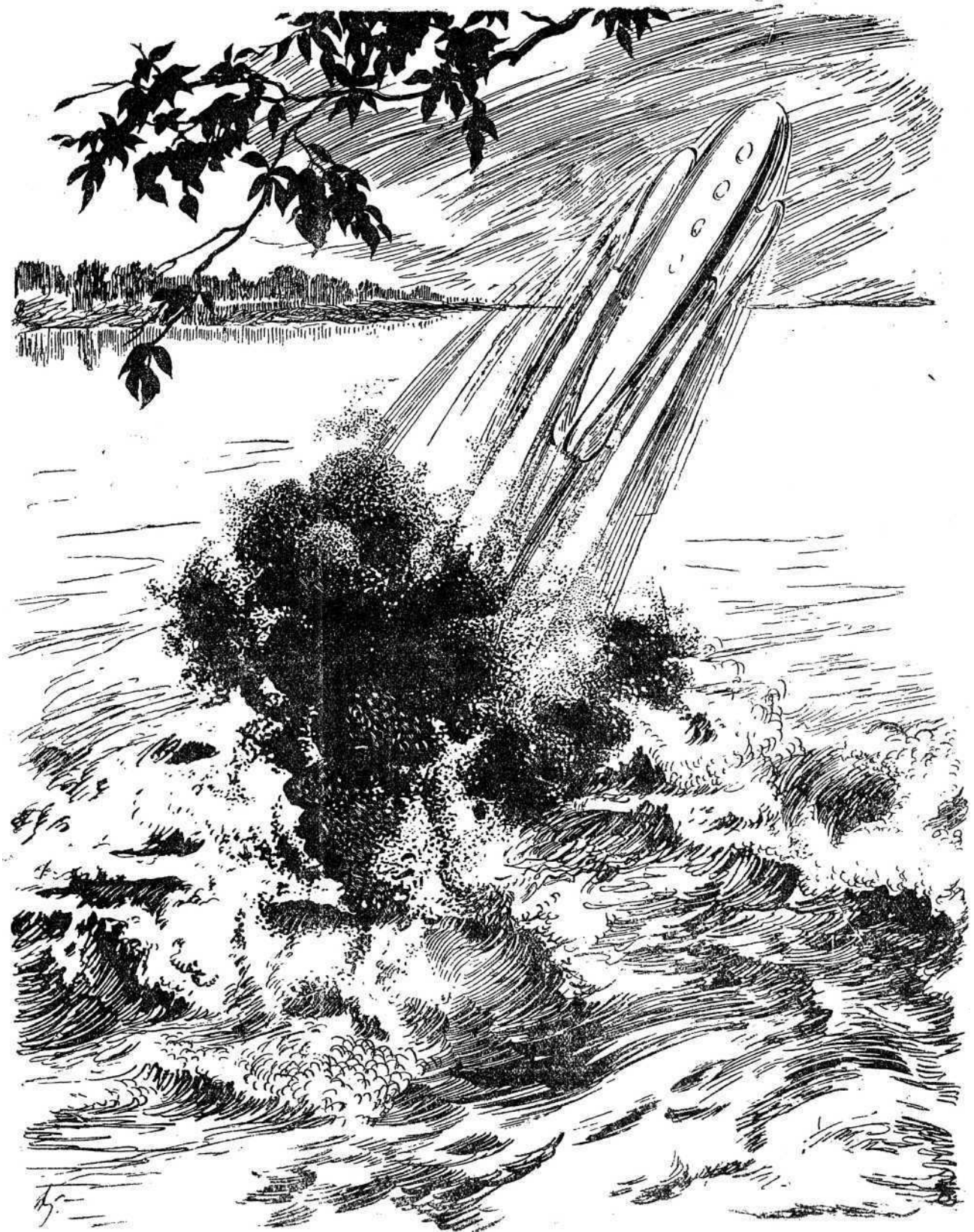

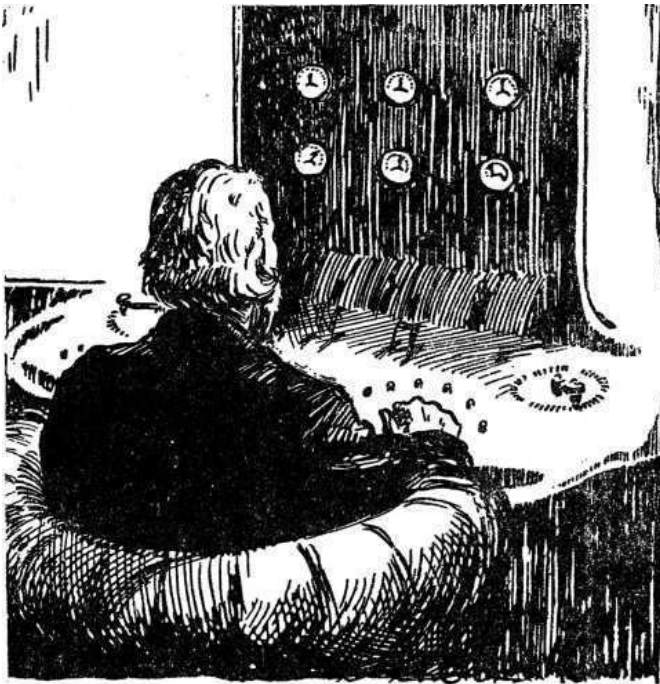
...І майже водночас здригнулись десятки тисяч людей на далеких берегах Іван-озера...

мить це нагадувало звичайний димок, що виривається з вихлопної труби автомобіля чи мотоцикла. Але це тривало лише одну мить. Туманні суцільні стовпи прозорого чи то диму чи пари вирвалися з кінців сигар, завихрюючи спокійну до того поверхню води за ракетою. Міжпланетний корабель повільно сунув уперед. Тонкі троси натягнулися, як у струни - і тієї ж секунди луснули, звившись вгору і впавши у воду. Стовпи диму перетворилися на велетенські вихри. Вони вирили в воді гігантські воронки. І з дедалі більшою швидкістю ракета помчала поверхнею води на схід.

Лише тепер до людей на берегах озера дійшли громоподібні звуки вибухів. Наче грізний грім, що охопив усю Землю, на людей впали звуки, гуркіт, гул, тріск. Мов подув урагану вдарив в обличчя людей - такої сили були ті повітряні коливання. Тремтячими руками на важку працю щастило людям утримати перед собою біноклі; зірвані шапки летіли назад. А навкруги, здавалося, розривалося на шматки небо, рушилася земля, вибухали її надра...

Дикі вири води зростали слідом за ракетою, що мчала на схід, глибокі водяні яри з крутими стінами створювали

Права рука академіка стиснула ручку поковзня...

шістдесят п'ять кіло, а принаймні кіло із сто-півтора. Важка, як олив'яна, рука майже безсило сперлася на поковзень. І тієї ж миті надзвичайним напруженням волі Микола Петрович опанував себе. Його м'язи напружилися, рука підвелася: адже так можна випадково натиснути на кнопки керування й загубити все - ракету, пасажирів... В голові стояв дивний шум, щось стискувало скроні. Перед очима пливли фіалкові кільця, розходячися в боки, як кола на воді.

- Наслідок прискорення руху, - прошепотів Микола Петрович. - Нічого не поробиш, вже скоро кінець... Проте, як там вони відчувають себе?..

Його ліва рука натиснула крайню кнопку. Засяла жовта лампочка. Микола Петрович голосно запитав:

- Як почувате себе?

- Все гаразд, Миколо Петровичу, - відразу ж таки почув він голос Гуро.

Так, гучнотелефонна установка, що з'єднувала навігаторську рубку й центральну каюту, працювала бездоганно.

- Лежіть, лежіть, - розпорядився Риндін. - Ще трохи треба потерпіти. Маємо вже швидкість шість кілометрів на секунду... ні, вже більше, - додав він, поглянувши на вимірник швидкості, - тепер уже близько семи кілометрів на секунду.

- Близько до космічної, - відгукнувся Вадим Сокіл, - отож я й відчуваю, немов олив'яним зробився...

Замість відповіді Микола Петрович посунув ще далі ручку правого поковзня. І знов його тіло втиснулося до подушок. Немов хтось велетенською рукою різко й рвучко потягнув ракету вперед. Стиснувши зуби, Риндін стежив за стрілкою спідометра - покажчика швидкості. Його тремтяча стрілка перескочила з семи на вісім. Ще один рух ручкою поковзня... автоматичний механізм подавав до камер вибухів дедалі більші порції прототротилу. Нові й нові вибухи штовхали ракету вперед, за межі земного тяжіння. Швидкість зростала. І ось стрілка повільно доплазувала до цифри 11 000 - і спинилася на ній. Ще один рвучкий штовхан - і рука академіка Риндіна швидким помахом повернула ручку поковзня назад, до її вихідного стану. Від цього його тіло втиснулося в протилежний бік крісла. Ліва рука відштовхнула центральний ричаг - і Микола Петрович відчув, немов він і сам відштовхується від ричага назад.

М'які до того подушки його крісла немов перетворилися на потужні пружини.

Микола Петрович вперше весело посміхнувся. Однією рукою він доторкнувся до сигнальної кнопки. Пролунав дзвоник, і відразу по тому Риндін голосно проговорив:

- Можна вилізати з гамаків. Все гаразд! Ви нічого не важите, друзі мої. Вітаю з прибуттям до невагомого світу. Ми - у міжпланетному просторі, за межами сфери земного тяжіння!..

(Далі буде)

димові стовпи, що виривалися з обох бокових сигар...

Ще секунда, дві - і ракета легко відірвалася від водної поверхні і склизнула в повітря - як робить це звичайний гідроплан. Здавалося, видно було лінію її шляху; стовпи диму перетворилися на повітряні рейки, що ними ракета мов мчала вище й вище, у безкрає небо, кудись за обрій. Це був чудесний стрибок у невідоме, що ним міжпланетний корабель нісся до космосу, до його таємничих і невідомих просторів. Ще секунда - і в чистому небі не залишилися нічого. Тільки довгі сліди туманного диму ще довго стояли в повітрі, загинаючися кудись за обрій і повільно розчиняючися в голубому просторі.

І стихло все. Глибокі хвилі докотилися до берегів, вдарилися об них, відкинулися назад, назустріч новим хвилям. Стало дивно тихо. І на зміну тиші почав підноситися вгору, в усі боки схвильований гомін натовпу. Люди, дивлячися туди, де щойно була ракета і де тепер кипіла стривожена вода, - люди знайшли знов втрачену було ними здібність говорити й обмінюватися думками...

Права рука академіка Риндіна міцно стиснула ручку поковзня і повернула її далі. І знов Микола Петрович відчув, як обважніло його тіло, як втискується воно в м'які подушки. Немов важив він зараз не звичайні свої

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

До планети Венера з Землі вилетіла ракета. Її пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл та мисливець Гуро мають завданням знайти на Венері дорогоцінні, досі не знайдені на Землі елементи — ультразолото та інфрарадій. Ракета вже вилетіла за межі тяжіння Землі.

1. Життя без ваги

Коротка пауза. І лише після неї Микола Петрович почув трохи здивований голос Бориса Гуро, що відповідав йому:

- Не так то легко вилізти з гамака. Він наче сказився, Микола Петрович. Підкинув мене вгору, та й застигнув у такому стані...

- Зараз, зараз, я допоможу вам, - відгукнувся Риндін.

Кинувши ще один погляд у бік вимірних приладів, Микола Петрович почав пересуватися в бік центральної каюти. Він узявся однією рукою за шкіряну петлю в стіні навігаторської каюти, підтягнувся до неї. Другою рукою взявся за дальшу петлю - адже ці петлі йшли вздовж усіх стін. І знов підтягнувся, ані на мить не випускаючи другої петлі, доки не підплив у повітрі до неї так, що міг перехватити першою рукою третю петлю. Це дуже скидалося на рухи плавця, який плив би вздовж берега, тримаючися за каміння.

Підтягнувшись до дверей, Риндін випустив з рук петлю й зробив руками зовсім такий рух, як робить плавець, відштовхуючися від води. Цього було досить. Плавким повільним рухом випливав Микола Петрович на середину центральної каюти й спинився, легко погойдуючися в повітрі. Ноги його не спиралися ні на що, він немов лежав у густому, в'язкому повітрі.

- А це навіть красиво, Микола Петрович, - почув він спокійний голос Гуро.

Борис лежав іще в гамаку. Власне, здавалося, що гамак відштовхував його від себе, протиприродно вигнувшись вгору і тримаючи на своєму горбку крупне тіло Гуро. Микола Петрович посміхнувся:

- Цілком зрозуміло. Так само й мене виштовхнуло крісло. Ну, годі. Випливайте звідти!

Першим виліз з гамака Гуро. Але він не розраховував рухів. Гуро відштовхнувся від гамака - і, в свою чергу, його штовхнули від себе резинові амортизатори гамака. Гуро вилетів, як куля. Він пролетів через усю каюту й гучно вдарився об протилежну стінку.

- Ой! - пролунав його голос.

- Та за петлі тримайтеся, за петлі! - вигукнув Риндін, ледве стримуючи сміх.

Але було вже пізно. Гуро, вдарившись об стіну, вже відлетів від неї назад. Він гойднувся назад мов маятник. Завжди спокійне його обличчя цього разу було роздратоване. Різким рухом Гуро схопився за край гамака й спинився, похитуючися, як човник на хвилях. Вадим Сокіл сміявся на весь голос:

- Ой, не можу!.. Ой, яка красива картина!.. Славнозвісний мандрівник хитається в усі боки й не може знайти рівноваги!..

- Гарзд, гарзд, - промурмотів похмуро Гуро. - Вилітайте, шановний товаришу, побачимо, як це вийде у вас...

Проте, попри всі його сподіванки, Сокіл легко покинув гамак і спинився біля нього. Він використав досвід Гуро й не зробив його помилок: рухи його були обережні й повільні.

- Нічого, нічого, - заспокоюючим голосом зауважив Риндін, - це все лише спочатку. От побачите, зразу ж таки звикнете, Борисе. Головне - повільність і плавкість рухів.

Він простягнув руку й взявся за дерев'яну стійку, що з'єднувала підлогу й стелю каюти. Легко підтягнувшись до неї, Риндін опинився близько стіни. Вздовж неї, як і вздовж інших стін тягнулися такі самі дерев'яні поручні. Тримаючися за них, було дуже легко посуватися в бажаному напрямі. Риндін спинився біля стіни.

- Як бачите, зовсім не важко. Тепер, друзі мої, прошу вас приготувати сніданок. Таку урочисту подію, як утрату ваги, слід відсвяткувати. Я на хвилину зайду до навігаторської, а ви тут зробіть усе, що треба.

Пересуваючися вздовж поручнів, Микола Петрович зник за дверима. Борис Гуро поглянув на Сокола:

- Ну, давайте влаштовуватися...

Непевними рухами, хитаючись, він наблизився до однієї з стін. Тепер він пересвідчився, як дотепно сконструював Риндін усі дрібниці устаткування ракети. Дерев'яні поручні, шкіряні петлі, металеві ручки - все це давало змогу вільно пересуватися в бажаному напрямі, весь час тримаючись за якусь допоміжну річ. Щоб перевірити себе, Гуро спробував відпустити поручень і стати на ноги. Відразу ж таки він хитнувся і здивовано відчув, як його тіло поза його волею нахилиється вбік. Здавалося, що не він нахилиється, а ціла каюта повертається навколо нього. Не було нічого: ні верху, ні низу. Все переплуталося. Тільки одне залишалось певним: низ був там, де цієї миті були його ноги. От і все.

Гуро знов схопився за поручень. Здавалося, він ішов вертикально. Замість підлоги під ногами Бориса була стіна...

- Чортове колесо якесь, - промурмотів він, - Вадиме, прошу вас скласти гамаки, ви ближче до них.

- Гарзді

Сокіл, що до цього уважно спостерігав усі рухи Бориса, робив з його досвіду, очевидно, висновки для себе. Не випускаючи поручня з лівої руки, він натиснув правою рукою на кнопку в стіні. Відразу обидва гамаки підстрибнули вгору. Складна система тросів і амортизаторів підтягнула їх вгору й притиснула до стелі каюти. Стало просторіше.

Тимчасом Гуро готував сніданок. Все устаткування каюти було механізоване й автоматизоване. Від легкого повернення рукоятки частина стіни каюти легко відсунулася долу, створивши невеликий стіл. За ним у глибині ніші показався буфет, де на полицях стояли пляшки дивної форми, лежали коробки й бляшанки з консервами. Пружинисті кільця на столі тримали прибори - тарілки й чашки своєї форми. Пружинні зажими затискували виделки й ножики. Ложок не було зовсім.

Гуро вийняв з буфета дві пляшки, поставив їх у пружинисті кільця на столі.

Це була дивна, небачена картина. З трьох боків стола у повітрі сиділи три мандрівники Всесвіту. Щоправда, їхні пози не можна було цілком вважати за пози людей, що сидять. Скоріше, мандрівники висіли в повітрі, не спираючися ні на що. Але це було настільки зручно, настільки вигідно, що за хвилину й думка про стільці не приходила в голову нікому. Риндін попередив:

- Тільки без різких рухів, друзі мої. Пам'ятайте - дія дорівнюється протидії. Натискуючи на щось - я відштовхуюся від речі з такою самою силою...

- Як Борис від стінки, - розсміявся Сокіл.

Гуро посміхнувся й собі, згадавши, як він гойднувся вздовж каюти.

- Ну, починаймо!

...Гуро вилетів як куля. Він пролетів через усю каюту й гучно вдарився об протилежну стіну...

... І вино потекло трубочками з чашок, втягуване мандрівниками.

Микола Петрович узяв одну з пляшок. Вона була резинова, дивної грушоподібної форми. Риндін відкрутив пробку, перекинув пляшку горлянкою долу. З неї не витекло ані краплини, як і слід було чекати. Тоді Риндін підніс її до чашки, що звужувалася в горішній її частині. Він устроїв горлянку пляшки до чашки й стиснув боки пляшки. Чашка наповнилася вином. Так само зробив Микола Петрович і з чашками помічників.

- Наш перший тост - за виліт з Землі, - урочисто промовив він.

Кожен вийняв з пружного зажиму по скляній трубочці. Ще кілька секунд - і вино потекло трубочками з чашок, втягуване мандрівниками. Першим відірвався Сокіл:

- Дуже смачно! Дуже, - промовив він. - От тільки мені все ж таки більш сподобалося б пити просто з чашки, без цієї трубочки...

- Спробуйте, - лукаво відповів Риндін.

Сокіл поклав трубочку просто в повітря. Вона хитнулася кілька разів - і спинилася, повиснувши в повітрі. Гуро з цікавістю стежив за рухами Сокола,

який підніс чашку до рота, потягнув з неї. Його руки здригнули. Чашка гойднулася. І тієї ж миті з неї вилетіла червона рідка куля. Погойдуючися, вона пролетіла повз обличчя Сокола й понеслася по каюті.

- Тримай, тримай, - вигукнув Гуро, - вино полетіло!..

Куля, гойдаючися, пливла в повітрі.

- Ну, ловіть тепер її, Вадиме, бо інакше вона розтечеться по першій-ліпшій речі, - сміючися сказав Риндін.

Сконфужений Сокіл кинувся навздогін кулі з вина. Але спіймати її було не легко. Від найменшого руху повітря куля відхилялася вбік. Сокіл відштовхувався знов за нею, але, немов жива істота, куля змінювала напрям, відштовхувана повітрям.

- Ротом, ротом ловіть! - сміявся Гуро.

Сокіл видимо розгубився. Різким рухом руки він спробував спіймати кулю, забувши, що це - рідина. Йому пощастило зачепити її. І відразу ж такі кулі немов зникли. Червоне вино обліпило руку Сокола, швидко розтеклося по ній, по пальцях, під рукав. На сорочці його з'явилися червоні плями. Пальці були немов у червоній рукавичці - вино тонким шаром укрило їх.

Гуро подивився на Риндіна:

- Миколо Петровичу, - сказав він, - значить, ми вже далеко від Землі? Якщо я нічого не важу... я трохи не розумію. Адже Місяць притягується до Землі... чому ж не притягуюся я?..

- Дуже просто, - відповів Риндін, продовжуючи їсти. - Наше тяжіння до Землі компенсується тією швидкістю, що з нею ми летимо. Адже тепер ми пересуваємося в просторі з швидкістю понад одинадцять тисяч кілометрів на секунду. Це - космічна швидкість. Ми віддаляємося від Землі. І, коли наша ракета дедалі прискорювала швидкість, то прискорення це створювало для нас перебільшену вагу. Тепер прискорення немає. На нашій швидкості тяжіння Землі для нас не існує.

- Ми самі собі планета, - жартівливо додав Сокіл.

- Якщо хочете, то так. Наша ракета, звісно, має свою власну силу тяжіння. І, якщо б ми викинули щось з ракети, це «щось» притягнулося б до неї і летіло разом з нами. Зараз ми нічого не важимо - практично, принаймні. Але, коли б ми заснули в каюті вільно, повиснувши в повітрі, то ми відчули б до ранку тяжіння цілої нашої системи. Наші тіла потроху пересунулися би до центру ракети. Ранком ми опинилися би всі вкупі, всередині каюти. Так само припливли б до центру каюти й всі чисто речі, які б ми забули прикріпити до стінок.

- Складна механіка, - промурмотів Гуро. - Якось, знаєте, легше воно на старій Землі, хоч там і є вага!..

Він змовкнув. Відсунувши від себе прибор, він щось обмірковував. Потім витяг з кишені свою люльку, набив її тютюном. Поклав до рота. Вийняв сірники...

- Е, ні, - спинив його Риндін. - Мушу нагадати вам про нашу тверду умову. Дві люльки на добу. Ми не можемо витрачати повітря на ваше паління.

- Так я ще не перебільшив норми, - відповів Гуро. - Це перша сьогодні.

Сокіл дихнув димом з люльки й закашлявся. Гуро дивився на нього з посмішкою. Зрештою, Сокіл навіть чихнув.

- Будьте здорові, Вадиме, - почав був Гуро - і спинився. Наче луна донесла чихання з протилежної стінки каюти.

Гуро запитливо поглянув на всіх. Здивовані погляди відповідали йому. Гуро вийняв люльку з рота. Спокійно поклав її просто в повітря, де вона й залишилася висіти, випускаючи тоненьку цівочку диму. Гуро обережно випростався, приклав пальця до рота - знак мовчанки! - і тихо рушив вздовж стінки туди, звідки донеслася дивна луна.

У тій стіні, як і в інших, виднілася висока ніша, закрита рухомою шторкою, які бувають по американських конторських столах. У ніші стояв скафандр з апаратами для дихання. Обачний Риндін узяв з собою до ракети три скафандри на випадок потреби працювати на Венері в воді. Вони стояли по окремих нішах, закриті кришками.

Гуро наблизився до ніші, прислухався. Тиша. Дві пари очей уважно стежили за його рухами. Сокіл відкрив був рот:

- Що ви хочете...

Гуро поклав люльку просто в повітря, де вона й залишилась висіти.

Гуро спинив його помахом руки. Тримаючися за ручку, він натиснув на кнопку керування шторкою. Шторка легко впала долу, відкриваючи нішу. В ній стояв скафандр, як і слід було чекати. Сірий резиновий одяг з металевим шлемом. Великі скляні вікна шлема мертво дивилися на мандрівників. Проте, Гуро натиснув ще одну кнопку. Яскраве світло залляло нішу, і тепер було з чого здивуватися всім.

За великими скляними вікнами шлему було видно чиєсь обличчя. Невідома людина широко відкритими очима дивилася на мандрівників, - людина, що ховалася в скафандрі!..

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКО

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

До планети Венери з Землі вилетіла ракета. Її пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл та мисливець Гуро — мають завданням знайти на Венері та привезти назад на Землю дорогоцінні, ще не знайдені на Землі елементи — ультразолото та інфрарадію. Вже під час польоту мандрівники виявляють, що в ракеті є ще хтось. Вони знаходять невідому людину, яка сховалася в одному з скафандрів.

5. Несподіваний супутник

- Ой! - скрикнув Вадим Сокіл, енергійно розтираючи голову.

Від несподіванки він аж підстрибнув, забувши про свою невагомість. І відразу його підкинуло вгору, під саму стелю, стукнуло головою. Лише тут він встиг схопитися рукою за шкіряну петлю, щоб спинитися. Але очі його не відривалися від обличчя незнайомця, що, в свою чергу, дивився на нього крізь скло шлема.

Микола Петрович Риндін вражено похитував головою: от так дивна несподіванка!.. Проте Гуро, єдиний з усіх, що не втрачав спокою, принаймні зовні, - Гуро впевненим рухом узявся за шлем, підняв його вгору й увічливо вимовив:

- Прошу, шановний товаришу, прошу! Будь ласка, виходьте. Давайте знайомитися.

Риндін помітив лише, як після цього права рука Бориса стиснула кулак, немов готуючись до можливих несподіванок.

- Отже давайте знайомитися. Хто ви і чому опинилися тут? - наполегливо запитав мисливець, оглядаючи незнайомця.

Це був високий юнак. Дивно, але він майже не хвилювався. Гострі очі його пильно обдивлялися навколо, немов вбираючи в себе геть усе навколо. Світле золотаве волосся розкуйовдилось, на високому лобі червоніла уразка, - мабуть, від штовхана об стіну. Юнак серйозно поглянув на Гуро, потім на Сокола, на Риндіна, і, уклонившись останньому, сказав:

- Звісно, я дуже винний перед вами, Миколо Петровичу...

- Звідки ви мене знаєте? - вражено запитав Риндін.

- Я знаю всіх вас, Миколо Петровичу, і вас, товаришу Сокіл, і вас, товаришу Гуро, - уклонився тепер юнак усім по черзі.

Щось подібне до посмішки промайнуло у нього в очах.

- Але чому ви тут, чорт візьми!.. - гримнув Гуро. - Чого вам треба?

- Летіти з вами до Венери, - спокійно відповів юнак.

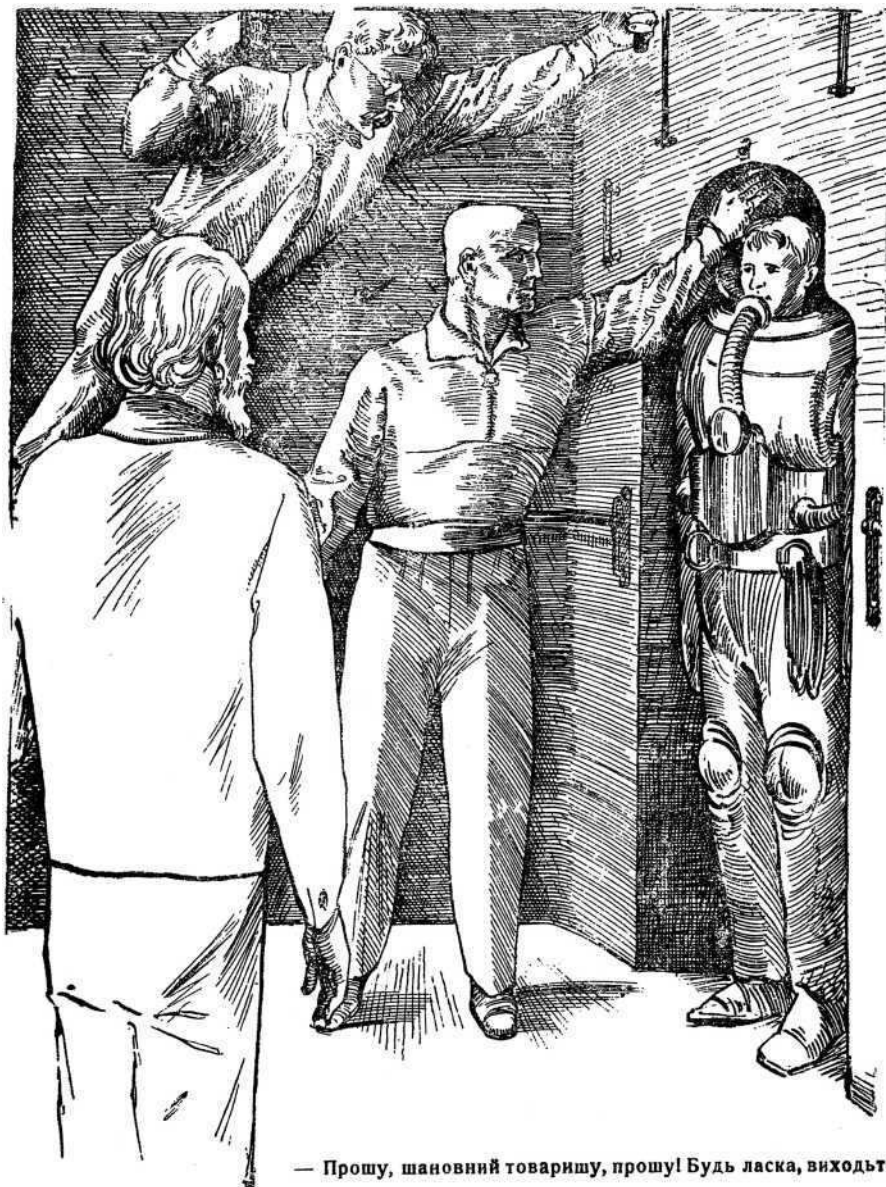
Риндін потиснув плечима:

- Цілком зрозуміло, що летіти. Адже не викинемо ж ми вас з ракети...

- І я сподіваюся, - ствердив юнак.

- Нахабо! - гримнув знов Гуро: - Можу викинути!

І він зробив досить виразний жест. Проте, Риндін спинив його:

— Прошу, шановний товаришу, прошу! Будь ласка, виходьте!

- Друже мій, - вимовив він, звертаючися до юнака, - ваша присутність духу досить похвальна. Але невже ви не розумієте, які небезпеки чекають вас? Ви не уявляєте собі, як може відбитися й на нашому стані ваша поява тут? Усі наші запаси розраховано лиш на нас трьох. Чим, наприклад, ми годуватимемо вас?

- Я, Миколо Петровичу, звик їсти дуже мало. Весь останній місяць я звикав їсти якнайменше і згоден тепер їсти тільки те, що залишатиметься після вас усіх. Мені вистачить, - переконливо відповів юнак.

Риндін не стримав посмішки: щось починало йому подобатися в цьому хлопчику. Навіть оця наївна відповідь... «Він їстиме дуже мало!...»

- Ну, про це потім, - сказав він. - Вас запитували, хто ви і чому опинилися тут?

- Зовуть мене Василь Рижко. Маю сімнадцять років. Закінчив школу. Вирішив летіти з вами до Венери... і назад, - додав юнак по паузі.

- Ну?

- І в мене не було іншого шляху, як потайки сховатися в ракеті перед стартом. Я заліз до скафандра. А товариш Гуро знайшов мене... на щастя вже тепер, коли ракета летить...

Риндін поглянув на своїх супутників. Ті поглянули на

нього. Стан був такий, що, дійсно, не залишалось нічого робити. Адже й справді, ракета летить. На Землю його не повернеш...

Рижко тимчасом поправив свою куртку. Вона була сіро-зелена. І одного гудзика не вистачало на ній, знизу. Гуро вийняв з кишені знайдений перед стартом гудзик:

- Очевидно, це ваш?

- Ага, - погодився Рижко, - мій. Це, мабуть, коли ліз до скафандра, то й відірвав. Факт!

Цей хлопчисько відповідав так спокійно, так безтурботно, наче й справді він не зробив нічого загрозливого. Немов у вагоні трамваю він їхав зайцем. Контролер знайшов його, примусив купити квиток. І все. Саме так подумав Сокіл. Він проговорив задумливо:

- Слухайте, чи розумієте ви, справді, що це не вагон трамваю, куди завжди можна пустити ще одного зайвого пасажирів, а ракета? Ракета, розрахована лише на трьох?

- І тільки й залишається, що викинути вас! - додав безжалісно Гуро.

Навіть Риндін зауважив:

- І що в цій ракеті було місце лише для людей, цілком готових до важкої подорожі...

Рижко весело відповів:

- Слово честі, я все це розумію. Але - в мене не було іншого виходу. Я вирішив летіти до Венери...

- Ні, чуєте, він вирішив? Га? Він - вирішив! - безпорадно розвів руками Сокіл.

- Їсти я буду дуже мало, - вів далі Василь Рижко, - я ж сказав уже, що я добре тренувався. Важу я так само дуже мало. А за час подорожі ще схудну, от побачите. І до подорожі я підготований. Можу допомагати вам, Миколо Петровичу, вести спостереження з приладами. Вивчав це в обсерваторії...

- Що?

- Вивчав три місяці в обсерваторії. Моя мати там працює. Я й використав цю обставину. Вам, товаришу Сокіл, допомагатиму працювати під час шукання елементів на Венері. Хемія і геологія - мої найулюбленіші науки. Завжди одержував «дуже добре». І вам, товаришу Гуро, допоможу. Маю звання ворошиловського стрільця. Ось, - показав він на значок на грудях. - Як бачите, я так само підготований до подорожі.

Гуро взяв з повітря свою люльку, запалив її. Йому починав подобатися цей хлопець з безстрашним обличчям, що ледве помітно посміхнувся й додав, дивлячись просто у вічі Гуро:

- І не курю, отже, повітря не витрачатиму на себе багато...
- Ну, що ви скажете, Миколо Петровичу? - проговорив Гуро. - Він навіть глузує, цей хлопчисько...
- Зачекайте, Борисе, - серйозно сказав Риндін. - Це досить складна справа. Адже попри всі розмови його треба буде годувати. Чи вистачить їжі?..

Але замість Гуро відповів знов Рижко. Він спокійно зауважив:

- Ракета летітиме до Венери сто сорок шість днів. На спуск до Венери ще, припустімо, п'ятнадцять днів. Разом - сто шістдесят один день. Продуктів ви маєте на чотириста днів, урахувуючи резервний запас.

- Так, бо на Венері, можливо, діставати їжу буде важко, - potwierдив Риндін, - проте - звідки ви все це знаєте?
- Читав усі ваші розрахунки, Миколо Петровичу. Усе, що друкувалося. Отже, продуктів вистачить і на мене. Факт!

Сокіл злісно зиркнув очима на Василя:

- А коли на Венері ми не поновимо запасів? Що тоді?
- Такого не може бути, - відповів спокійно Рижко, - адже на Венері ми зустрінемо страховищ такого розміру, що одного з них нам вистачить поповнити всі запаси. Один лише постріл!..

Гуро розсміявся:

- Ну, дійсно, його нічим не діймеш. От упертий хлопець!.. Миколо Петровичу, в мене є пропозиція.
- Ну?
- Давайте перевіримо, що він дійсно знає. Хай кожен з нас запитає в нього щось по своїй спеціальності. І хай наш новий супутник відповідає. Чи доведе він свою підготованість до подорожі? Похваляється він здорово, а на ділі?..

Почав ці своєрідні іспити Микола Петрович. Він кашлянув, зібрав у кулак свою борідку, як робив це колись, ще читавши лекції студентам. Подивився на Рижка - і запитав:

- Е... будь ласка, відстань від Землі до Венери?..
- Під час так званого з'єднання, тобто в найближчому стані - тридцять вісім мільйонів і сімсот тисяч кілометрів, - єдиним духом відповів Рижко.
- Хм... правильно...

Микола Петрович похвально поглянув на Рижка. Той тримав голову сміливо піднесеною.

- Правильно, - повторив Риндін, поглажуючи борідку. - Тепер скажіть, чому дорівнюється діаметр Венери?
 - Дванадцять тисяч шістсот кілометрів.
 - Швидкість руху Венери по її орбіті?
 - Тридцять чотири і вісім десятих кілометра на секунду.
 - А Землі?
 - Двадцять дев'ять і сім десятих кілометра на секунду, - випалив Рижко знов як з кулемета.
 - М-да... - хитнув головою Риндін і рішуче промовив: - Більше запитань не маю. Досить!
- Тепер на кін виступив Сокіл. Він поправив свої окуляри, подивився скося на хлопця й запитав:
- Яка висота атмосфери на Венері?
 - За неперевіреними даними, які ми мусимо остаточно перевірити, приблизно вісімдесят вісім кілометрів, - майже стільки ж таки, скільки й на Землі.

Гуро посміхнувся: просто ріже цей хлопець!.. Тим часом Сокіл задав даліше запитання:

- Атомна вага радію?
- Двісті двадцять п'ять і дев'яносто п'ять сотих.
- Який період ви назвете між тріасовим та крейдяним?
- Юрський геологічний період, - блиснув очима Рижко.

Сокіл махнув рукою:

- Нічого не можу зробити. Може ви, Борисе, щось знайдете у нього?
- Але Гуро, попихкуючи люлькою, лише посміхнувся:
- Немає в мене до нього запитань. Є тільки одна невеличка перевірка. Ось вона. Ви знаєте, хлопчику мій, що це таке?

Він вийняв з кишені маленьку своєрідну річ, що нагадувала пістолет, але без курка. Рижко уважно оглянув цю блискучу, нікельовану річ, що лежала на широкій долоні мисливця. Потім він підвів радісні очі на Гуро й відповів:

- Такого ще не доводилося бачити. Це, мабуть, якийсь пістолет - електричний чи пневматичний.
- Молодця!

Міцна рука Гуро хлопнула Рижка по плечу:

- Молодця! Так і є. Це - електричний пістолет. От зараз...
- Зачекайте, Борисе, - втрутився Сокіл, - але навіщо він вам, цей пістолет, у ракеті?
- Справжній спортсмен-стрілець ніколи не втрачає часу, щоб потренуватися, - відповів поважно Гуро. - Так от, хлопчику, ходім. Ось тобі мішень.

Він прикріпив до стінки паперову мішень.

- Стріляй. Маєш десять пострілів. От звідси, від цієї стінки. Рівно п'ять метрів. Ану, побачимо, який з тебе стрілець...

Рижко уважно націлювався. Всі стежили за ним.

- Клац! - пролунав сухий звук. Маленька кулька врізалась у чорне яблучко мішені. Але тієї ж миті й сам Рижко відсахнувся у протилежний бік і вдарився об стіну.

- Ого! - скрикнув він! - Яка сильна віддача... Ну й штовхнуло!

Риндін весело засміявся:

- Ні, друже мій, не так. Звісно, принципово це віддача, тільки не звичайна, а властива нашому невагомому світові. Куля штовхнула з такою самою силою пістолет і вас, з якою вона відштовхнулася сама. На Землі ви не помітили б цього, а тут - бачите, який штовхан... Це тому, що ви нічого не важите... Ану, що треба зробити, щоб запобігти надалі такій неприємності?..

Рижко задумався, опустивши вниз пістолет.

- Ай справді, що зробити? - задумливо промовив Гуро. - Вадиме, як ви гадаєте?..

- Хм... зараз поміркую, - відгукнувся той, зсовуючи окуляри на лоб.

Але Рижко вже відповідав:

- Треба дуже опертися спиною в стіну. І все.

Так він і зробив.

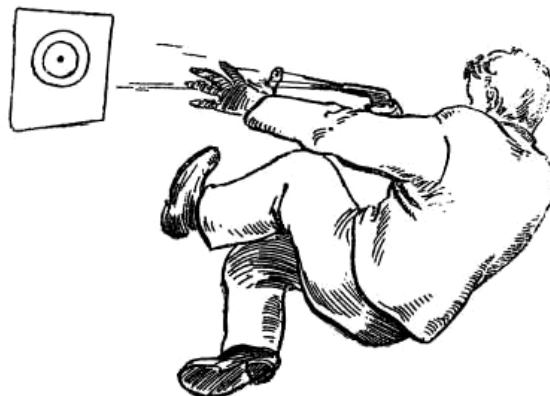
- Клац!.. Клац!.. Клац!..

Постріли лунали один за одним. Услід за останнім, десятим, Гуро підніс угору прострілену мішень, подивився. Потім він перевів погляд на Рижка. Мовчки потиснув йому руку. І лише тоді сказав, звертаючись до Риндіна і Сокола:

- Радий буду, якщо за час подорожі й ви досягнете таких самих успіхів. Бо цей хлопчик...

Він зробив багатозначущу паузу:

- Цей хлопчик усадив усі десять куль у яблучко. Жодного промаху - як і слід стрільцеві.

... Цієї ж миті й сам Рижко відсахнувся у протилежний бік.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛ В

До планети Венери з Землі вилетіла ракета. Її пасажери — академік Риндін, геолог Сокіл та мисливець Гуро — мають завданням знайти на Венері та привезти назад на Землю дорогоцінні, ще не знайдені на Землі елементи — ультразолото та інфрадія. Під час польоту в ракеті знайдено юнака Василя Рижка, який, вирішивши летіти й собі до Венери, сховався потайки в апараті.

6. Небесний маршрут

До вечора (власне, умовного вечора, бо в ракеті весь час був день) Василь Рижко остаточно завоював симпатії мандрівників Всесвіту. Щодо Гуро, то тут перемога Рижка стала безумовною відразу ж після надзвичайних наслідків стрільби. Микола Петрович остаточно здався після ще однієї невеличкої розмови про ракети й міжпланетні подорожі. Навіть Сокіл, що ставився до Рижка з помітною підозрілістю, поглядав тепер на юнака з цікавістю, думаючи: «Здібний хлопчисько, здібний!..»

Вечеряли вже всі разом. Рижко чесно виконував узяті зобов'язання, намагаючись їсти якнайменше. Проте, Риндін поставив перед ним велику бляшанку з консервами й наказав:

- Ану, їжте, хлопчику! У нас тут, знаєте, треба добре їсти, бо до Венери ми мусимо з'явитися міцними і здоровими. Отже, досить з мене ваших розмов про «голодне тренування».

- Це наказ чи побажання, Миколо Петровичу? - серйозно запитав Рижко.

- Наказ. А що?

- Ну, якщо наказ, то я, звісно, не маю права сперечатися. А коли б не наказ, то...

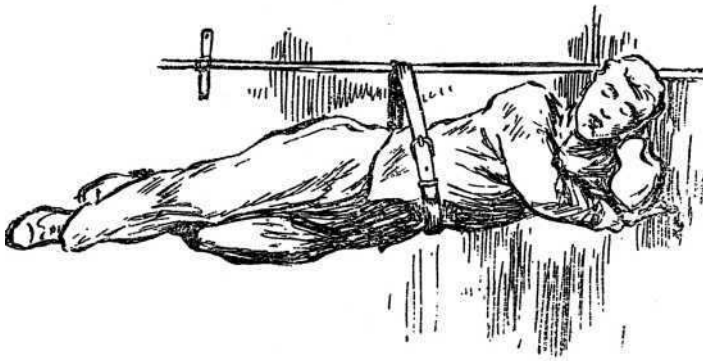
Проте, Василь не закінчив, зануривши носа до бляшанки. І лише ритмічні швидкі рухи його щелепів показували, як він «натренувався голодувати»... За п'ять хвилин Сокіл з цікавістю зазирнув до бляшанки. Він побачив чисте дно.

...Умовна ніч минула швидко. Втоmlені незвичними відчуттями, мандрівники спали міцно. Риндін, Сокіл і Гуро - по своїх гамаках, Рижко - на м'якшому з пуховиків - повітрі, прив'язавшись до стінки. Він встиг ще запитати:

- Зрештою, навіщо ті гамаки? Адже так само добре можна спати, як я - просто на повітрі...

А вранці академік Риндін розклав у навігаторській каюті рисунки і схеми, небесні карти, розставив прилади, щоб перевірити шлях ракети. Супутники його ще спали - Микола Петрович не хотів будити їх. Він увімкнув екран перископа, що давав змогу з допомогою складної системи дзеркал оглядати небосхил, і насамперед скерував перископ назад, туди, де залишилася стара Земля. На чотирикутному екрані перед ним світлими рисами позначилася своєрідна картина.

Темно-фіалкове, майже чорне небо, глибоке й бездонне. І на ньому - великий жовтувато-рожевий диск, укритий білими неправильної примхливої форми плямами. Ці плями повільно, ледве помітно пересувалися по диску, то ховаючи під собою більшу його частину, то, навпаки, звільняючи окремі частини. І тоді поза ними видно було

— Зрештою, навіщо ті гамаки? Адже так само добре можна спати, як я — просто на повітрі...

фокус. Зображення застигло.

Веселий голос з-за спини Риндіна промовив:

- І до чого ж красиво, Миколо Петровичу!.. Просто дивно... Правда, це Земля?..

- Правда, правда, Василю, - відповів Риндін, не повертаючись. - Наша стара Земля, обгорнена хмарами, уходить від нас, чи ми від неї - це ж все одно... Пізнаєте її?...

- Аякже! Це ж такий чудовий глобус вийшов, якого ніколи мені не доводилося бачити. Тільки от хмари заважають. Та скільки ж їх!.. Мабуть, дуже погана погода сьогодні там на Землі... і сонця зовсім там не видно...

Риндін слухав цю балаканину і зосереджено викреслював на небесній карті шлях ракети. Так, от звідси він починається, цей шлях, від цієї точки земної орбіти... Ось він загинається ближче до Сонця...

- Миколо Петровичу!..

Рижко заглядав ззаду на рисунок.

Голос його набув благаючого виразу.

- Що таке?

- Миколо Петровичу... ох, і попросити вас про щось хочеться...

- Та кажіть уже!

- А що, якби ви зараз ось думали голосно... щоб я чув... дуже цікаво б послухати, факт!

Риндін посміхнувся: у цього хлопця була дуже своєрідна манера просити щось - відмовити просто не можна було.

- Ну, гаразд, можете слухати. От, звідси починається шлях нашої ракети. Бачите? Проте, що можете ви взагалі сказати відносно цього рисунка?..

Рижко уважно подивився. Два великі кола, прості й пунктирні лінії... Ага!

- Посередині, - швидко відповів він, - позначене літерою «С» - Сонце. Перше від нього, так мовити, - внутрішнє коло - орбіта Венери. Зовнішнє, більше коло - орбіта Землі. Кулька внизу, на більшому колі, позначена літерою «З», - Земля. Кулька на меншому колі, позначена «В», - Венера. Але чому на кожній орбіті по дві і по три кульки?..

Він замислився. Проте, Микола Петрович уже пояснював:

- Нижня кулька, позначена «З₁», це Земля в той момент, коли з неї вилетіла наша ракета. «В₁» - Венера в той самий момент. Бачите шлях ракети? Він іде пунктирною лінією. Він стикається з орбітою Венери у точці «В₂». Отут, угорі. Зрозуміло? Ну, а тепер я думатиму, слухайте, якщо хочете. Якщо зрозумієте - буду радий.

Василь зосередив усю свою увагу. Але ось Риндін знов махнув рукою:

- Справді, краще вже все пояснити вам. Може і справді допомагатимете...

Він узяв у руку олівець:

- Слухайте!

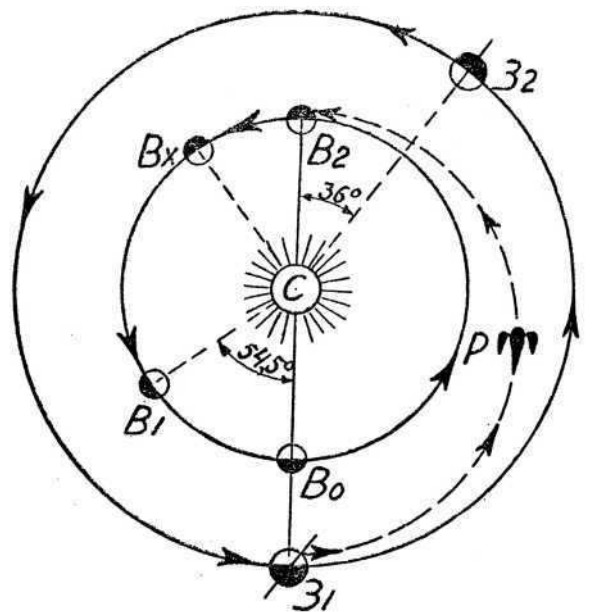
Василь уже слухав і без нагадувань.

- Ви вже знаєте, чому ми обрали такий довгий на перший погляд шлях від Землі до Венери, чому ми летимо не прямою лінією, що з'єднала б точки «З₁» та, скажімо, «В₀», а довгим напіввектором, що позначений тут пунктиром і з'єднує точки «З₁» та «В₂». Зрозуміло, чому. Під час такого «короткого» шляху нам довелося б весь час витрачати паливо, робити вибухи, безнастанно скеровуючи нашу ракету. А тут - ми користуємося з сили Сонця, що мчить нас цим напіввектором, як комету, щомиті наближаючи її до мети. Підкорюючися притягання Сонця, ми несемося тепер у космосі, не роблячи жодного вибуху. Досить було вилетіти з Землі в напрямі її руху - і ми маємо велетенську швидкість, що складається з звичайної швидкості Землі під час її руху вздовж орбіти, та тієї швидкості, з якою вилетіла ракета з земної орбіти.

знайомі обриси материків, суходолів та океанів... Так, це була стара Земля, від якої ракета невинно віддалялася, несучися складною кривою лінією до Венери...

Дивне, ніколи і жодною людиною не бачене видовище!.. Ось заплутані звиви Європи. Піренейський півострів... Англія... вона лише майнула і відразу ж таки знову сховалася за хмарами, за тими білими плямами, що пливли, вкриваючи земну кулю. Ось Апеннінський півострів... Але - до чого ж хочеться, просто тягне поглянути на велетенську Радянську країну!.. Вона мусить бути он там, праворуч...

Зображення трохи дрижало, коливалося. Риндін повернув ручки, що встановлювали оптичний

С — Сонце З — Земля В — Венера Р — Ракета

- Так, - відгукнувся Рижко, - це все одно, якби я, скажімо, кинув пляшку з вікна вагона залізниці. Коли б я кинув її вперед, вона полетіла б з швидкістю, складеною з швидкості поїзда та тієї швидкості, що її надала б пляшці додатково моя рука...

І знов Микола Петрович відзначив про себе надзвичайну кмітливість цього хлопця: приклад Рижка дуже просто пояснював справу...

- Ну, добре, - повів він далі. - Отже, з того моменту, як ми вилетіли з земної орбіти, ми перетворилися на маленьку комету, що мчить напівеліпсом «З₁ - В₂», весь час наближаючись до орбіти Венери. Нас везе своїм притяганням Сонце. Його могутнє притягання, складене з нашою швидкістю, дає в сумі цей півеліпс...

- Факт, - підтвердив Рижко.

- Тепер трохи розрахунків. В умовах нашої швидкості ми мусимо пролетіти півеліпс протягом ста сорока шести днів, опинившись після цього в орбіті Венери. Але де ж буде тоді та сама Венера? Чи влучимо ми в неї?.. Залежатиме це виключно ось від чого: де Венера була в момент нашого пострілу, нашого вильоту з Землі. Припустимо, що вона була в точці «В₀». Що тоді? Земля рухається по своїй орбіті навколо Сонця повільніше від Венери. Вона обертається навколо Сонця за 365 днів, а Венера за...

- Двісті двадцять чотири дні, - закінчив Рижко.

- Так. За 146 днів Земля пролетить скільки? Щодня вона пролітає $360^\circ/365$ днів = $0,987^\circ$. Значить, за 146 днів - $146 \times 0,987^\circ = 144^\circ$ А Венера? Щодня вона пролітає $360^\circ/224$ дні = $1,607^\circ$. Значить за 146 днів - $146 \times 1,607^\circ = 234,5^\circ$. Іншими словами, якщо в момент нашого вильоту з Землі Венера буде в точці «В₀» то ми не знайдемо її в точці «В₂», долетівши до неї. Венера пережене за цей час Землю, вона опиниться в точці «В_х», перегнавши Землю на...

- $234,5^\circ - 144^\circ = 89,5^\circ$, - відповів Василь. - І ми не влучимо в Венеру, - додав він після паузи. - Факт! Шкода яка... Ракета буде на «В₂», а Венера аж на «В_х»...

Риндін посміхнувся:

- Нічого, є вихід. Щоб здійснити переліт з Землі до Венери і влучити в нашу сусідку, треба вилетіти з Землі саме тоді, коли Венера перебуває на своїй орбіті на $244,5^\circ - 180^\circ = 54,5^\circ$, рахуючи напрямом руху обох планет. І тоді за 146 днів Венера опиниться саме в точці «В₂» куди тим часом примчить і наша ракета, як показує це пунктирна лінія півеліпса. А Земля тим часом відстане, вона долетить по своїй орбіті лише до точки «З₂». Зрозуміло?.. Земля відстане від Венери на 36° . Так?..

- Цілком, Миколо Петровичу! Ми вилетіли з Землі в той день і годину, коли Венера відстала від Землі на $54,5^\circ$, і рисунок вказує це: під час вильоту ракети Земля була в точці «З₁», а Венера - в точці «В₁». Факт! Усе гаразд. Спіймаємо Венеру за хвіст!..

Василь аж у долоні плеснув, сміючися: такою веселою здавалася йому власна думка про хвіст Венери... Але відразу ж таки він додав:

- Ми летимо, як комета. Дуже добре. Шкода лише, що в нас такого красивого хвоста немає, як у комети. Було б на що подивитися з Землі!..

Але Риндін заспокоїв його:

- На небі і без того є на що подивитися. От, хіба не прекрасне видовище?...

Він показав рукою на екран перископа. Справді, це була феєрична, захоплююча картина.

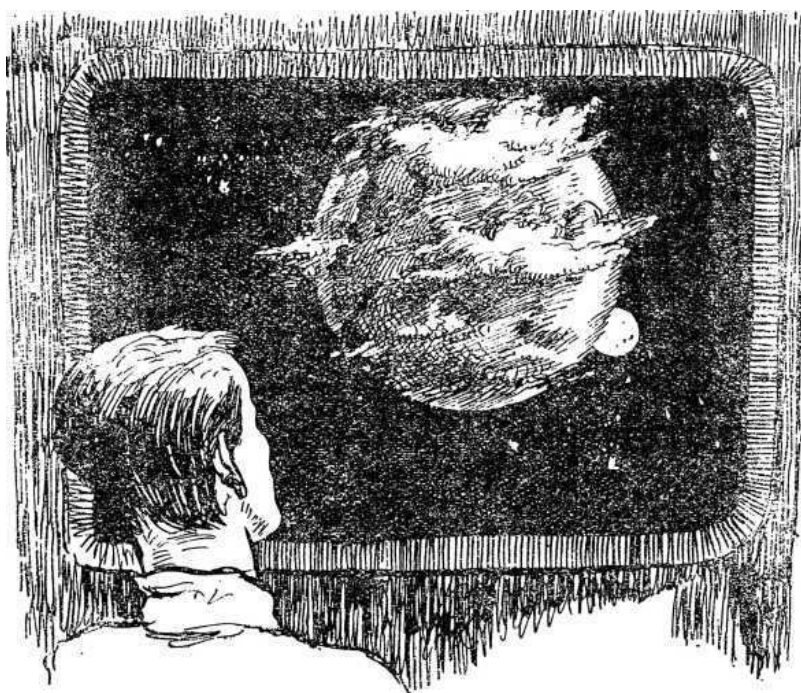
З-за великого жовтувато-рожевого диска Землі, вкритого блискучими білими плямами хмар, повільно випливала срібляста кулька. Щойно було видно лише край її - і ось вона вже впливля наполовину. Срібляста кулька поспішала, немов намагаючись відірватися від великого диска Землі. На дивний кульці було добре помітно витівні візерунки, такі знайомі кожній людині...

- Місяць!.. - вигукнув Василь.

Незмінний супутник Землі, схований до того за жовтувато-рожевим її диском, мчав у ефірі по своїй орбіті навколо планети. Ось він остаточно відірвався від диска Землі і потроху почав віддалятися від нього. Так здавалося нашим спостерігачам. Звісно, це був звичайний рух, Місяць просто мчав, як і завжди, навколо Землі. Але ж не можна було позбутися враження, що Місяць вирішив, нарешті, покинути свій звичайний шлях і понестися від Землі у безкраї простори Всесвіту...

Риндін щось записував у книзі спостережень: вчений не втрачав жодної хвилини, жодного спостереження, щоб не занотувати його в щоденнику подорожі. Проте, тут таки було що записати: вперше в історії людства вчений бачив схід Місяця не з Землі, а з Всесвіту...

Зрештою, Риндін відірвався від записів. Він поглянув на Василя своїм спокійним, теплим поглядом:

Срібляста кулька поспішала, немов намагаючись відірватися від великого диска Землі...

- Тепер ось що, - сказав він. - Ідіть, друже мій, до каюти. Якщо Гуро й Сокіл ще не прокинулися, розбудіть їх, хай приведуть себе до ладу. Треба починати роботу. Поснідаємо - і до праці. Хочете їсти?... Чи, може, тренуватиметеся далі?..

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА. Ілюстрації Й. ДАЙЦА
(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

До планети Венери вилетіла з Землі ракета. Її пасажери — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Рижко; цей останній по-тайки сховався в ракеті і був виявлений лише в польоті.

Ракетну подорож організовано для того, щоб знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на Землі дорожочинні елементи — ультразолото та інфрарадій. Мандрівники летять уже кілька днів.

7. Невеличкий бронтозаврик

Вадим Сокіл зробив остаточний висновок:

- Археоптерикс мусить бути. Безумовно мусить бути!

- Не сперечаюся, - покійно погодився Гуро.

- А для вченого - це питання надзвичайної ваги. Що таке, зрештою, археоптерикс? Ну, скажіть.

- Хм... такий птах... з тих ваших страховищ якоїсь там плезозойської чи мезозойської ери...

- Ха-ха-ха, - пролунав сміх геолога, - як ви кажете?... Плезозойської ери?... Ой, не можу, ха-ха-ха!.. Любий Борисе... ой, не можу, не можу, ха-ха-ха!.. Любий Борисе, якщо ви гадаєте, що від імени плезіозавра можна виводити назву ери - плезозойську, то ви помиляєтеся. Ой, насмішив!..

Тепер розсердився Гуро.

- Зрештою, мені байдуже, як називаються ваші ери, - сухо зауважив він. - Я зобов'язаний лише влучати без промаху, коли мені зустрінесться якась потвора. А якої саме вона буде ери - то ваша справа. На те ви й геолог.

Микола Петрович відчув потребу втрутитися до розмови, що набувала небажаної гостроти. Він лагідно зауважив:

- На вашому місці, Вадиме, я не звертав би уваги на випадкову помилку. Цілком ясно, що Борис лише обмовився. Зрозуміло, він хотів сказати не «плезозойська» ера, а «палеозойська», і все. Правда, Борисе?

- Мгм... - трохи непевно погодився Гуро.

Микола Петрович стримав, посмішку й закінчив:

- Значно цікавішим було б, коли б ви, Вадиме, обґрунтували вашу думку про археоптерикса. Забудьте на хвилинку про всі сперечання й з'ясуйте це. Це буде корисно всім нам, зокрема - нашому юному товаришеві по подорожі, - і він поглянув у бік Василя.

- Наш юний товариш, - відповів Сокіл, протираючи окуляри, - знає багато чого не гірше від старших. Ми розмовляли вже з ним. І якщо ви хочете лекційної бесіди, Миколо Петровичу, то дозвольте перше слово надати саме йому. Він упорається з цим завданням, смію вас завірити. І навіть без... без «плезозойської» ери, - додав він насмішкливо.

Гуро презирливо мовчав. Рикдін помітно зацікавився:

- А ну, прошу, прошу, Василю. Ми слухаємо.

Рижко зашарівся. Чомусь пригадалися йому іспити. Саме так, такими словами звернувся колись до нього викладач на іспитах після закінчення школи: «Прощу, прошу, ми слухаємо». Ну, що ж, якщо слухаєте, то слухайте. Василь Рижко задніх ніколи не пас. Зараз він покаже, факт!

- Це, значить, про геологічний час? - запитав він Сокола.

І, діставши позитивний кивок головою, заговорив:

- Історію нашої Землі розбивають на два часи: догеологічний, тобто неймовірно довгий період космічного розвитку нашої планети, і геологічний. Цей останній поділяється на ери, ери поділяються на періоди, періоди - на епохи. Найстародавніші ери - архейська і еозойська. Вони не залишили нам майже ніяких ознак життя тварин чи рослин. Наші знання про розвиток тварин починаються лише з палеозойської ери, з найпершого її періоду - кембрійського. За ним ішли - девонський, кам'яновугільний та пермський періоди тієї ж палеозойської ери. Після

цього почалася мезозойська ера з її періодами: тріасовим, юрським і крейдяним. Далі - кайнозойська ера. Це вже наша ера. Її періоди - третичний і четвертичний. Усе!

Сокіл весело плеснув у долоні:

- Ну, що я вам казав, Миколо Петровичу? Хіба не чудово розповів? Стисло, конкретно і без помилок. А тепер можу дещо додати і я. Між іншим, це зокрема цікаво буде для Бориса...

Гуро демонстративно пихнув люлькою.

- Ні-ні, я не проте, - мирно пояснив Сокіл, - я про своє. Ви вже знаєте, що Венера настільки молодша від Землі, що там мусить відбуватися за нашими підрахунками саме щось подібне до земної мезозойської ери. Чому саме так - цілком ясно. Всі спостереження, що провадилися з метою вивчити атмосферу Венери, довели, що наша сусідка завжди обгорнена суцільною ковдрою хмар - від полюсів до екватора. Це вказує на бурхливе паростворення. Далі, останні дослідження щодо складу її атмосфери показали дуже своєрідну картину. Я нагадаю вам трохи про це. Пам'ятаєте, Миколо Петровичу, про нашу бесіду з тим американцем Артуром Аделем?..

- Професор Мічиганського університету Артур Аделі? Так, так, - potwierдив Риндін.

Очевидно, це було досить відоме прізвище, бо навіть Рижко, погоджуючися, кивнув головою.

- Ось я зачитаю його висновки, цього самого Артура Аделя. Я тоді записав їх під час розмови.

Сокіл покопався у записній книжці і голосно прочитав:

- «Надзвичайно густа і груба атмосфера Венери помітна з першого погляду у вигляді світлої окравки під час проходження Венери по сонячному диску. Я порівнював темні лінії у спектрі Венери з лініями, що одержував їх штучно в лабораторії, пропускаючи світло крізь прозору посудину з вуглекислим газом. І це примусило мене констатувати, що ці лінії майже збіглися. Отже, я стверджую, що в атмосфері Венери є дуже багато вуглекислоти. Я боюсь помилитися, але мені здається, що в атмосфері Венери вуглекислоти майже в 10 000 разів більше, ніж в атмосфері Землі. Ось чому я дуже радий би вам узяти з собою досить великий запас кисню для дихання»... Ну, далі вже зовсім спеціальні висновки. Проте, і зачитаного досить.

- М-да, цілком досить, - серйозно погодився Гуро. - В десять тисяч разів більше вуглекислоти, ніж на Землі... Цікаво, чим же дихають там усі ваші археоптерикси і бронтозаври?..

- Це ще не перевірено остаточно, - тихо вимовив Риндін.

- Так, не перевірено, бо не було кому досі перевірити, - гаряче відгукнувся Сокіл, - але я надаю багато ваги твердженням Артура Аделя. Це дуже серйозний вчений. Ви пам'ятаєте, Миколо Петровичу, він спеціально приїхав до нас, щоб розповісти про наслідки своїх спостережень і попередити нас. Отже, хай він навіть хоч трохи помиляється, хай на Венері значно менше вуглекислоти, ніж каже він, проте, і того буде досить для моїх висновків. Надзвичайна вологість атмосфери, суцільна ковдра хмар, середня температура в 50° вище нуля, значно збільшений процент вуглекислоти в атмосфері, - все це свідчить про те, що на Венері тепер відбувається не лише мезозойська ера, а навіть точніше - юрський її період.

- Чому?

- Адже юрський період типовий саме надзвичайним поширенням найрізноманітнішої рослинності, найрізноманітніших тварин. Це період, коли життя буяло по всіх кутках Землі. Незчисленні маси живих істот дихали повітрям, відбираючи від нього кисень і віддаючи вуглекислоту. Я роблю з цього висновок: тільки за часів юрського періоду загальна маса рослин і тварин могла виділити стільки вуглекислоти в атмосферу. Ось чому я - за юрський період.

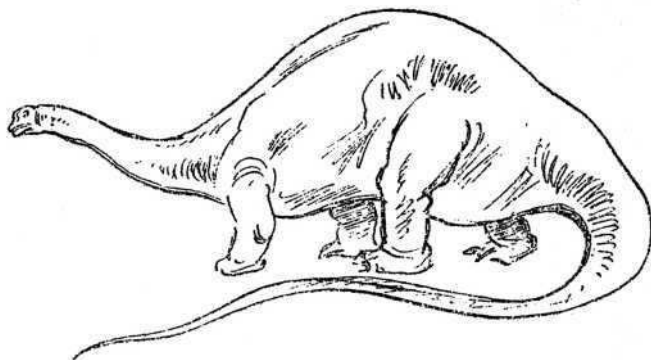
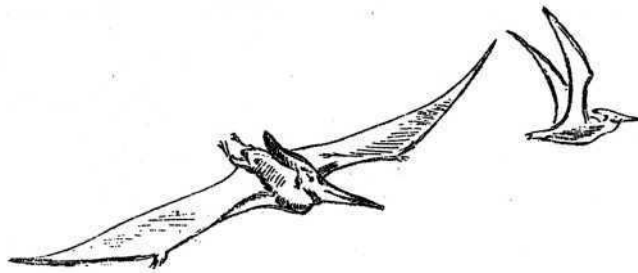
Василь Рижко слухав Сокола з захопленням. Перед його очима вже ставали дивовижні картини життя Венери. Буйні ліси невиданих рослин - гігантських пальм, папоротей, дивних голкових дерев... І серед тих хашів - неймовірні страховища, потвори, які так вражали його на малюнках підручників... Бр-р!.. І страшно, і цікаво...

- А якщо ми погодимось, що на Венері тепер відбувається період, аналогічний до нашого юрського, то доведеться погодитися і з існуванням на нашій сусідці таких тварин, як от динозаври, бронтозаври, атлантозаври, диплодоки з категорії...

- Рептилій, - закінчив Рижко.

Очі його палали, обличчя почервоніло від збудження. Сокіл поглянув на нього, посміхнувся і продовжував:

- Далі ми мусимо зустрінути на Венері хижаків типу...

- Цератозаврів, - знов не витримав Рижко.

Він уже бачив перед собою ці страховища - з довгими шиями, зубатими пащами й великими шкіряними гребінцями на спині. Страховища виповзають на грубих, кривих лапах з лісу, вони посуваються на відважних мандрівників, вони загрозливо роззявляють пащі... і здригається автоматична гвинтівка в руці Гуро, він не влучає, потвора посувається на нього, ось вона вже готова схопити його, розірвати на шматки... і раптово лунає постріл! Куля з гвинтівки його, Василя Рижка, вбиває потвора. Страховище падає, воно б'ється в корчах, з нього ллє кров... а Василь майже спокійний, його очі

шукають дальшу ціль...

Захоплено, забувши про все, Рижко стукнув кулаком по столу, біля якого за сніданком точилася розмова. І відразу ж таки підстрибнув угору, підкинутий своїм власним ударом. Чашка з водою, що її він тримав, відлетіла в один бік, виделка - в другий. А сам Рижко, чіпляючися за шкіряні петлі на стіні, засоромлено з усієї сили лягався ногами, щоб знайти знов утрачений нормальний стан тіла. Він чув голосний сміх мандрівників, але дивитися на них не міг: такий сором, такий сором!.. Досі не при звичаїтися до умов життя в світі без ваги!

Легким рухом руки Гуро спіймав чашку і поставив її назад на стіл, затиснувши в пружне кільце. Ще за секунду повернулася назад і виделка. Спокійним, іронічним голосом Гуро мовив:

- На превеликий жаль, Микола Петрович не передбачив у конструкції ракети таких самих пружних кілець, щоб затискувати надто експансивних мандрівників... вам, Василю, доведеться вже якось самому сконструювати для себе спеціальний прилад, бо з вашим темпераментом можна й стелю нашої ракети пробити...

Не підводячи очей, Василь примостився на своє місце край столу. Цього разу він не знайшов, що відповісти. І знов пролунав мирний голос Миколи Петровича:

- Досить, досить! Мені здається, що Вадим не закінчив ще. Ви спинилися на цератозаврах...

- Сокіл спинився на цератозаврі, а Василь аж угору полетів на цій потворі, - не вгавав Гуро. - Та ну, Василю, кинь журитися, нічого ж, зрештою, такого не трапилося. Ну, демонструй далі свої знання з палеонтології...

- Справді, Василю, ви ж можете доповнити те, що я казав, - зауважив Сокіл. - Скажіть, наприклад, яких рептилій ми можемо ще зустріти на Венері? Знаєте, з тих, що при звичаїлися до життя в повітрі?

Помалу Рижко опанував себе:

- Птеродактилів і рамфоринхів, - сказав він коротко. І додав: - Факт!

Сокіл засміявся:

- Ну, якщо факт, то сперечатися не можна. Закінчую: зустрінемо ми на Венері ще таких потвор, як іхтіозавр - рептилія, що при звичаїлася до життя у воді. І, нарешті, я певен, що ми знайдемо там і живих археоптериксів, цих дивних тварин, - напівптахів, напівплазунів. Я навіть сподіваюся здійснити мою мрію...

Він на хвилинку спинився, мов обмірковуючи.

- Яку мрію?

- Привезти назад на Землю, як зразок, одного живого археоптерикса. Адже він такий маленький, завбільшки всього з ворону, - благаючи, поглянув Сокіл у бік Риндіна.

- Теж мені потвора, - заперечив Гуро. - Ні, на мою думку, якщо везти з собою на Землю, так принаймні якогось там бронтозавра... на ланцюжок його прикувати... може, звикне, їсти з рук його навчимо...

Дружний вибух сміху був йому відповіддю. Дійсно, це була цікава думка: привезти на Землю та навчити їсти з рук потвору, що має завдовжки близько вісімнадцяти метрів!..

- Ви забуваєте, Борисе, що в нас всього-на-всього ракета, - крізь сміх зауважив Риндін.

- Лише одного бронтозаврика. Ну, виберемо там маленького, найменшого, бронтозавряче немовлятко. Воно на Землі підросте, - жартував далі Гуро.

Але незвичній до його жартів людині здалося б, що мисливець говорить цілком серйозно: жоден м'яз не здригнув на його обличчі. Навіть натяку на посмішку не з'явилося на ньому.

- Гаразд, гаразд, - відповів Сокіл, - можна буде там подивитися, вибрати. Адже природа Венери така розкішна, її життя таке різноманітне, що...

Наче грім заглушив його. Щось подібне до різкого удару важко струснуло всю ракету.

Загув метал, від носу до хвоста корабля пронеслося незрозуміле тремтіння. Воно стихало поволі. І на зміну цьому тремтінню, цій вібрації роздратованого металу прийшов тихий свист. Однотонний, одноманітний свист, змішаний з шипінням, доносився звідкільсь із гори. Що це?.. Василь Рижко поглянув на мандрівників. Гуро міцно тримав у руці свою люльку, немов нічого дорожчого від неї не було. Сокіл стривожено прислухався. Брови академіка Риндіна зішлися на перенісці. А свист усе не зникав. Василь втягнув повітря на повні груди: йому було важко дихати. Він помітив, що так само важко дихає й Сокіл...

Раптовим несподіваним стрибком Риндін опинився біля стіни, біля дошки, де скупчені були ручки керування повітряними апаратами. Він повернув одну з них, відсунув убік другу. Свист не тихшав. Риндін повернув до супутників трохи зблідле обличчя.

Його голос пролунав різко, як суворий наказ:

- Одягати скафандри! Василь одягне мій. Я закриюся в навігаторській каюті. Гуро, ви керуватимете роботами. У борті ракети пробоїна. І крізь неї виходить із свистом у міжпланетний простір наше дорогоцінне повітря. Одягати скафандри!

Однотонний, одноманітний свист не стихав. Риндін, швидко перебираючи руками петлі на стіні, Почав пересуватися до навігаторської каюти. Але перед тим, як закрити за собою двері, він спинився на хвилинку й додав:

- Я думаю, це був метеорит. Будемо сподіватися, що він був один. За роботу!..

Ще один удар струснув ракету. І, ніби це був сигнал, по металевих її стінах забарабанив дощ дрібних частих ударів.

Метеорит був не один!..

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

До планети Венери вилетіла з Землі ракета з пасажирами — академіком Риндіним, геологом Соколом та мисливцем Гуро. Під час польоту в ракеті знайдено „зайця“ — юнака Василя Рижка. Пасажири ракети мусять знайти на Венері та привезти назад до Землі ще не знайдені на Землі дорожочинні елементи — ультразолото та інфрарадію.

Мандрівники летять уже кілька днів. Під час обговорення картин життя на Венері, де Сокіл передбачає зустрінути геологічних страховищ — ігуанодонів і бронтозаврів, — ракету струшує різкий удар. З неї із свистом виходить повітря. Ракета стикнулася з метеоритом, що пробив її стінку. Пасажири змушені одягати скафандри.

8. Що наробив метеорит

З огидою Рижко відчув неприємну слабкість у ногах. Він закусив губу і, поглянувши на Гуро й Сокола, що вже одягли скафандри й тепер закривалися шлемами, поспішив і собі одягнутись. Тут, у ракеті, це здавалося дуже легким - адже скафандр і важкий металевий шлем нічого не важили. Ось уже все тіло в скафандрі, ось одягнено й шлем. Дотепне пристосування давало змогу загвинтити шлем зсередини, без сторонньої допомоги. Тепер ще один поворот оцієї ручки... готово! До шлема почав надходити кисень з циліндрів на спині, заряджених окисилітом, - чудесною речовиною, що забирала з повітря вуглекислоту й замість неї виділяла з себе кисень.

Крізь грубі, але надзвичайно прозорі скельця шлема було добре видно, як Гуро наблизився до дошки керування повітряними апаратами й вимкнув усі прилади. Сокіл, а разом з ним і Василь Рижко, почув знайомий голос Бориса Гуро:

- Навіщо витрачати повітря?... Все' дно його витягує крізь отвір у космічну безодню...

Звуки голосу вражали: адже його було чути, здавалося, крізь грубі стінки шлема; як це могло бути?... Проте, ось стрілка барометра-анероїда, що показував тиск повітря в каюті, швидко стрибнула ліворуч. Вона мчала повз цифри, залишаючи їх позаду одну по одній. Василь Рижко із страхом дивився на неї: стрілка своїм швидким рухом показувала, що повітря в каюті вже майже не залишалося, воно цілком виходило крізь отвір у стінці ракети... Ось уже стрілка спиняється, спиняється близько нуля... вона здригує - спиняється зовсім. В каюті, де щойно точилася жвава розмова, зовсім не лишилося повітря. Порожнява, холодна, мертва порожнява...

І знов почувся голос Гуро:

- Рекомендую товаришам увімкнути електричні грілки, бо так можна й замерзнути. Василю, ти знаєш, де керування грілкою?..

Мимоволі губи Василя Рижка відповіли:

- Ні, не знаю...

- На підборідді твого шлема. Маленька рукоятка, що повертається праворуч. Далеко її не відвертай, бо буде надто жарко. Трохи поверни...

І вже повернувши ту рукоятку, Василь знову подумав: як це він чує голос Гуро? Як, зрештою, Гуро почув його відповідь? Адже справа не тільки в тому, що їх відокремлюють грубі стінки шлемів. Це ще так-сяк. Але, крім того, повітря, що ним поширюються звукові хвилі, зникло з каюти... як же...

- Бачите, Вадиме, як чудово працюють установки? А ви ще побоювалися, що в порожняві радіохвилі поширюватимуться гірше. Ач, як добре чути!..

Це знов лунав голос Гуро. А ось відповідає йому Сокіл - і знов Рижко чує все чисто:

- Так, працюють бездоганно. Честь і хвала Миколі Петровичу - це ж бо так само його думка - пристосувати до наших шлемів ці малесенькі радіоустановки... Проте, я щось не чую стукоту тих метеоритів?..

Василь прислухався й собі. Так, різке стукотіння зникло. Людей у каюті оточувала тиша. Тільки час-од-часу можна було почути, як щось наче дзеленькає. Отак: дзелень... і все. Тим часом голос Сокола продовжував:

- Зрештою, вони, мабуть, уже зникли, ті метеорити. Я певен, що це був один якийсь небесний мандрівник, оточений, можливо, лише хмаркою тонкого небесного ж таки порошу. Перший удар, що пробив стінку ракети, - це удар самого метеорита. А далі ми чули вже легенькі удари найдрібніших порошинок...

- Цілком правильне міркування. Проте, чи не час вам братися до роботи? - прозвучав знайомий голос академіка Риндіна. - Я ось уже кілька хвилин прислухаюся до ваших розмов і все ніяк не почую того, що мене найбільше цікавить: де саме пробило стінку, яка дірка, як ви її закриваєте?..

Василь потроху остаточно опановував себе. Спокійні, впевнені голоси його супутників свідчили про те, що навіть у цьому випадку, який здався Рижкові таким небезпечним і страшним, - навіть тут не було нічого дивного й непередбаченого. Рижко побачив, як Гуро відкрив двері з великої каюти до проходу між зовнішньою і внутрішньою стінами ракети, як Сокіл пішов ліворуч, а Гуро - праворуч. Василь зробив було крок і собі - піти за ними. Але відразу ж він почув голос Миколи Петровича:

- Василю, вам треба залишитися в каюті. По-перше, ви не досить добре знаєте ходи між стінками, по-друге, вам доведеться стежити за приладами. Залишайтеся, хлопчику, тут!..

Гуро тим часом пробирався вздовж темного коридору, шукаючи пробоїну в стіні. Очевидно, вона була десь спереду. Яскравий промінь його електричного прожектора, що висів у нього на грудях, намацував усі підозрілі місця. Гуро добре знав, що з другого боку назустріч йому так само простує Сокіл, знав, як стежить за рухом ракети Риндін. Знав він, зрештою, як чудово передбачив усе старий академік, геніальний конструктор небесного корабля. Але все-таки, саме тут, у цьому коридорі, Гуро відчув щось подібне до страху. Звідки взялося це почуття?..

Ось - ліворуч, за супералюмінієвою стінкою міститься їхня каюта. Трохи далі починається навігаторська. Там сидить Микола Петрович. А в загальній каюті - той хлопець, Василь Рижко. Там, в обох каютах, світло. Правда, в одній з них немає зараз повітря; але все-таки - і там життя. А праворуч?.. Праворуч, за двома шарами шерсті й гуми, за зовнішнім шаром полірованого супералюмінію, - там мертва космічна безодня. Мільйони і мільярди порожніх кілометрів - в усі сторони. Нічого!.. Мертвий холод міжпланетного простору. Порожнява - незрозуміла порожнява космосу, що в ній несеться їхній корабель. Як сказав Микола Петрович?.. «Аргонавти Всесвіту»?.. Так, так!..

І раптом Гуро спинився. Швидким рухом він вимкнув прожектор. Так, ось пробоїна. Крізь неї спокійним світлом сяє яскрава жовтувата зірка. Чудесне видовище - чорно-фіалковий небосхил і на ньому оця зірка - як великий діамант. Пробоїна, зроблена метеоритом, була завширшки близько дециметра. Нерівні, наче розірвані краї пробоїни показували напрям, в якому вдарився об ракету метеорит. Але - де ж він? За всіма ознаками метеорит мусить бути десь тут, у середині, між зовнішньою та внутрішньою стінками ракети...

Гуро знов увімкнув прожектор: досить з нього вже красоти космосу! Яскравий промінь побіг уздовж стін, шукаючи небесного гостя. Але знайти його було не так уже й легко. В цьому Гуро пересвідчився за кілька секунд. Перерізаний підпорками й переборками, коридор між стінками тягнувся в усі боки. Метеорит міг вільно проскочити куди завгодно.

Зрештою, це другорядна справа - шукання метеорита. Треба якнайскорше заходитися закрити пробоїну. Щодо цього, то даремно обачний Микола Петрович приготував ящик «негайної технічної допомоги». Треба братися за нього.

- Вадиме! Вадиме! - вигукнув Гуро. - Давайте сюди ящик допомоги!

- А що, знайшли пробоїну? - почув він голос Сокола, хоч і не бачив його.

- Так. Несіть сюди ящик! Миколо Петровичу, зараз залагаємо!..

З темряви з'явився силует Сокола, вірніше - його скафандра. Білий промінь його прожектора прорізав темряву і схрестився з променем прожектора Гуро. Фантастичні фігури двох мандрівників Всесвіту нахилилися над пробоїною, розглядаючи її. Метеорит, очевидно, вдарив з великою силою. Він пробив, як куля, три шари: супералюмінію, шерсті, гуми. І, нарешті, тонкий шар металу, до якого кріпилася в цьому місці переборка.

- М-да... - промурмотів Сокіл, - це був удар!..

Він акуратно виміряв діаметр пробоїни. Дев'ять з половиною сантиметрів. Потім промінь його прожектора освітив ящик, знайшов у ньому щось подібне до велетенської пробки, вибитої з пляшки. Так само пильно Сокіл виміряв цю пробку.

- Ні, тонша на сантиметр...

Він узяв другу, виміряв її:

- Підходяща...

Пробка ця була трохи конічної форми. Тонким її кінцем Сокіл устроїв пробку до пробоїни. І відразу вона втиснулася в пробоїну майже на третину. Гуро здивовано поглянув на Сокола:

- Що це?.. Начебто хтось її потягнув ззовні?..

- Вплив порожняви. Космічної порожняви. Вона висмоктує з нашої ракети всі залишки повітря й газів.

- Але барометр уже давно показав нуль...

- Це нічого не значить. Певна кількість газів збереглася ще в наших речах. Навіть у металевих, не кажучи вже про тканину. Ось цей газ порожнява й ссала. А оце тепер замість газів вона втягнула до пробоїни пробку.

За ящиком, принесеним Соколом, тягнувся м'який електричний кабель. Сокіл вийняв з ящика якийсь невеликий прилад, з'єднаний шнуром з ящиком, приставив прилад до пробки, повернув вимикач. І відразу прилад наче почав стрибати, битися в його руках, як жива істота, вдаряючися об пробку.

Це працював пневматичний молоток. Частими дрібними ударами він вганяв пробку до пробоїни, щільно закриваючи її. За півхвилини Сокіл вимкнув молоток. Пробка увійшла до пробоїни цілком.

- Тепер зварили краї!..

Другий прилад опинився в руках Сокола. Цей прилад нагадував знайомі прилади для електрозварювання: два електроди з білого металу на ручці, довгий шнур... Сокіл увімкнув прилад. Між електродами виникла сліпуча вогняна дуга. Легкими рухами Сокіл проводив приладом навколо країв пробки. І там, де проходила вогняна дуга, - метал пробки розтоплювався й заливав стінку ракети, розливаючись по ній. Пробка зварювалася з металевою стіною. Ця операція забрала так само небагато часу - лише кілька хвилин.

Василь Рижко, що покійно залишався в центральній каюті, раптом почув голос Гуро:

- Миколо Петровичу, вже можна вмикати повітряні апарати. Пробоїну ми закрили.

Але спокійний голос Риндіна заперечив:

- Зарано ще, Борисе. Адже двері до коридорів не зачинені. У нас не так багато повітря, щоб викидати його даремно. Повертайтеся назад, зачиняйте двері і тоді вже пускайте.

Василь тим часом з цікавістю вивчав свій скафандр. Це була дотепна й цілком продумана споруда. Товстий шар якоїсь невідомої Василеві тканини, насиченої гумою, вільно облягав руки, ноги й тулуб. Зовні цей шар був укритий ще тонесенькою металевою сіткою, що, мабуть, захищала тканину від ударів. Великий округлий шлем з товстими скляними вікнами пригвинчувався до металевого ж таки кільця навколо шиї; кільце вільно лежало на плечах людини. Кілька трубок з'єднувало шлем з апаратами для дихання. Головні з них прикріплені були за спиною, як ранець. Але частина містилася й спереду: то були резервні балони з окислєм. Якраз на грудях прикріплений був електричний прожектор, що кидав свій блискучий промінь просто вперед, незалежно від стану людини, яка вільно могла нахилитися, випростуватися - однаковісінько промінь скерований був уперед.

Руки вільно рухалися в рукавах скафандра. Пальці майже зовсім не відчували рукавичок з такої ж тканини, як і скафандр, але значно тоншої. Василь зовсім легко навпомацки знаходив потрібні йому речі. Так, наприклад, він знайшов ту саму рукоятку електричної грілки, що ввімкнути її порадив йому Гуро. Грілка ця була, мабуть, в середині тканини костюма. Бо як тільки Василь увімкнув її, приємне тепло ніжно розлилося по всьому його тілу - від кінців пальців на руках до нігтів на пальцях ніг.

Що дуже хотілося знайти Василеві, - це радіоустановку в скафандрі, що давала змогу переговорюватися з товаришами. Адже в шлемі мусів бути мікрофон, телефон, якщо не гучномовець... Це Василь розумів добре - не даремно ж він мав славу досвідченого радіоаматора. Але знайти все це йому не пощастило - очевидно тому, що всі ці речі, як і ціла установка, були дуже маленькі й добре сховані в стінках шлема.

Раптом знову відкрилися двері. В них з'явилися фантастичні скафандри Сокола й Гуро. Гуро акуратно зачинив двері, що автоматично притиснулися до стіни блискучими кривими важелями, перевірив іще раз, чи немає десь щілинки. Потім він повернувся до Василя:

- Знудьгувавсь, хлопчику? - ласкаво, хоч і трохи іронічно пролунав його голос. - Ну, нічого. Вже кінець. Вадиме, запускайте повітря. Хочеться вже зняти цей костюмчик...

Василь захоплено стежив, як лився до каюти потік синюватої рідини з трубки балона із стисненим, рідким повітрям. Рідина ця наче вибухала, вона розплескувалася в усі боки, перетворюючись відразу на хмарку пари, що повільно танула. Стрілка барометра поволі поверталася назад, до показників нормального тиску. Але тепер вона не поспішала, як раніше, вона йшла повільно, ледве пересуваючись...

- Скільки вже? - почувся голос Риндіна.

- Сімдесят, Миколо Петровичу.

- Можна йти, значить, до вас...

І після цього двері навігаторської каюти розкрилися. На порозі стояв Микола Петрович. Його обличчя було похмуре, брови зсунулися. Він щось говорив - але не чути було, що саме, - бо мікрофон залишився в навігаторській каюті. Жестом Риндін показав: геть скафандри!

Швидкими рухами його супутники зняли шлеми, з приємністю втягуючи на повні груди свіже холоднувате повітря, що пахло морозом. Та й у каюті було дуже холодно, мабуть градусів п'ять нижче нуля: опалення ще не встигло як слід підняти температуру, що різко впала після зникнення повітря.

- Що трапилося ще, Миколо Петровичу? - збентежено запитав Сокіл.

Голос Риндіна звучав дуже спокійно - так підкреслено спокійно, як буває це тільки під час великої небезпеки. Академік пощипував свій вус:

- Метеорит збив нас з шляху.

- Як?..

- Від його удару, скерованого спереду назад, ми втратили певну частину швидкості. Ракета змінила рух і летить убік... не до Венери, а до Меркурія, чи ще кудись... я ще не знаю остаточно...

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДНА

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

У міжпланетному просторі летить з Землі до Венери ракета з академіком Риндіним, геологом Соколом, мисливцем Гуро та юнаком Рижком. Мандрівники мусять розшукати на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на Землі дорогі цінні елементи — ультразолото та інфрарадій.

Несподівано ракета зазнала аварії, стикнувшись з метеоритом, що пробив їй стінку. Пробісну пощастило закрити, але удар метеорита збив ракету з її курсу. Шлях ракети скерований тепер не до Венери, а ближче до Сонця, кудись до орбіти Меркурія...

9. Щоденник Василя Рижка

...Чому я вирішив вести щоденник?... Не знаю й сам. Можливо, зовнішньою причиною було вчорашнє зауваження Миколи Петровича. Відірвавшись на хвилину від своїх розрахунків і потираючи запалені, почервонілі очі, Микола Петрович сказав, зітхнувши:

- А шкода, що ми не ведемо щоденника... звісно, пригод у нас небагато, значно менше, ніж, скажімо, на кораблі, що пливе по земному океану. А все таки цікаво було б колись прочитати!..

Він м'яко посміхнувся й занурився знов у свої розрахунки. Ось уже третю добу він майже не спить, не відпочиває, відриваючись лише на короткі хвилини, щоб поїсти. Микола Петрович усіма засобами намагається зберегти в нас добрий настрій. Наприклад, він запропонував нам організувати стрілецькі змагання з електричного револьвера товариша Гуро. Переможець дістане звання кращого стрільця Венери...

Проте, настрої наш не кращає, хоч ми й не показуємо цього перед Миколою Петровичем. Винний у цьому, звісно, клятий метеорит. Так, той самий метеорит, що пробив стінку ракети і змінив силою свого удару напрям нашого корабля. Як це трапилося? Як пощастило нам наскочити на цього небесного мандрівника? Адже кожному відомо, що такий випадок під час міжпланетної подорожі мусить бути настільки рідким, що на його небезпеку практично навіть не слід зважати... Тільки такий завбачливий мандрівник, як академік Риндін, міг вирішити взяти з собою спеціальний «ящик негайної технічної допомоги» з приладами на випадок пробіни стіни ракети метеоритом...

Ми розмовляли про цей нещасний метеорит з Соколом і Гуро. Ось яка була наша розмова.

- Це нагадує мені балачки на Землі перед нашим вильотом, - похмуро зауважив Гуро, - коли здатні люди пророкували нам обов'язкову загибель від якогось метеорита. Ви пам'ятаєте, Вадиме, як розніс таких боягузів Микола Петрович у своєму блискучому виступі в Колонному залі?.. Особливо ту людину, що виступала як астроном, говорячи про кількість метеоритів, щосекунди викидуваних космосом назустріч Землі?..

- Ага, - відгукнувся Сокіл, - аякже, пам'ятаю. Такий сухорлявий, у пенсне?.. От показати б йому наш метеоритик... нашу золоту грудочку...

Я забув сказати, що за день після аварії Гуро знайшов метеорит, який упав недалеко від пробіни. Це було щось подібне до великого, неправильної форми, каменя, дуже важкого, як запевнив нас Сокіл.

- Звідки ви знаєте, що він важкий? - запитав я. - Адже метеорит у нас у ракеті, як і все інше, не важить нічого...

Сокіл пояснив мені, що в звичайних умовах метеорит був би дуже важким, хоча б тому, що він на 95 процентів складений з чистого золота. Отже, наш корабель поранений золотим космічним снарядом... Коли б цим можна було втішитися... Але - навіщо нам те золото?..

Скажемо просто, - нам сильно не повезло. Наскочити на метеорит у космосі майже неможливо. За підрахунками відомого астронома Майера, навіть у найгустіших потоках метеоритів, так званих Леонідах, - сусідні тверді частинки потоку віддалені одна від однієї на сто десять кілометрів. Професор Ньютон, відомий знавець метеоритної астрономії, каже ще безапеляційніше: «кожен метеорит у потопі віддалений від свого сусіди принаймні на п'ятсот кілометрів».

У бібліотеці нашої ракети в книжці професора Оберта, одного з творців перших ракетних кораблів, я знайшов такі фрази:

«Ракета мусить мандрувати по Всесвіту принаймні 530 років, доки зустріне хоча б один метеорит. З цього погляду подорож у міжпланетному кораблі в усякому разі менш небезпечна, ніж, наприклад, прогулянка в автомобілі. Американський теоретик професор Годард вирахував навіть, що можливість зустрічі ракети з метеоритом під час подорожі Земля - Місяць виражається співвідношенням 1:100 000 000...»

Одна можливість із ста мільйонів!.. Один шанс із ста мільйонів - і цей шанс випав на нашу долю... хіба не надзвичайне «везіння»?..

Зрештою, все це не мало б ніякого значення, коли б не зміна курсу ракети. Микола Петрович установив, що наш корабель унаслідок стикнення з метеоритом трохи змінив курс - кудись у бік внутрішніх орбіт, у бік Сонця. Якщо нарисувати півеліпс, яким мчить тепер наша ракета, то він закінчиться не там, де мусив закінчуватися. Він не стикнеться з уявлюваною лінією орбіти Венери тоді, коли на точці стикнення буде ця планета. Ні, наш півеліпс повернув ближче до Сонця і тепер мусить підійти скоріше вже до орбіти Меркурія, ніж до орбіти Венери...

Звісно, і тут немає нічого ще страшного. Бо ми завжди можемо змінити курс, виправити його з допомогою наших ракетних двигунів. Але, для того, щоб зробити це, треба спочатку вирахувати зміну курсу, що відбулася, знайти поправку, перевірити її і лише після того повертати корабель. Адже у нас надто обмежений запас паливного, щоб ми могли його витрачати на експериментальні зміни курсу...

От чому Микола Петрович ось уже третю добу сидить у навігаторській каюті й вираховує потрібну зміну нашого курсу. Всі ми займаємося тим часом різними справами. Сокіл заходився вивчати хімічний склад метеорита - і, здається, швидко вже закінчить цю роботу. Гуро розповів мені кілька історій з свого мисливського життя - дуже цікаві історії. До чого це досвідчений мисливець!.. Справді, з ним не загинеш. Я дав собі слово навчитися стріляти не гірш від нього і бути завжди таким же самим спокійним і витриманим, як він.

Я, зокрема, за ці три доби добре ознайомився з нашим кораблем і приладами, що є в ньому. Тепер я сміливо можу сказати, що знаю ракету - це чудове створіння Миколи Петровича. Спробую стисло записати тут, як побудовано наш корабель.

Велетенська блискуча сигара завдовжки понад тридцять метрів та впоперек у найширшій своїй частині - сім з половиною метрів. До сигари з обох боків прикріплено ще по одній сигарі, значно меншій, лише метрів із вісім завдовжки. На хвості сигари пливці - три пливці, як у риби, такої ж форми.

Сигару зроблено з найлегшого металу - супералюмінію. Шліфований супералюміній вкриває всю ракету. Це - зовнішній шар. Шліфований він для того, щоб зменшити до мінімуму тертя об атмосферу під час піднімання і спуску. Під цим шаром іде шар гуми і шар вовни. Це - теплова ізоляція, бо під час польоту крізь атмосферу і стратосферу ракета дуже нагрівається. Крім того, гума зможе придатися ще й в разі можливого падіння на поверхню Венери чи на зворотному шляху - на поверхню Землі.

Отака зовнішня оболонка ракети. На віддалі з півметра від неї йде внутрішня стінка ракети. Ці дві - зовнішня оболонка і внутрішня стінка - з'єднані міцними переборками, - от як буває це по морських кораблях та підводних човнах. Ніби одна ракета встромлена до другої, більшої. Це так само запобіжний захід - на випадок аварії, як оце була в нас несподівана зустріч з метеоритом. Уявіть собі, що було б, коли б Микола Петрович не передбачив внутрішньої стінки?.. Метеорит пробив би ракету, відразу ж таки з каюти висмокотало б усе геть чисто повітря - і ми просто задихлися б без нього, не встигнувши навіть одягти скафандри. Навіть страшно думати про таку можливість... тепер у космосі летіла б мертва освітлена зсередини ракета... і в ній - захололі трупи мандрівників... Ні, навіть уявити собі не можу такого жаху!..

Так от, за внутрішньою металевією стінкою починаються власне приміщення. До речі, наші дві каюти (загальна й навігаторська) забирають найменшу частину місця. Вони розташовані вгорі (я вживаю цей неточний вираз лише

тому, що з ним якось зручніше описувати). Їх сполучають двері із східцями до навігаторської каюти. Круглий люк у підлозі загальної каюти веде вниз, до приміщення, де містяться запаси харчів, стисненого повітря, води тощо. Під навігаторською каютою - склеп вибухових речовин для майбутньої роботи на Венері, інструментів, приладів і недоторканні резерви харчів.

У нижньому поверсі, що з'єднується з попереднім так само східцями й люками, наш машинний відділ. Там стоять машини, що переробляють зіпсоване повітря, відбираючи від нього вуглекислоту й подаючи нові порції кисню. Там-таки міститься й акумуляторне господарство. Адже всі чисто наші машини - електричні; живляться вони від акумуляторів, заряджених ще на Землі. Я думаю навіть, що без цих надзвичайних акумуляторів, винайдених лише кілька років тому, не можна було б побудувати так дотепно й економно нашу ракету.

Справді, де взяти енергію для всіх наших машин? Узяти паливо - бензин чи гас, чи ще щось?.. Але для нього потрібне буде повітря, без повітря жодне паливо, крім вибухових речовин, горіти не буде. Отут на допомогу конструкторам ракети прийшли чудові акумулятори, передбачені ще на початку нашого сторіччя академіком Йоффе.

Відомо, що акумулятори відрізняються своєю ємністю, величиною свого електричного заряду. От уявіть собі акумулятор завбільшки з сірниковий коробок. А ємність його така, що він може жити своєю електрикою машину в 25 кінських сил протягом 100 годин!..

Ціла шафа таких міні-акумуляторів стоїть у нас на нижньому поверсі, у нашому машинному відділі. Своєрідне дотепне устаткування автоматично вмикає дальший акумулятор, як тільки попередній витратив весь свій електричний заряд.

Спочатку мені страшно було уявити собі й те, що тут, за нашими спинами, за тонкою стінкою загальної каюти, - містяться багатотонні запаси прототритилу, - цієї надзвичайної вибухової речовини нечуваної сили. Динаміт, піроксилін, навіть нітрогліцерин - усе це дрібниці порівняно з прототритилом. Цю речовину складено було лише два роки тому в хемічному інституті за замовленням Риндіна, спеціально для його зверхпотужних ракетних двигунів.

Як без міні-акумуляторів не можна було б сконструювати всі ці бездоганні механізми, що обслуговують нас, так без прототритилу не можна було б вилетіти ракетою до Венери. Щоб зрозуміти це, треба трохи поміркувати ось над чим.

Чому досі не щастило організувати політ у Всесвіт з пасажирями? Тому, що для цього потрібні були неймовірні запаси вибухових речовин. Ось простий підрахунок. Кожен пасажир - це не тільки його вага, а так само й вага його харчування, що складає на добу близько 600 грамів (як мінімум). Уявляєте собі, яку масу харчування везе з собою ракета, що мусить літати близько двох з половиною років?..

А яку масу вибухових речовин мусить спалити така ракета? Особливо, якщо зважити, що ракета мусить везти з собою й масу вибухових речовин для другого старту, - для повороту з поверхні Венери на Землю? Коли б не було прототритилу, конструктори змушені були б користуватися з порошу чи рідкого водню. Навіть при рідкому водневі корисний вантаж ракети не перебільшував би однієї двадцятої частини її загальної ваги. Лише п'ять процентів загальної ваги!.. Одне це унеможливило б політ.

Прототритил відразу змінив стан. Його страшенна сила дала можливість звести мертву частину загальної ваги корабля до двох третин - навіть при потребі мати запас паливного для другого, зворотного старту.

От що таке прототритил.

Так от, уся задня частина ракети - це велетенський склеп прототритилу. Він розміщений у таблєтках, що вкладені до довгих трубок. Пружинні механізми пересувають таблєтки вздовж трубок до камер згорання. Таких камер три: дві - по маленьких сигарах з боків ракети, і одна - всередині самої ракети, запасна. Звичайно працюють дві бокові камери. Продукти вибуху прототритилу виштовхуються з дюз (так називаються довгі труби, що виводять ці продукти з камер згорання у зовнішній простір) і штовхають камери в бік, протилежний отворам дюз. Як бачите, найзвичайніший принцип ракети.

А камери, розташовані всередині маленьких сигар, в свою чергу передають рух центральній ракеті. І виходить, що наші бокові ракети не штовхають, а тягнуть уперед весь корабель. Це дає легкий, плавкий хід.

Як керують нашою ракетою? В атмосфері і стратосфері, якщо треба було б керувати, можна робити це з допомогою плавців - стабілізаторів, розташованих на хвості корабля. У безповітряному просторі, звісно, стабілізатори вже ні до чого, вони потрібні будуть лише тоді, коли корабель долетить до Венери і полетить знову до густої атмосфери. У міжпланетному просторі інакше керують ракетою.

Припустімо, ми хочемо повернути праворуч. Коли б ми були на човні, на звичайному човні на річці, ми дуже натиснули б на ліве весло - і човен, підштовхуваний з лівого боку, повернув би направо. Так само можна зробити і з ракетою. Ми хочемо, повторюю, повернути праворуч. Зменшуємо порції вибухових речовин, що їх дістає права сигара, і навпаки, збільшимо порції прототритилу для лівої сигари. І ракета, підкоряючись сильнішим поштовхам з лівого боку, негайно поверне праворуч. Дуже просто, чи не так?..

...Кінчаю писати, бо кличе Микола Петрович. Невже ж зараз повертатимемо, змінюватимемо курс?.. Це було б чудово!..

(Далі буде)

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

(ПРО ДОВЖЕННЯ)

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

До планети Венери вилетіла з Землі ракета з пасажирами — академіком Риндіним, геологом Соколом та мисливцем Гуро. Під час польоту в ракеті знайдено „зайця“ — юнака Василя. Пасажири ракети мусять знайти на Венері та привезти назад до Землі ще не знайдені на Землі дорожочинні елементи — ультразолото та інфрарадій.

Мандрівники летять уже кілька днів. Під час обговорення картин життя на Венері, де Сокол передбачає зустрінути геологічних страховищ — ігуанодонів і бронтозаврів, — ракету струшує різкий удар. З неї із свистом виходить повітря. Ракета стикнулася з метеоритом, що пробив її стінку. Пасажири змушені одягати скафандри.

10. Продовження щоденника Василя Рижка

Кілька днів я не брався за перо - було дуже багато важливіших справ. Зате тепер, коли життя на ракеті увійшло в нормальну колію, хочу надолужити втрачене. Микола Петрович сказав так:

- Досі, Василю, у вас не було постійних обов'язків, ви були вільнішим від усіх нас. Тепер маєте роботу - занотовувати все, що стосується до нашого мандрування. Потім колись, поєднавши ваш щоденник з моїми науковими записами, ми одержимо цікаві матеріали. Чи не так?..

І він усміхнувся. До чого приємна, ласкава усмішка у нашого Миколи Петровича! Очі його десь ховаються під дрібними зморшками, і все обличчя таке рідне, що ти ладний зробити все-все. А втім, я одійшов від справи.

Так от, насамперед про те, як ми виправили напрям нашого польоту. Микола Петрович не дарма просидів кілька днів за розрахунками. Він точно визначив, що наша ракета відхилилася від правильного шляху на кілька градусів усередину своєї орбіти. Тут не можна вжити виразів - на південь чи на схід або захід, бо ми не маємо країн світу. Весь час велике сліпуче Сонце заливає нас своїм жагучим промінням зліва, не змінюючи ані на мить свого стану на чорно-фіалковому небі. Далеко ззаду і праворуч ми бачимо стару Землю: вона дедалі меншає і тепер перетворилася вже на спокійну блакитну яскраву зірку. Тільки в телескоп навігаторської каюти можна роздивитися Місяць.

Немає для нас ні північного, ні південного зоряного неба, як буває це на Землі. Повертаючи дзеркала перископів, ми бачимо кожне сузір'я на небі з такою яскравістю, з якою не доводилося їх бачити жодному земному астрономові в найкращі, найбільші телескопи. Це цілком зрозуміло: адже нам не заважає земна атмосфера. Зате є в нас і ворог, з яким на Землі не доводилося зустрічатися, - принаймні, так близько. Це - проміння Мілікена, космічне проміння, що пронизує майже все на своєму шляху і йде звідкись із космічних безодень.

З самого початку подорожі Сокол провадив спостереження, вимірюючи інтенсивність цього таємничого випромінювання та його напрям. Адже наука ще й досі не має точних відомостей про його природу. І ось, Соколові пощастило встановити, що відразу ж після того, як ракета відлетіла від Землі на віддаль близько 10-15 тисяч кілометрів, космічне проміння набуло певної й сталої інтенсивності. Сокол сказав:

- Образно висловлюючись, ми летимо наче серед рівного зливного дощу, що ані на хвилину не зменшується...

Так, у міжпланетному просторі весь час ллє дощ космічного проміння. І жодна парасолька не спроможна захистити нас цілком від цього дощу, від цієї загадкової зливи. Щоправда, наша ракета під шаром супералюмінію вкрита тоненьким шаром електрично обробленого свинцю. Микола Петрович передбачив небезпеку від космічного проміння, Цей свинцевий шар трохи захищає нас, - проте, захищає лише трохи і далеко не цілком. Космічне проміння пронизує і його, пронизує наші організми, дивно збуджуючи їх.

Уперше ми відчули вплив цього проміння так. Ми спокійно сиділи після вечері. Гуро запалив свою люльку: він дуже рідко робить це, заощаджуючи повітря.

І коли сивий димок поплав у повітрі, Сокіл несподівано закричав:

- Під три чорти ваш тютюн! Мені він набрид! Не хочу!

А завжди спокійний, витриманий Гуро цього разу повільно підвівся, підняв руку й загрозово відповів:

- Якщо не хочете втратити ваші окуляри, не чіпайте мене! Бо як стукну...

Він був дуже страшний: очі люто дивилися на бідного Сокола, щелепи стиснуті, великий міцний кулак ладен був здійснити загрозу мисливця. Я дивився на обох, не вірячи своїм очам. Раптом Сокіл

заплакав. Так, так, він заплакав гіркими сльозами, наче дитина. Не слухаючи нічого, вік поклав голову на руку й гірко плакав. Гуро мовчки стояв біля нього. Я поглянув з жахом на Миколу Петровича: що це, божевілля?..

Обличчя Миколи Петровича було дуже серйозне. Зрештою він зробив мені рішучий знак рукою:

- Ходім, Василю. Не можна втрачати жодної хвилини.

Ми швидко спустилися з ним до склепу. Микола Петрович відкрив якийсь великий ящик, дістав звідти сірі блискучі рулони з тонкого металу і сказав:

- Несіть наверх, до каюти. Швидше, хлопчику, швидше!

І, взявши два рулони й собі, він потягнув їх услід за мною.

В каюті Сокіл усе ще плакав. А Гуро ходив узад і вперед, не дивлячись ні на кого. Він і справді наче збожеволів.

З наказу Миколи Петровича я розгорнув перший рулон і вкрив металом цілу бокову стінку каюти. Потім, поверх цього шару, я поклав другий і третій. Сірий блискучий метал укрив усе. Микола Петрович закріпив його гвинтами. Повернувшись до мене, він розпорядився:

- Давайте сюди Сокола.

Наче дитину, ми перенесли Сокола до вкритої металом стінки і поклали його зовсім біля неї. Потім Микола Петрович ласкаво звернувся до Гуро:

- Борисе, а йдіть-но сюди!

Гуро люто поглянув у наш бік. Проте, не виконати прохання Миколи Петровича він не міг.

- Сідайте тут, поговоримо.

Гуро сів. За хвилину він провів рукою по голеній своїй голові, хитнув нею, немов прокидаючися. Здивовано він повернувся до Миколи Петровича:

- Що таке?.. Я немов сп'янів...

Майже цієї ж секунди почувся й голос Сокола:

- Що це в мене обличчя мокре?.. Що трапилося?..

Я, здалося мені, від здивовання втратив навіть здібність говорити. Але ось пролунав спокійний голос Миколи Петровича:

- Друзі мої, треба бути обережнішими. На велике щастя, цього разу не трапилося лиха. Але...

Він на мить замовк, провів рукою по сивому своєму волоссю - і мені здалося, що я помітив, як тремтіли його пальці... Таким самим спокійним голосом Микола Петрович продовжував:

- Наша ракета мало захищена від космічного проміння. Пронизуючи нас, це проміння дуже збуджує наші нерви. Хоч як це дивно, найяскравіше це відзначилося на сильній натурі Бориса й нервовій - Вадима. Протилежності зійшлися. Менш це вплинуло на молодий організм Василя і на мій старий. Знов протилежності... На щастя, повторюю, я знайшов деякий захист. Ці шари електрично обробленого свинцю, - він указав на металеве вкриття стіни, - значно послаблюють вплив космічного проміння. Як ми встановили вже, воно несеться звідкілясь з цієї сторони. Свинцеві шари створюють прикриття, вони дають тінь. І лише це врятує нас...

Кілька хвилин ми всі мовчали. Я з страхом думав: а що, коли б Микола Петрович не знайшов цього способу захиститися? Дедалі більший вплив космічного проміння зробив би з нас божевільних... І, немов відповідаючи мені, Микола Петрович закінчив:

- Дуже прошу якнайбільше часу перебувати під цим захистом, у тіні від космічного проміння. І, якщо хтось помітить ознаки збудження, - негайно ховатися сюди і сповіщати мене. Друзі мої, небезпека надто велика, щоб можна було не зважати на неї...

Того ж таки дня ми вкрили стіну праворуч, крізь яку несло до нас загадкове проміння, стількома шарами свинцю, скільки вистачило в нас рулонів. Тепер я добре розумію: наше врятування залежало тільки від того, що проміння несло лише з одної сторони. Нашу ракету немов освітлювало з правого боку велетенським прожектором космічного проміння...

Другого дня Микола Петрович разом з Соколом склав карту нашого шляху в міжпланетному просторі, відзначивши на ній положення ракети відносно напрямку течії космічного проміння. Як це нам прислужилося далі!.. Адже єдине стале, що допомагало нам орієнтуватися легко і не вивчаючи положення зірок, - був напрям космічного проміння.

Але саме з допомогою цієї карти Миколі Петровичу пощастило відносно легко знайти похибку напрямку ракети. Щоб виправити це, треба було повернути ракету так, щоб вона знову летіла в такому ж відношенні до течії космічного проміння, як летіла й раніше. Зробити це було вже не важко. Кілька вибухів з бокових дюз - і ракета, легко повернувшись, взяла вірний напрям.

Ми з Борисом Гуро кілька днів зайняті були спостереженнями Венери, - так наказав Микола Петрович. Він розпорядився:

- Протягом тридцяти шести годин треба стежити за найменшими змінами в обличчі цієї чарівної сусідки нашої Землі. Прошу не зводити з неї очей. Чергуватимете біля телескопа і стежитимете невідривно. Прошу вас зокрема відзначати, чи не знайдете десь блакитнуватого або рожевого саява.

Сам Микола Петрович не відривався від спостережень відносно шляху ракети. Після першої зміни курсу треба було стежити весь час за вказівниками приладів, що відзначали положення ракети серед потоків космічного проміння. А Сокіл в інший телескоп вивчав поверхню Сонця - теж за завданням Миколи Петровича.

Я зазирнув був до його телескопа. Жаклива й дивна картина! Хіба це те спокійне, м'яке й лагідне сонечко, що до нього ми звикли в нас на Землі?.. Нічого схожого! Бурхливий велетенський вогнений диск. Він кипить, він випльовує весь час із себе довгі фонтани сліпучого різнокольорового полум'я. Ці фонтани підносяться вгору, розсипаються барвистими пелюстками, наче невидані гігантські квіти, падають назад у вогняне море. А на зміну їм викидаються нові й нові стовпи полум'я, викриваючи дивним блискучим лісом золоту поверхню світила. А коли вогняний фонтан, протуберанець падає назад на світило, - від удару розкривається та золота поверхня, наче розірване вбрання. Проте, не варт і мріяти роздивитися, що саме відбувається в глибині сонячної плями, яка повільно стягується, закривається, заливаючи саявом полум'я чорну безодню...

Сокіл зробив багато фотографій Сонця. Це буде надзвичайна колекція, небачена досі на Землі. Він сказав мені:

- Навіть тоді, коли ми й не знайшли б нічого на Венері, уже цих спостережень і фотографій досить, щоб виправдати всю нашу подорож... От побачите, як зустрінуть їх на Землі, коли ми повернемося...

Коли ми повернемося... Проте, ми ще й не думаємо повертатися, перед нами ще стільки роботи...

Красиве видовище відкривається в телескопі Сокола; проте, не менш чарівну картину спостерігаємо в нашому телескопі й ми з Гуро. Правда, тут немає такої жакливої вогняної бурі, у нас все значно спокійніше. Ось уже другу добу в окулярі телескопа ми бачимо велике коло, ніби затягнене густим чорно-фіолетовим бархатом. Вік лежить нерухомо - і тільки якісь далекі-далекі вогняні іскорки сяють у його густій глибині. Вони мов сховалися, ледве виглядають - і, лише пильно придивившись, бачиш, що той бархат відходить ще далі, в неймовірну глибину, за ті різнокольорові малесенькі іскорки-зірки. Але це, повторюю, коли добре придивишся. А так - бархат ближчає, він немов затягує об'єктив телескопа. І на ньому, на його глибокому чорному фоні, як дорогоцінний блискучий камінь, - лежить Венера. Нерухомо й спокійно вона дозволяє милуватися нею. Це вже не та вечірня чи ранкова яскрава зірка, яку ми звикли бачити на земному небосхилі. Це - велике світило, яке ми зараз, на превеликий жаль, не бачимо зовсім освітленим. Наче серп з великими й довгими рогами, скерованими в бік, протилежний Сонцю, охоплює зліва Венеру; ми бачимо її цілком, але більша її частина неосвітлена, світлуватого-сірого кольору.

Ми уважно, по черзі, стежимо за виглядом Венери. Микола Петрович ще на початку наших спостережень зауважив:

- Темна частина Венери не менш цікава, ніж блискуча. Прошу не забувати й про неї.

Досі ми нічого ще не помітили на темній частині. Уся вона зовсім однакова - наче попільна. Рівна сіра поверхня - і більш нічого. На блискучій поверхні, на серпі, я помітив якийсь непевний рух. Начебто вздовж нього пливли якісь тіні. Думаю, що це пересуваються великі масиви хмар в атмосфері Венери. Гуро приєднався до цієї думки. Але, крім цього, протягом першої доби ми не помітили нічого.

Після вечері, повернувшись до телескопа і змінивши Гуро, я знов приник оком до окуляра, намагаючись роздивитися найменші дрібниці. І майже тієї ж хвилини я здивовано протер собі око: може - це ввижається мені?.. Ні, не ввижається. Це факт!

На верхньому розі Венери виникло ніжне блакитнувате саяво. Наче тендітна китиця з найтонших світлих волосинок розцвіла на гострому кінчику рогу. Вона коливалася, вона гойдалася на чорному фоні неба, мов уникаючи доторкнутися до попільної поверхні темної частини Венери. Як зачарований, я стежив за дивним видовищем. Ще кілька секунд - і вже нічого знову немає. Саяво зникло. Воно

зникло так само раптово, як і виникло.

Вже зовсім хотів я бігти розповісти про помічене, як згадав, що від телескопа не можна відходити, поки немає зміни. І як добре, що я згадав про це! Бо за півхвилини нове дивне видовище заволоділо моєю увагою.

Внизу й праворуч, близько від краю попелястої темної поверхні Венери, діаметрально протилежно місцю, де виникло й зникло саяво, - щось наче засвітилося. Спочатку я помітив, ніби під сірою ковдрою щось зажеврило, як буває це з жаривом, що встигло вкритися попелом. На сірій поверхні виникла червона плямка. Вона світилася зсередини, мов просвічуючи крізь попіл. Ось вона стала яскравішою, ось поширилася. Начебто червоний вогник спалахнув у центрі плямки. Далі плямка вже не яскравішала. Залишаючись такою самою, вона коливалася, по ній бігли темні тіні й світлі заграви, як від пожежі...

Не відриваючись від окуляра, я закричав:

- Миколо Петровичу! Миколо Петровичу! Ідіть сюди!

- Що трапилося? - почув я біля себе голос Миколи Петровича.

- Дивіться!

Микола Петрович кілька хвилин дивився в телескоп - невідривно й уважно. Потім він повернувся до мене. Обличчя його було задумливе. Він знизав плечима:

- Не знаю, що й думати... Досі ще наука не спостерігала нічого подібного. Картина така, наче на поверхні Венери відбувається вибух вулкана. Ми бачимо цей вибух крізь атмосферу планети, крізь хмари... А втім - чому б і не так? Василю, вам належить честь бути першою людиною, якій пощастило на власні очі побачити вибух вулкана на Венері...

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

АРГОНАВТИ ВСЕСВІТУ

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

(Продовження)

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру летить міжпланетний ракетний корабель. Його пасажери — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю досі не знайдені на ній елементи інфрачервоного та ультрафіолетового.

Ракета вже пролетіла першу половину свого міжпланетного шляху. Мандрівники вивчають за допомогою телескопів Венеру, проводять інші наукові дослідження — над космічним промінням тощо.

11. Продовження щоденника Василя Рижка

Вже разів зо два ми шкодували, що неможна зв'язатися з нашою старою Землею. Правда, ми можемо дати про себе відомості. Микола Петрович передбачив таку можливість. Ми маємо чотири маленькі ракети-листоноші. І ці невеличкі прилади ми бережемо, як ока в лобі. За планами Миколи Петровича першу ракету-листоношу ми мусимо відрядити на Землю тоді, коли вже наблизатимемося до Венери. Другу ми надішлемо на Землю після того, як опинимось на поверхні Венери. Третю - як матимемо летіти назад, і четверту - наближаючись до Землі. Ця остання випередить нас і сповістить друзів на Землі про точний час нашого повернення. Отже, до пуску першої ракети-листоноші залишилося ще день-два. Ми наближаємось до Венери. Перший етап нашої дороги закінчується. Венера сяє, як ніколи. Вибух вулкана давно закінчився, і попільна поверхня темної частини планети знов стала зовсім рівною і однокольоровою.

Я знаю, Миколі Петровичу давно вже хочеться швидше надіслати на Землю ракету з відомостями про наш політ. Але він чекає передбаченого планом строку, коли призначено пустити ракету. А поки що ми розмовляємо про різні речі - і зокрема про зв'язок з Землею.

Дуже шкода, що ми не можемо одержати жодного повідомлення з Землі. От, відірвалися від старої - і все. Самі ми можемо надіслати додому листа. А звідти - аж ніяк... Я мав необережність сказати:

- Чому б нам було не скористатися з радіо? Коли б у нас був відрядник і приймач, ми встановили б двобічний зв'язок з Землею - і все.

Я спинився, бо помітив посмішки моїх супутників. Що таке? Невже я сказав якусь дурницю?.. Гуро спокійно відповів мені (він добре знає радіо, це була його спеціальність з молодих років):

- Приймач ми маємо. І невеличкий відрядник теж. Це стане нам у пригоді на Венері, якщо доведеться розійтися, шукаючи елементи. Але, щоб прийняти радіосигнали з Землі...

- Чому? - здивувався я. - Коли є приймач, то він прийме. Факт! Радіохвилі поширюються ефіром, міжпланетний простір - теж ефір. Чому ж нам не приймати пересилання, скажім, з Москви з станції імені Комінтерну? Вона досить потужна.

Гуро спокійно вислухав мене й похитав головою:

- Ай-яй, Василю... А ще досвідчена людина, а ще й ворошилівський стрілець... А про шар Хевісайда забув?

Шар Хевісайда?.. Щось знайоме. Але що саме - я ніяк не міг пригадати. Гуро продовжував:

- Ти забув, Василю, що земна атмосфера вкрита шаром йонізованого повітря, так званим шаром Хевісайда. Цей шар майже цілком відбиває від себе всі радіохвилі, повертаючи їх назад на Землю. Щоб пробити його радіосигналами, треба було б мати відрядник такої потужності, що для нього не вистачило б енергії всіх електростанцій Землі.

Ми ще трохи посперечалися. На мою думку, можна знайти спосіб пробити той шар. Правда, я ще не винайшов такого способу, але хіба є межі людській винахідливості? Гуро мусів погодитись зі мною, що недалекокий вже той час, коли наша радянська наука знайде спосіб пробити цей ідіотський шар, який заважає нам зв'язатися з Землею з допомогою радіо. На тому ми й покінчили розмову.

А що я дуже цікавився нашим приймачем, то Гуро погодився мені показати його. До речі, непогано було і випробувати роботу відрядника в умовах космічного простору, де вільно гуляють різні небажані незнайомці, як от космічне проміння тощо. А, може, відрядник і не працюватиме зовсім під впливом того космічного проміння?..

Сказано - зроблено. Ми з Гуро дістали відрядник і приймач. Гуро пішов з відрядником до навігаторської каюти - подавати звідти сигнали; я залишився в загальній каюті з приймачем.

Через десять хвилин довелося визнати, що наші побоювання ствердились. Відрядник працював дуже погано. Очевидно, космічне проміння погано впливало на його роботу. Перебуваючи від відрядника на віддалі всього метрів шість-сім, я ледве приймав на навушники сигнали, які надсилав Гуро. А тим часом у нормі відрядник забезпечував зв'язок на віддалі до тисячі кілометрів...

Покрутивши ще кілька хвилин ручки настроювання, я хотів уже зовсім кинути цю марну роботу і виключити приймач. Але Гуро продовжував подавати сигнали. Я насилу розбирав його слова, що ледве дзвеніли в навушниках:

- Алло... алло... говорить... говорить... слухайте... слухайте... раз-два-три-чотири-п'ять... слухайте... слухайте...

Його голос то зовсім зникав, то посилювався:

- Слухайте... слухайте... говорить... ракета, слухайте, слухайте... ракета, слухайте, слухайте... говорить Земля, слухайте, слухайте... ракета Риндіна, слухайте нас...

Що - він жартує?

Чому Гуро говорить так, ніби він не з нами разом, не в ракеті? І чому це відрядник раптом почав так змінювати його голос... Це ж просто дивно, це зовсім не його голос...

- Слухайте, слухайте, ракета Риндіна. Говорить Земля, говорить Земля. Алло, говорить

Земля... Може, я збожеволів? Це ж не Гуро, це... це - Земля?..

- Василю, що з вами? Ви зблідли!

То підійшов до мене стурбований Микола Петрович. Не відповідаючи жодного слова, я включив другу пару навушників і подав йому. Микола Петрович здивовано глянув на мене, але надів навушники. Я з острахом дивився на нього: може, мені все це примарилось, може, це нові жарти космічного проміння... адже шар Хевісайда...

Але ось вираз невимовного здивування з'явився на обличчі Миколи Петровича. Обома руками він щільніше притиснув навушники до вух. Він слухав. Значить, мені не вчувається? Адже ось і я чую:

- Говорить Земля, говорить Земля. Слухайте нас, ракета Риндіна. Дуже турбуємося про вас. Найпотужніші телескопи втратили вас з поля зору. Побоюємося, що ракета змінила напрям. Надсилайте ракету-листоношу з відомостями. Алло, говорить Земля з допомогою антени-стратостата, алло, говорить Земля. Слухайте нас, ракета Риндіна...

Це повідомлення повторювалося знов і знов. Адже на Землі не знали, чи почули ми їх. Вони повторювали весь час одне й те саме. А ми слухали, як зачаровані, голос старої Землі, не маючи сили одірватись від навушників...

- Що ви слухаєте? Адже я виключив уже відрядник? - здивовано запитав Гуро, з'явившись у каюті.

Рішучим жестом Микола Петрович подав йому навушники. Очі Гуро полізли на лоб. Він завмер, як статуя, прислухаючись до голосу Землі. А Микола Петрович уже розпоряджався:

- Вадим, зі мною. Василю, слухайте далі. Може, вони передадуть ще щось! Борис, досить. До роботи! Негайно надсилатимемо ракету-листоношу. Вадим, готуйте листи. За півгодини випустимо ракету.

Як же це приємно - слухати далекий голос з рідної Землі, з рідної радянської батьківщини!.. Перемогли, перемогли, пробili шар Хевісайда... Голос у навушниках повторював те ж саме повідомлення. І в спокійному, чіткому голосі диктора час-від-часу

відчувалася стурбованість. Любий дикторе! Коли б ти знав, з якою насолодою ми слухаємо тебе тут, у міжпланетному просторі, наближаючись до Венери!..

Микола Петрович і Гуро разом внесли в каюту невеличку ракету-листоношу. Це була блискуча сигара з отвором на довгому вузькому хвості. Гуро відкрутив гвинти в її боці. Відкрилися невеличкі двері, за якими видно було ящик. Микола Петрович тим часом перевіряв механізм ракети, розправляючи малесенькі металеві крила на товстій частині сигари.

Вадим приніс заклеєну і перев'язану пачку паперу. То були приготовані заздалегідь листи й доповіді на Землю. І тут я згадав.

- Миколо Петровичу, дозвольте мені... - звернувся я до Риндіна.

- Що таке?

- Дозвольте мені покласти туди невеличкого листа... до батьків... адже вони ще не знають нічого про мене...

М'яка усмішка освітила обличчя Миколи Петровича:

- Гаразд. Пишіть, тільки швидше. А я поки що обчислю напрям.

- Та мені кілька рядків...

Ось що я написав:

«Любі мої батьки! Все гаразд, не турбуйтеся, ми тут з Миколою Петровичем не загинемо. Передайте ребятам, що привезу їм з Венери подарунки, яких вони не бачили. Кланяйтесь Марусі, хай не забуває мене. Ми швидко повернемося. Ваш Василь Рижко».

Листа мого покладено разом з великим пакетом. Гуро знов загвинтив кришку. Ракета була готова.

- Борис, до скафандра! - пролунав голос Миколи Петровича, що й собі почав одягати скафандр.

Через кілька хвилин вони разом вийшли через люк, виносячи з собою ракету. А ще через кілька хвилин ми відчули ледве помітний поштовх: то від нас одірвався наш листоноша й полетів на Землю.

Протягом кількох годин ми бачили ще в телескопі маленьку блискучу зірочку, що весь час швидко віддалялася від нас. Листи летіли на Землю. Там, влетівши в найбільш розріджені шари стратосфери, ракета автоматично випустить з себе парашут і повільно спуститься на Землю. Наш листоноша не може не влучити, бо все одно його притягне до себе Земля, коли б він навіть пролітав коло неї, відхилившись вбік.

Але ось наша зірочка зникла. І тільки приймач на столі нагадував про несподівану й дивну подію, що трапилася з нами сьогодні. Та в навушниках все ще звучав голос, який передавав те ж саме повідомлення. І хоч диктор не говорив жодного нового слова, повторюючи весь час одне і те саме, - ми з насолодою по черзі слухали його голос, що став уже знайомим, чекали знайомих інтонацій... Милый, любий голос старої Землі!..

І вже лягаючи спати, я запитав Гуро:

- Товаришу Гуро, а як же ваш шар Хевісайда?

Гуро вдав, що спить і не чує. Проте, мені допоміг Сокіл, що в'їдливо сказав і собі:

- Звісно, ми з вами, Василю, цього не знаємо, адже ми не радіоспеціалісти... ми шар Хевісайда пробити не можемо. Для цього дуже багато енергії треба. Але ось голос із Землі почули. Дивно, як це сталося?

Гуро мовчав.

- А що то вони казали про антену? - запитав знову Сокіл.

- Кажуть - «передаємо з допомогою антени-стратостата».

- Хм... Як же воно так? Борис, ви не знаєте?

Тільки тепер Гуро озвався:

- Просто взяли, випустили вгору великий стратостат. На висоту скажімо, кілометрів вісімдесят п'ять - сто. Він опинився понад шаром Хевісайда...

- Ну?

- І стратостат з'єднаний з Землею дротом. І цим дротом, мабуть, ідуть до стратостата коливання. Розумієте - дротом? А вже з стратостата, понад шаром Хевісайда, ті радіоколивання відриваються з антени і мчать в усі боки... і до нас сюди...

Сокіл підморгнув мені:

- І, виходить, енергії вистачило? Не довелося збирати її з усіх електростанцій Землі?

Гуро знов замовк. Мовчав і я. Адже вийшло саме так, як мусіло вийти. Більшовики й не такі труднощі перемагали. Що там той шар Хевісайда? Дрібниці. Запустити один стратостат - і немає того шару. Він сам собі, а ми самі собі. От і все! Мабуть, комсомольці винайшли цей засіб. І стратостат, мабуть, комсомольці запускали. Більш нікому б не доручили такої відповідальної справи, в цьому я певний!

...А зранку ми почули веселий голос Миколи Петровича:

- Годі спати, годі, друзі мої. Ось вона, наша красуня, наша Венера. Можете по черзі підходити до телескопа, дивитися. А втім, навіщо тепер вам той телескоп, коли

мету нашої подорожі видно просто у вікно навігаторської каюти? Ходімо, ходімо. Аргонавти Всесвіту! Перший етап нашої мандрівки по хвилях невідомого океану космосу - закінчується!

Аргонавти, себто ми - нашвидку одяглися й поспішили до навігаторської. У великому вікні просто перед нами, як застигла, стояла Венера. Проте, хіба ми бачили її коли-небудь такою?.. Велетенський диск стояв перед нашими очима. Майже третя частина його сяяла білим світлом, немов зроблена з суцільної снігової хмари. Це - ліворуч. Дві третини диску були іншого кольору. Найбільше це нагадувало нерівні й густі темні хмари, що пересувались знизу вгору. В умовах Венери, це означало, що хмари посуваються з півдня на північ.

Суцільний потік хмар, суцільна ковдра з густих непроникливих хмар вкривала таємничу планету. Що ховають під собою ці хмари?.. Які страховища, які дивні тварини існують на поверхні Венери під білою загадковою завісою?.. І мимоволі перед моїми очима пропливали образи страшних потвор, про яких ми стільки розмовляли з Соколом тут, у ракеті, про яких я багато чого чув ще на Землі, до зустрічі з якими готувався безстрашний Борис Гуро. Ігуанодони, бронтозаври, птеродактилі... археоптерикси... Хоча б на кілька хвилин розірвалася ця хмарна ковдра...Хоч би одним оком глянути туди!..

Але суцільною завісою пересуваються хмари, не залишаючи жодного просвіту. І даремно ми намагаємось побачити щось, крім густих хмар... Наша ракета мчить. Скільки ж залишилося ще до Венери?

Микола Петрович глянув на прилади. Взяв олівець, записав щось у журналі спостережень. Потім випростався:

- Час починати гальмування. За годину влетимо в зону притягнення Венери, почнемо відчувати вагу. Дивно, але станемо знов вагомими.

А й справді, дивно, що доведеться знов ходити, як усі люди, з зусиллям підіймати щось, перекладати, думати - чи важка ця річ, чи не важка... Проте, зараз не було часу думати. Микола Петрович швидко розпорядився:

- До гамаків, друзі мої, до гамаків. Ви, Василю, лягайте в мій. Він вільний.

Слухняно ми вийшли з навігаторської каюти, щоб виконати наказу. Я виходив останнім. І, озирнувшись, побачив, як Микола Петрович, востаннє записавши щось у журналі спостережень, поклав руки на ричаги й ручки керування ракетою. Постать його струнко випросталась - і тільки сиве волосся свідчило, що перед пультом керування сидить не молода людина, а старий академік Риндін.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

АРГОНАВТИ ВСЕСВІТУ

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру летить міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній елементи інфрачервоного та ультрафіолетового.

Мандрівники вивчають з допомогою телескопів Венеру, проводять інші наукові дослідження — над космічним промінням тощо.

Ракета наближається до Венери. За годину почнеться спуск.

12. ЕЛІПСИ НАВКОЛО ВЕНЕРИ

Коли б у цю хвилину хтось мав можливість збоку вільно спостерігати наближення небесного корабля до Венери, цей «хтось» побачив би надзвичайну, дивну, ні з чим незрівняну картину.

Холодний, прозорий, як кристал, простір. Порожнява без кінця й краю. Вона заповнює собою все - і розходить на всі боки, перетворюючись на далекий чорно-фіолетовий фон, на якому розкидані незчисленні сяючі алмази, багатобарвне самоцвітне каміння Всесвіту. Буйно розливає сліпуче своє проміння гігантське Сонце, - і не можна помітити, чи стоїть на місці ця вібрируюча вогняна куля, чи рухається вона кудись, така вона неймовірно велика. Зате в потоках його гарячого проміння яскраво видно, як мчить у порожняві друга велетенська куля, темна, оповита білими хмарами. Вона повільно обертається навколо своєї осі і мчить, мчить безупинно, щосекунди пролітаючи в просторі близько тридцяти п'яти кілометрів. Це - Венера. Загадкова невідома планета, що ховає свої таємниці під хмарною густою завісою.

І малесенька, як порошок, підхоплена якоюсь невидимою течією, мчить майже напереріз планеті металічна іскорка, немов намагаючись проскочити перед Венерою. Та де там! Іскорка робить всього одинадцять кілометрів на секунду, велетенська планета наздоганяє її, повільно обертаючись у просторі. Мільярди зірок зацікавлено дивляться на це ніколи небачене змагання; навіть само Сонце, блискуче й горде Сонце поглядає сюди з цікавістю. Малесенька іскорка, мізерна порошок, де ж тобі змагатися з велетенськими небесними світилами? Вони розчавлять тебе, навіть не помітивши цього!..

Але іскорка мчить - упевнено й непохитно. Ледве помітна металічна паличка, малесенька сигара мчить своїм шляхом. Вона мов намагається перетнути шлях велетенській Венері. Даремні намагання!..

І ось з одного боку сигари прохоплюється малесенька хмарка диму.

(Академік Микола Петрович Риндін, прицілюючись собою, прицілюючись цілою ракетою, не зводячи очей з велетенського диску планети, натиснув на важіль вибухів. Заряд прототритилу вибухнув, вогнем і розжареними газами вилетів з правої дюзи ракети. Корабель здригнув, трохи змінив напрям убік).

Хмарка диму розтанула в холодному просторі так само швидко, як і з'явилася. Металева сигара майже не змінила свого шляху. Вона продовжувала мчати до оповитої хмарами планети. І дивно було думати про те, що в цій сигарі були живі розумні істоти, були люди.

(Над гамаками центральної каюти сяяв великий екран перископа. Великий світло-сірий диск Венери яскраво вимальовувався на ньому. Очі трьох мандрівників невідривно стежили за ним. Диск більшав, ледве вміщуючись на екрані. Сірий диск, укритий суцільною ковдрою хмар. Таємничий диск, на який летів ракетний снаряд з мандрівниками).

Віддаль між планетою й ракетою зменшувалась. Здавалося, вони ось-ось зіткнуться. Ще мить - і малесенька ракета розіб'ється, перетворившись на порошок, на ніщо. І ще хмарка диму з'явилася з одного боку сигари.

(Академік Риндін відчув, як краплини поту вкрили його лоб. Вирішальний момент наблизився. От сюди, сюди!.. Якраз понад хмарами, не вище й не нижче мусить пролетіти ракета, щоб від тертя об повітря Венери почалося гальмування. Інакше спуститись неможливо. Сюди, сюди!.. Легко посунувся важіль. Вибух прототритилу струснув ракету. На невловиму мить Риндін приплющив очі. Зараз з'ясується все).

Металева сигара ринула в туманний шар, що оточував велетенську планету понад хмарами. Її атмосфера... Зорі мигнули в небі, з жахом придивляючись до того, що відбувалося тут. Кінець? Загибель?

(На великому екрані перископа в центральній каюті з блискавичною швидкістю майнули зовсім близько, настільки близько, що їх не можна було навіть помітити, - сірі хмари. І за півсекунди вони віддалилися знов. Але, дивно, диск немов повертався до глядачів далі й далі, відкриваючи перед схвильованими очима нові й нові потоки сірих і білих хмар).

Ні, не кінець, не загибель! Блискауча сигара проскочила понад самою поверхнею планети, трохи не зачепивши її хмарної ковдри. Здавалося, в туманному шарі атмосфери, що коливався понад хмарами, залишився слід сигари. А сама вона мчала вже далі, віддалившись від великої кулі Венери, але різко змінивши напрям і тепер посуваючись довгим витягненим еліпсом навколо планети, що захопила її в своєму русі і несла з собою в космосі, як супутника.

(В центральній каюті, посилений гучномовцем, лунав переможний голос Миколи Петровича:

- Парабола нашого польоту, друзі мої, перетворилась на еліпс. Ми летимо навколо Венери! Ми вступили в перший еліпс. Десять годин і п'ятдесят чотири хвилини триватиме наш політ еліпсом навколо Венери, доки ми опинимося на тому самому місці, в якому влетіли до її атмосфери. Обчислення правильні!..

Сміх, радісний і веселий, був йому відповіддю. Перемога, перемога!.. Атмосфера планети загальмувала ракету, вона мчить уже навколо Венери. Гуро сміявся своїм густим голосом, Сокіл аж схлипував, дивлячись на нього. А Василь Рижко зовсім не витримав. Він стрибнув з гамака і здивувався. Він не плив у повітрі. Він стояв на підлозі. Щоправда, вага його була дуже невелика, він був немов з іншого матеріалу, ніж звичайна людина. Він аж коливався, похитувався, а проте, стояв. Так, це була вже вага!..)

Кілька годин металічна сигара мчала навколо Венери, весь час немов намагаючись одірватися від неї, вилетіти знов у безкраї простори Всесвіту. Але, досягнувши найбільшого, здавалося, віддалення, сигара слухняно почала сама собою повертатися, описуючи криву, що вела знов ближче й ближче до планети, до її хмар. Перший еліпс закінчувався. Він приводив ракету знов до тієї ж самої точки понад хмарами, де вона пролетіла вперше.

Микола Петрович знов застиг з руками, покладеними на важелі. Так, обчислення були правильні, це довів перехід ракети з параболи на еліпс. Але хіба мало може бути несподіванок? Треба бути готовим до всього.

І в центральній каюті знов настала тиша. Наближався другий вирішальний момент. Ракета знов мусить влетіти в атмосферу, атмосфера знов трохи загальмує її, еліпс зменшиться... Чи буде так?

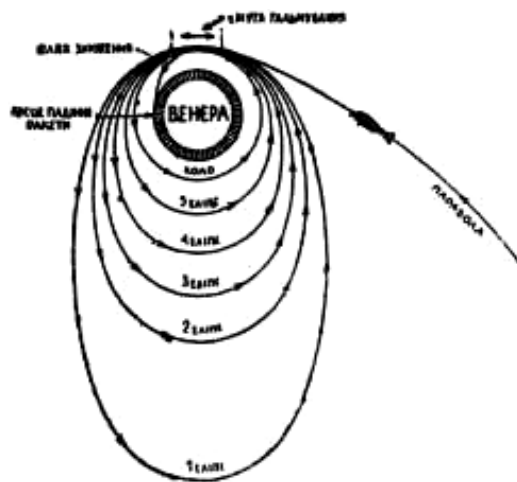
Високо над хмарами знов пронеслася ракета з такою самою блискавичною швидкістю - принаймні, так здалося всім. Як і раніше, хмари почали віддалятися. Ракета перейшла в другий еліпс, менший. Стурбовано Микола Петрович поглянув на циферблат електричного термометра, що відзначав зміни температури ракетної оболонки. Як і слід було чекати, оболонка розжарилася. Термометр показував триста градусів вище нуля. Це не було загрозливим - нормальна температура для тіла, що проноситься крізь густу атмосферу з швидкістю близько десяти кілометрів на секунду. Тепер швидкість знову зменшилась внаслідок нового гальмування - тертя об атмосферу.

Микола Петрович повідомив супутників:

- Вступили в другий еліпс. Швидкість - дев'ять з половиною кілометрів на секунду, Тривалість польоту по другому еліпсу - чотири з половиною години.

- Виходить - другий еліпс вдвоє менший від першого? - радісно запитав Василь.

- Навіть ще менше. Бо летимо ми повільніше. Проте, звертаю вашу увагу на

потребу шукати підходяще місце для посадки. Ще три еліпси - і ми будемо знижуватись - напівсерйозно, напівжартома відповів Микола Петрович.

І справді - легко було сказати «шукати місце для посадки»!

Скільки око бачило, поверхня Венери вкрита була густими хмарами. Вони хвилювалися, утворюючи безкрає сіре море; потоки хмар пересувались один над одним. Здавалося, планету вкривало кілька шарів хмар - і коли траплялося, що в верхньому шарі утворювався розрив, крізь який нетерпляче зазірало кілька пар очей, то під цим розривом видно було тільки дальші хмари, ще густіші, ще непроникливіші.

З люттю дивився вниз Василь. Що криється під тими хмарами? Куди скеровуватиме ракету Микола Петрович? Наосліп, нічого не бачачи, як у густому тумані? Може - внизу бурхливе море? Може - там якась пустиня? Може - гори й скелі...

І немає ніякісінької можливості хоч би трохи роздивитися, відшукати щось у цій густій завісі!

Один тільки раз Василеві здалося, що він побачив серед хмар щось зелене. Великий розрив верхніх хмар відкрив нижні хмари. І в них немов би... немов би якась дірка. Що там? Дірка майнула на невловиму мить - і зникла. Але там було зелене!

Василь подивився на сусідів. Сокіл, напевне, не помітив нічого. Обличчя його було задумливе й похмуре. Він щось обдумував.

Проте, Гуро не менш уважно поглянув на Василя. Помітивши схвилюваність Рижка, він сказав:

- Щось помітив, хлопчику?

Василь вагався: а може, це тільки здалося?..

- Та кажи, кажи.

- Наче помітив.

- Зелене?

- Так, зелене. Але на одну секунду лише. І я не певний.

- Таке саме бачив і я, - задумливо сказав Гуро. - Ну, що ж, подивимося ще...

Микола Петрович весь час не сходив з свого місця в навігаторській каюті. Він не відчував втоми. Велике, бурхливе збудження охопило його. Аргонавти Всесвіту наближаються до своєї мети. Пройдено майже весь шлях. Залишилося тільки закінчити спуск. Тільки... Але в цьому «тільки» так багато небезпек. Ці хмари, що ховають під собою поверхню планети...

Ракета легко, підкоряючись тяжінню Венери, зробила другий еліпс. Наближалось третє гальмування. Це було вже не нове почуття, Микола Петрович знав уже, що все йде як слід - і все ж таки не міг подолати хвилювання. Так само швидко ракета майнула над хмарами і віддалилась від них. Але тепер термометр показав усього двісті п'ятдесят градусів вище нуля; поверхня Венери немов не віддалялася далеко; здавалося, що ракета робить рівне коло навкруг неї.

Так, уже третій еліпс. Микола Петрович прошепотів:

- Через дві години п'ятдесят чотири хвилини - четверте гальмування...

Втома позначалась на всіх, крім Миколи Петровича. Одноманітна картина сірого моря з хмар викликала у Василя сонливість. Він примушував себе не заплющувати очей, але вони мов злипалися. Сірі хмари, одна над одною - і нічого більше... Негостинно зустрічає Венера відважних аргонавтів Всесвіту, негостинно!.. Повільно голова Василя опустилась на руки. Обважніла голова стомленого юнака. І, здалося йому, майже тієї ж самої хвилини він знов підняв її. Ті ж самі хмари, ніякої зміни. Але чому таке стурбоване обличчя у Гуро? Чому Сокіл нервовим рухом руки пощипує свої маленькі вуса? Що трапилось?

В каюті було жарко. Василь відчув, як спітніли його руки.

- Що таке? - нерішуче проговорив він.

- Пройшло останнє гальмування атмосферою, - відповів Гуро. - Ми починаємо знижуватись.

- Куди?

Замість відповіді Гуро тільки знизав плечима. І справді - що відповідати? Під ними була та ж сама густа завіса з хмар. Не було жодної надії, що вона коли-небудь розвіється, дозволить знайти місце для посадки.

Микола Петрович знав добре, що за таких умов посадки ракета має всі шанси просто розбитися. З останнього гальмування ракета вийшла з швидкістю сім з половиною кілометрів на секунду. Це значне зменшення швидкості, а проте... Простий підрахунок показував усю серйозність стану. Літак на Землі сідає з швидкістю близько ста кілометрів на годину. І це вважається за ризиковану швидкість: посадка літака - найнебезпечніший момент польоту. Ракета летіла зараз із швидкістю сім з половиною кілометрів на секунду, себто - двадцять сім тисяч кілометрів на годину, у двісті сімдесят разів швидше від літака. Ракета облітала навколо Венери за годину тридцять шість хвилин. Не ризкуючи, вона могла знижуватись лише в море. Де ж його шукати під тими хмарами?.. Вибору не було. Треба знижуватись. Рука Миколи Петровича пересунула важіль на боковій стінці пульта. І відразу тіло сіпнулося вперед. З зусиллями він утримувався на місці.

Ззаду ракети вилетів довгий сталений трос з шістьма парашутами - один за одним. Ці парашути були не звичайні. Їх конуси були скеровані вперед вістрями, щоб гальмування було не таким різким. Ракета все ж таки різко зменшила швидкість. Вона йшла вже понад самими хмарами. У вікні перископа, скерованого назад, Микола Петрович побачив, як полум'ям спалахнули два парашути. Вони загорілися від тертя об повітря. Швидким рухом Риндін пересунув важіль далі. Ще один трос викинувся ззаду, ще шість парашутів. Ракета сховалася в хмари. Вже не було нічого видно в жодному з перископів. Наче густе біле молоко залило все.

Сокіл не витримав. Він сховав зблідле обличчя в подушку гамака, щоб нічого не бачити, нічого не чути. Гуро зовні був спокійний. І тільки його стиснені щелепи показували схвильованість цієї залізної людини. Василь чув, як стукотить його власне серце, і мимоволі пальці чіпляються за краї гамака щоразу, як ракету немов хтось тягнув назад.

Микола Петрович вів ракету вниз наосліп. Він працював, як налагоджений механізм, як машина. Мозок його автоматично відзначав те, що показували прилади. Швидкість - шість кілометрів на секунду... п'ять... чотири... хмари не розходяться. Вони на Венері, мабуть, плывуть зовсім низько над поверхнею планети. Швидкість три... два кілометри на секунду. Ракета повільно поверталася хвостом униз, троси з парашутами пересувалися вздовж неї до передньої частини. Тепер вона летіла вже хвостом уперед. Крива лінія її шляху пронизувала хмари по дотичній до поверхні планети. Коли ж скінчаться хмари?..

І разом стало світло. Вигук здивування зірвався з уст Василя. Широко розплющеними очима дивився Гуро в перископ. Хмари залишилися вгорі. Зелений килим буйної рослинності вкривав поверхню Венери. Що то було - хащі первісного лісу, чи трава - не можна було роздивитися. Але цей килим укривав усе - всю нерівну поверхню. Он сріблиться вода... і скелі, гострі скелі підіймають свої вершини з зелені. Ракета мчить униз, просто на скелі...

Микола Петрович конвульсійно натиснув на важіль вибухів. Три вибухи один за одним ударили вниз, спиняючи падіння ракети. Пружна стальна спіраль висунулась з нижнього, хвостового кінця ракети, готова прийняти на себе вдар об ґрунт. Ракета стрибнула, на мить спинилася - і в хмарі диму від вибухів знов полетіла вниз. Ще натиск на важіль, ще вибух. Проте, було вже запізно.

Ґрунт наближався з неймовірною швидкістю. Василь бачив ще гострі вершини скель, що немов готувалися пронизати ракету. Вони летіли вгору, назустріч ракеті, що здригалася від вибухів - і не могла спинити падіння.

Микола Петрович відкинувся на спинку крісла й заплющив очі - вперше за весь час наближення до Венери й зниження. Тепер він нічим не міг зарадити справі. Вибухи відбувались один за одним автоматично. Ще залишалася дія спіралі - якщо ракета впаде згідно з розрахунками важчим хвостом униз. Проте...

Сильний штовхан струснув ракету. Василь відчув, як навкруги нього все задзвеніло. Щось упало, розбілося. Гамак, у якому він лежав, прогнувся вниз і знов штовхнув його вгору. Ракета стрибнула вгору, знов упала. Один за одним відчувалися сильні штовхани, вдари об ґрунт. В перископах усе крутилося, розібрати не можна було нічого. І ось ракета немов покотилася кудись. Все змішалось в очах Василя, - стеля, підлога, стіни. Більш він не пам'ятав нічого. На зміну всьому прийшла тиша й мовчання непритомності...

(Далі буде)

Мандрівники на Венеру закінчили першу половину своєї подорожі. Їхня ракета — на Венері.

На цьому закінчується і перша половина роману В. Владка. Продовження його — читайте в наступних номерах „Знання та праця”.

Редакції й авторів цікаво вислухати думку читачів про роман „Аргонавти всесвіту”.

Надішліть свої думки про роман до редакції.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДНА

(Продовження)

ілюстрації Й. ДАЙЦА

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорогі елементи інфрачервоного та ультрафіолетового.

З великими труднощами командир корабля — академік Риндін — пощастило спуститися на Венеру. Це дуже утруднялося тим, що вся чиста планета вкрита суцільною ковдрою з хмар. Мандрівникам довелося спускатися в ракеті наосліп.

Ракета потрапила на нерівну поверхню, покотилася по екелях. Від важких ударів та стусанів під час цього падіння мандрівники знепритомніли.

13. НЕВІДОМИМ СВІТ

Бліде фіолетове світло пробивалося крізь вікна перископів та глибокі ілюмінатори центральної каюти. У напівтемряві перед очима Василя повільно пропливали великі блакитні, червоні й зелені кола. Страшенно боліла голова. Що ж, зрештою, трапилося? Чому так темно?

Невиразно Василь згадував: здається, він знепритомнів. Але - він нібито ясно пам'ятав, що свідомість уже поверталася до нього. Чи може то лише марилося йому? Ні, було так: він розплющив очі. Дивний спокій, дивна тиша вразили його. Здається, в каюті було трохи світліше. Василь обвів поглядом каюту, шукаючи товаришів. І очі його мимоволі спинилися тоді на великому екрані перископа. Він світився, на ньому гойдалося зелене верховіття дивних рослин - немов вітер пробігав тим верховіттям. Ліс на Венері?.. Але не встиг Василь відповісти собі на це запитання, як очі його широко розкрилися, і він застиг, схопившись руками за краї гамака.

З-за верховіття небачених рослин показалася голова потворної тварини. Немов велетенський дракон плазував серед хашів, підносячи над верхами дерев неймовірну, жакливу свою голову. Великі, мов мертві, зелені очі нерухомо сиділи по краях голови. Гігантські вигнуті щелепи розходилися від голови в обидва боки, вони рухалися, розсуваючись і змикаючись, як дві гострі криві шаблі. Мара підсувалася ближче, ближче, за її головою тягнулося блискуче жовто-коричнєве тіло. Ще мить - і все зникло. А може й не зникло, може то Василь сам схилив втомлену голову, ховаючись від страшного привида? Здавалося йому - і не хотілося думати, що могло бути інакше! - немовби відразу ж таки він знов підняв голову. На екрані перископа вже не було нічого. Фіолетове світло, бліде фантастичне світло заповнювало великий екран. На його фоні повільно пропливали нерівні хвилі. Це було все.

Чи справді бачив Василь ту страшну потвору, чи вона йому тільки ввижалася? Ніхто не міг відповісти на це. Василь підняв руку. Його вразила вага цієї руки, мов налиті свинцем. Так, усе приходило до норми. Ось цілком повернулася вага всього існуючого, вага людини. Цікаво!.. Василь ледве помітно усміхнувся, але зразу ж таки спіймав себе на тому, що він боязко дивиться знов на екран перископа. Що то за дивні хвилі пробігають по ньому?

Тихий далекий стогін почувся серед глибокої тиші. Василь різко підняв голову, прислухався. Як це він раніше не подумав про товаришів! Хто це стогне? В напівтемряві він помітив нерухомі постаті Гуро й Сокола. Мандрівники лежали в своїх гамаках, мов спали. Хто стогнав?

Тривожна думка майнула в голові Василя: чи не трапилось нещастя з Миколою Петровичем? Швидко він розстебнув пряжки ременів, що прив'язували його до гамака, зіскочив на підлогу. Дивно, він похитувався, він насилу переступав з ноги на ногу. Тіло, звикле вже до невагомості, до надзвичайної легкості рухів, - було неслухняним, обжажнілим. Проте, все це дрібниці. Швидше туди, до Миколи Петровича!

Тут, у навігаторській каюті, було трохи світліше. Було ясно видно - Микола Петрович лежав боком, чудно перехилившись через край пульта керування. Руки його звисли, одна нога була на кріслі, друга безпорадно звисала з пульта, не спираючись на підлогу. Микола Петрович час від часу тихо стогнав. Василь зблід. Він відчув, як затремтіли в нього пальці.

- Миколо Петровичу!.. Миколо Петровичу! Що з вами? - промовив він, обережно торкаючись до руки Риндіна.

Старий академік лише слабо простогнав у відповідь:

- Води...

І враз Василь став знов спритним, моторним юнаком, яким був він досі. Обережними, але міцними рухами він підняв мляве тіло Риндіна й посадив старого в крісло. Голова Миколи Петровича безсило відхилилася на м'яку спинку. На лобі Риндіна закипіла кров; глибокий поріз проходив через весь лоб. Очі Миколи Петровича розплющилися. Знесилений погляд спинився на Василеві. Губи ворухнулися:

- Води... - почув знов Рижко.

Як блискавка, метнувся Василь назад, до каюти, схопив там пляшку з водою, склянку, налив води й подав Риндіну. Той, не відриваючись, жадібно випив майже все. Тепер академік дихав рівніше. Він уважно дивився на Василя, намагаючись щось його спитати. Але говорити йому було ще важко. Проте, Василь зрозумів запитання відразу, як тільки Микола Петрович почав:

- А як...

- Здається, все гаразд, Миколо Петровичу, - швидко відповів Василь, - зараз я вам усе скажу. Вони лежать у гамаках. Ось, зараз...

Він знов повернувся до центральної каюти. Вже з дверей він побачив, що Гуро підвівся й стоїть, розправляючи руки.

- Товаришу Гуро, - звернувся до нього Рижко, - з Миколою Петровичем негаразд. І я не знаю, що з Соколом...

Але тихий голос Сокола відразу заспокоїв його:

- Зі мною нічого. Просто, слабість якась. А от що з Миколою Петровичем?

- Досить, Вадиме, лежати, - суворо відгукнувся Гуро. - Вилазьте з гамака. Настав час роботи. Василю, ану, ходім до Миколи Петровича. Що з ним?

Через кілька хвилин всі слухали слабкий ще голос Риндіна. Старий академік, керівничий небесного корабля, до останнього моменту не сходив з свого поста. Останній удар ракети об ґрунт виштовхнув його з крісла й кинув на пульт, на рукоятки. Вдарившись лобом об пульт, Микола Петрович поранив голову. Кров залила обличчя, але думати про це було ніколи. Наосліп Риндін знайшов ручки керування електрикою і вимкнув рубильник, щоб випадкове замикання струму не наробило лиха. Потім, відчувши, що ракета спинилася й лежить нерухомо, Риндін спробував підвестися. Але не зміг. Дивна непритомність охопила його. Скільки часу він пролежав так, між кріслом і пультом, він не пам'ятав.

- Здається лише мені, - додав він, - що годинник показував під час нашого падіння дванадцять годин і тридцять чотири хвилини. Скільки тепер?

Всі погляди спинилися на циферблаті головного годинника. І загальний вигук здивування пролунав у каюті: годинник показував дев'ять годин вісімнадцять хвилин...

- Щось не так, - похмуро сказав Гуро. - Не уявляю собі, щоб ми всі пролежали непритомні майже дев'ять годин.

- Але це, очевидно, так, - схилив голову Сокл. - Дивно лише, що знепритомніли ми всі разом і майже разом до нас повернулася свідомість.

Риндін мовчав, щось обмірковуючи. Нарешті, він сказав:

- Факт залишається фактом. Ми лежали непритомні близько дев'яти годин. Я думаю, що така довга й загальна непритомність є вияв реакції людського організму на раптове з'явлення ваги.

- Ваги?

- Так. Інших пояснень я дати поки що не можу. З'явлення ваги - це не абиякий фактор. Я ще й зараз відчуваю велику квалість. Мені важко поворухнути і ногою і рукою.

Як доказ цього, Риндін повільно підвів руку, розглядаючи її, мов щось нове й незнайоме. Василь зовсім несподівано засміявся:

- Так чи не так, а все гаразд. Ми - на Венері! Ура, ура, ура і так тричі! Перші збори представників широких людських трудящих мас на негостинній сусідці нашої Землі вважаю відкритими!

Він відступив на крок і урочисто продовжував, з радістю помічаючи, як з'являються перші усмішки на стривожених обличчях його товаришів:

- Дозвольте вітати вас, шановні товариші, з прибуттям. Ця знаменна подія в нашому ракетному житті свідчить про те, що ми живемо, житимемо й з честю виконаємо наші завдання. Шкодує лише, що до нас не завітали поки що представники трудящегося населення Венери...

Він змовк, розгублено потираючи лоб рукою.

- Що таке, Василю? Чого ви урвали вашу промову? - запитав його Сокіл, ще усміхаючись. - Такий красномовний промовець - і ось тобі...

Але Василь уже не сміявся. Він згадав своє марення, потворну постать дракона. Страховище так яскраво стояло в його пам'яті, що він навіть здригнувся.

- Та що з вами, хлопчику? Що трапилось? - збентежився вже й Гуро.

- Зараз поясню, - відповів Рижко.

Коротко й стисло він розповів про те, що бачив - чи про те, що йому ввижалось. Він описав вигляд голови потвори, ліс, не забувши навіть про вітер. Глибоке мовчання було йому відповіддю. Його порушив Сокіл:

- Ви певні, що бачили оті гострі криві щелепи?

- Так, певен.

Сокіл знизав плечима:

- Поки що наша наука не знає про таку потвору нічого. Те, що розповів Василь, не нагадує мені жодної з істот юрського періоду.

- Так що з того? - нетерпляче перебив його Гуро. - Ви вважаєте, коли серед відомих вашій палеонтології тварин не було такої потвори, то вона не може існувати тут, на Венері?

- Я не сказав цього. Просто, мені здається, що такої тварини не може бути серед ящерів, характерних для юрського періоду. Не може бути її і серед велетенських ссавців.

- Чому?

- Голова, яку так докладно описав Василь, може належати лише якомусь представникові комах. Так, так, не дивуйтеся. Саме для них типові отакі шаблеподібні щелепи.

- Отже, ви хочете сказати, що це була комаха? - іронічно запитав Гуро, не ховаючи посмішки.

- І цього я не хочу сказати, - спокійно відповів Сокіл. - На мою думку, якщо хочете знати, це не була ні комаха, ні ящер, ні будь-що інше.

Він витримав паузу і закінчив:

- Це - витвір буйної фантазії Василя. Скажімо, це йому примарилось - і все. Дуже цікаво, звісно, з погляду психологічного: як створюється в уяві людини фантастичний образ, складений з різних шматків. Мабуть, колись на Василя справило велике враження розглядання якоїсь комахи під збільшувальним склом, чи не так? - закінчив свій насмішкуватий висновок Сокіл, звертаючись до Василя.

Але цей, трохи почервонівши, відповів:

- Не пам'ятаю такого випадку. Не люблю комах...

Сокіл засміявся. Йому подобалась впертість юнака:

- Значить, ви певні, що це вам не ввижалось?

- Ні, я не знаю. Тільки не пам'ятаю, щоб я колись бачив таке, хоча б і під збільшувальним склом.

Гуро підняв руку:

- Досить, Вадиме. Можу додати дещо від себе. Дуже дивно, але мені ввижалось щось подібне. Ввижалось сьогодні. Очевидно, водночас з Василем. Розумієте?

Обличчя його було настільки серйозне, що Соколові і на думку не спало вважати цю заяву за жарт. Він знизав плечима:

- Не знаю. Не можу нічого сказати.

Тим часом Риндін, важко підвівшись, підійшов до шафи з приладами, відчинив її, взяв звідти складні скляні трубки і примирливо сказав:

- Не варт сперечатися, друзі мої. Ми ще встигнемо взнати все. Можу лише сказати, що, як мені здається, несподіванок у нас тут буде більше, ніж ми чекали. А тепер перше, що ми мусимо зробити, це - проаналізувати склад повітря на Венері. Вадиме, я попрошу вас зробити це.

Сокіл узяв скляні трубки і вийшов. Гуро обняв Василя за плечі і ласкаво сказав йому, навмисно знижуючи голос:

- Хлопчику мій, я мушу сказати, що все це тобі не ввижалось. Я не хотів говорити всім, щоб не турбувати. Але я так само бачив твого дракона. Ні, ні, зараз ми не будемо розмовляти про це. Не варт. Поговоримо згодом. А зараз - ходім, подивимось на випробування повітря.

Сокіл у центральній каюті працював біля невеличкого прилада, вигнуті трубки якого входили в стіну. Це був автоматичний насос, що нагнітав повітря в скляні резервуари. Складний механізм дозволяв відкривати й закривати крани на зовнішній стінці ракети. Повітря, всмоктуване насосом, проходило трубками з атмосфери і стискувалось у резервуарах. Геолог байдуже озирнувся на Гуро і Василя і продовжував роботу. Проте, ось він озирнувся ще раз.

Легка посмішка з'явилася на його обличчі. Не відриваючись від апарата, він іронічно сказав:

- Тек-с... дракон, кажете?..

Гуро змовчав; лише щелепи на його вугластому обличчі сердито стиснулися. Тим часом Сокіл закінчив набирати повітря. Обережно він викрутив скляні резервуари і поніс їх до навігаторської. Проба повітря Венери. Що вона дасть?

Аналіз повітря одібрав усього кілька хвилин. Микола Петрович встиг тільки перев'язати поранений лоб бинтом, як Сокіл з похмурим виглядом подав йому аркушик паперу з цифровими висновками. Риндін глянув на аркушик. Брови його зсунулися, нависши над очима. Гуро й Василь дивилися на нього з німим запитанням. Риндін акуратно поклав аркушик в кишеню.

- Трохи згодом перевірю сам. Особисто. Проте... Друзі мої, категорично вимагаю, щоб ніхто не виходив з ракети без скафандра.

Без скафандра? На свіже повітря - одягати скафандр? Василь не розумів нічого. Але Риндін похмуро пояснив:

- За оцими попередніми висновками в атмосфері Венери не частки процента вуглекислоти, як на Землі, а... так, друзі мої, п'ятнадцять процентів вуглекислоти! Цього забагато для нас. Людина не може вільно дихати таким повітрям. Зрозуміло?

Тривожне мовчання панувало в каюті. П'ятнадцять процентів вуглекислоти... як же працювали в такому повітрі? Як шукати не знайдені елементи?..

Риндін ще раз розгорнув аркушик паперу, перевірів цифри. Але навіщо було це робити? Хіба помилився б такий досвідчений дослідник, як Сокіл? Все було правильно. Гуро з злістю вдарив кулаком об стінку:

- Однаково, ми зробимо... - почав він і завмер так само, як і всі інші, прислухаючись.

Ракета здригнулась від важкого шкрябання. Наче хтось з зусиллям пробував її перевернути набік. Ось вона немов трохи піднялася - і знов сіла на місце. Здавалося, якийсь велетень вперто шкрябав її, тягнув. Дзвін стривоженого металу відповідав щоразу на це шкрябання. Василь бачив близько себе бліде обличчя Сокола, зсунуті брови Риндіна, стиснуті щелепи Гуро. І - мовчання, що порушувалось лише важким шкрябанням, гуркотом металу та міцними поштовхами. Але ось Микола Петрович мовчки підняв руку й показав на вікно над пультом керування. Мимоволі Василь схопився за міцне плече Гуро.

Неясна, туманна тінь закрила собою все. Різким помахом щось пронеслося за вікном. Немов велетенська лапа дряпнула по кварцовому склу, стягненому сталлюю рамою. А ще за мить - за вікном розлилося примарне голубувате світло, невірне, вібруюче сяйво. Воно розливалось від чогось, що наближалося до вікна. Ближче, ближче...

Великі очі - зеленуваті, сяючі очі невідомої потвори дивились у вікно. Не було ні носа, нічого, крім тих очей, що бездушно дивились вперед, та зморшкуватого великого рота, вкритого твердими наростами. Голубувате сяйво розливалось саме від рота. І в обидва боки від нього - розходились і загрозливо змикались криві, як серпи, зубчасті щелепи; розсувались й змикались, як дві криві гострі шаблі...

Це була лише мить. Через якусь секунду за вікном уже знов нічого не було. Страшна потвора зникла в глибокій фіолетовій темряві, що загадково ховала в собі таємниці невідомого світу.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації І. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажери — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорогоцінні елементи — інфрарадій та ультразолото.

Прийшовши до пам'яті після знепритомлення від важкого вдару, мандрівники здалеку зустрічаються з населенням Венери. Це — велетенські комахи, що нагадують істот юрського періоду тільки своїми розмірами.

Виянюється дуже важлива перешкода на шляху до відшукування цінних елементів: атмосфера планети має в своєму складі 15 процентів вуглекислоти.

14. ХАЩІ ЮРСЬКОГО ПЕРІОДУ

- Ракета застрягла в скелях!..
- Вони схопили її в кам'яні обійми!..
- Затиснута, на щастя, головню задня частина!..

Василь говорив ці уривчасті фрази час-від-часу, щоразу повертаючи перед тим маленький вимикач у себе на грудях. Щоразу вимикач вмикав портативний відрядник у нього на спині. Радіохвилі несли його слова до ракети, де уважно слухав біля гучномовця Микола Петрович. Так, Василь разом із Соколом і Гуром, не міг розповісти нічого втішного академікові... Ракета, впавши на поверхню Венери, котилася по скелях - і застрягла серед них. Так, повернення додому, на стару рідну Землю перетворюється на складну проблему. Розв'язати її буде напевно не легше, ніж знайти елементи, за якими вони прилетіли сюди...

Троє людей у непроникливих для повітря скафандрах обходили ракету, вивчаючи стан, в якому опинився їх корабель. Це була перша вилазка наших мандрівників на Венері. Досвід нічних пригод не минув даремно: Гуро настояв, щоб кожен узяв з собою зброю.

- Треба бути готовими до небезпек, - рішуче сказав він.

Сам Гуро взяв свій улюблений автоматичний вінчестер, у магазині якого ховалися тридцять зарядів, тридцять сталених смертоносних джмелів, готових першої-ліпшої хвилини вилетіти туди, куди їх скерує міцна рука мисливця. Василь був озброєний теж автоматом на двадцять п'ять зарядів. І лише Сокіл, і без того навантажений знаряддям геолога, - молотком, лопаткою, копаницею - обмежився тільки парабелумом, що висів на його поясі в шкіряній кобурі.

Спочатку було вирішено так: мандрівники лише оглянуть стан ракети і відразу повернуться назад. Але потім Микола Петрович погодився на те, щоб мандрівники хоча б трохи ознайомилися з районом, куди потрапила ракета. Саме для цього Василь узяв з собою переносний радіовідрядник; а тому, що відрядник на ракеті під час падіння трохи зіпсувався, розлагодився, то Микола Петрович умовився:

- Розмовляти з вами, друзі мої, я не зможу. Тільки слухатиму те, що ви будете розповідати. Якщо ж мені негайно потрібно стане, щоб ви повернулися, то я зроблю один за одним два невеличкі вибухи. Це буде сигналом негайного повернення. А тепер ідіть. Бажаю успіху.

І, тільки вийшовши за двері ракети, тільки ступивши на ґрунт Венери, - наші мандрівники спинилися, вражені. Очі їх, звиклі до жовтуватого електричного освітлення в середині ракети, звиклі до одноманітних сіруватих фарб усього, що було з ними в каюті, - мимоволі заплющувалися під склом шлемів, засліплені буйною барвистістю незайманої природи чудесної планети. Ніколи й ніде, навіть по найкращих ботанічних садах, не міг би ніхто побачити такого!..

Велетенські рослини, що нагадували вічнозелені араукарії, підносили високо вгору яскраві шапки свого гілля, що похитувалися під подувами вітру. Здавалося, чути було шелест їх великого лускуватого листа, серед якого виднілися велетенські шишки, завбільшки як дві-три людські голови. Ось з найближчої араукарії відірвалася одна з таких шишок. Велетенська коричнева куля пронеслася в повітрі, ламаючи на своєму шляху гілля, - і покотилася по схилу повз ракету. Василь мимоволі відступив на крок і озирнувся: чи не готує ще якесь дерево отакий несподіваний подарунок, який може вбити на місці необережну людину?..

Великий незайманий ліс оточував, здавалося, ракету з усіх боків і тягнувся аж до самого обрію. Де-не-де понад лісом височіли зелені кошлаті шапки араукарій на довгих струнких стовбурах. Іноді виднілися яскраві витягнені вгору конуси кипарисів і високо підносились, похитуючись у чистому повітрі, розлоге

віялоподібне листя своєрідного й красивого дерева гінґко. Високі стовбури араукарій стояли поодаль один від одного; і майже весь простір між ними заповнювали густі непролазні хащі рослин, що дуже нагадували пальми.

Це були цикадеї з їхніми товстими невисокими стовбурами, вкритими великою лускою. Просто з стовбурів цикадей буйною розлогою мітлою розходилося на всі боки довге пірчасте листя, переплітаючись з сусідами і ледве знаходячи собі місце. За кілька хвилин звикле вже око почало відрізняти цикадеї від їх сусідів-бенетитів, теж подібних до пальм, але з листям то пірчастим, як у цикадей, то простим і рівним.

Ще нижче, під пірчастими мітлами цикадей, в густій вологій тіні - розкинулись хащі папоротей найрізноманітніших форм. Під їхнім примхливо розрізаним найтоншим плетивом листям не росло вже нічого, бо постійну темну ніч утворювали на землі ці рослини, забираючи своїм листям останні рештки сонячного світла.

Гуро поклав руку на плече Сокола:

- Щось подібне до цього довелося мені бачити в Австралії, - проговорив він.

І його голос, переданий відрядником шлема та прийнятий приймачами Сокола й Василя, звучав для мандрівників так близько і природно, що, здавалося, і не було зовсім на їх головах металевих шлемів з великими скляними вікнами.

Василь здивовано поглянув на Гуро: при чому тут Австралія? Проте, Гуро вже продовжував, немов пригадуючи:

- Отакі теж непролазні хащі... Правда, не з таких рослин, але не менш густі й дикі. Там називають це - скрьоб. І новака завжди попереджають, щоб він не пробував ходити до скрьобу, бо навряд чи пощастить йому вишкребтись назад.

Незайманий ліс спускався по схилу вниз, до долини, де лежала ракета. Це місце нагадувало старе річище якоїсь річки. Зверху нависали великі скелі, по яких де-не-де окремими кущами й деревами зеленіли рослини. Але дедалі нижче дерева зникали, залишалися спочатку лише цикадеї, а потім - самі папороті. Внизу було вогко й темнувато. Ракета котилася сюди згори, перекидаючися по скелях і ламаючи, очевидно, на своєму шляху дерева. Її слід було видно: поламані пальми, кілька зламаних кипарисів, потолочені папороті, що лише тепер починали знов розправляти своє узорчасте листя.

Тепер ракета лежала, затиснена між двома скелями в самому низу в яру. Дві сірувато-зелені скелі стояли під кутом одна до одної; ракета мов навмисно втиснулася між ними задньою частиною. На її почорнілих від нагрівання об повітря боках яскраво виднілися свіжі дряпини - сліди ударів об скелі.

- Застрягли!.. - висловив загальну думку Сокіл, оглядаючи ракету. - І як то доведеться витягати її звідси?

Гуро похитав головою в шлемі - і від цього шлем дуже смішно хитнувся й собі, але разом з верхньою частиною цілого скафандра. Це було так смішно, так незграбно, що Василь не стримав посмішки. Недоладна потвора з круглим шлемом замість голови - і це спритний, моторний дослідник Гуро!

- М-да, нелегко буде, - сказав нарешті мисливець, - мабуть, доведеться висаджувати скелі, хоча б частинами. Інакшого способу не бачу. Так застрягла, що ой-ой!..

Він зробив такий рух рукою, наче хотів почухати потилицю. Звісно, рука спинилася, доторкнувшись до шлема. І Василь знов посміхнувся: не легко людині звикати до нових умов, до перебування весь час у скафандрі. Проте, несподівана думка прийшла йому в голову. Навіщо висаджувати скелі? Можна ж...

- Товариші! - вигукнув Василь, сплескуючи руками. - Є інший засіб!

Сокіл і Гуро повернулися до нього. Їхні очі запитливо дивилися крізь скляні вікна шлемів на експансивного юнака. Але той, не розгублюючись, вів далі:

- Подивіться, куди скерована ракета? Куди дивиться її ніс? Га?

Два шлеми слухняно повернулися знов до ракети. Нижня частина її була стиснена скелями. Але вся вона лежала «на землі» під кутом. Ніс її скерований був угору.

- Хіба це не нагадує вам трамплін? - радісно говорив далі Рижко. - Так, так, звичайнісінький трамплін, як от буває по гімнастичних залах. Ви тільки уявіть собі, як це буде. Ракета скерована вверх під кутом. Якщо Микола Петрович дасть вибухи потрібної сили, цілу серію вибухів, то ракета полетить вгору по дотичній до ґрунту - саме так, як підіймалася вона з поверхні озера на Землі. І все. Не треба нічого висаджувати, це ж все одно, як естакада.

І знов дві голови в шлемах повернулися до ракети, немов зважуючи те, що говорив Рижко, та перевіряючи його висновки. Потім шлеми повернулися один до одного, один з них хитнувся так само незграбно, як і раніше. Потім один шлем повернувся до Рижка, міцна рука потиснула його руку, суворий голос Гуро проговорив:

- Хлопчику мій, я не шкодую, що ви опинились у нашій ракеті.

Його сірі холодні взагалі очі цього разу дивилися на Рижка з помітною і незвичною ласкою.

- Так, Василю, це у вас чудесна думка виникла, - відгукнувся й Сокіл. - Обов'язково треба буде її використати.

От тепер Василь розгубився. Він відчув, як кров заливає його обличчя, заливає шию і навіть спину. Як чудово, що крізь скляні вікна це зовсім непомітно...

Вони відійшли трохи осторонь від ракети. Це було дивне видовище, фантастичне самим своїм змістом. На невеличкому клаптику ґрунту зібралися представники різних епох розвитку живої природи разом з найудосконаленішими зразками здобутків людської техніки.

Високо вгорі тягнувся густий ліс, незаймані хащі юрського періоду, де вільно зростали, зеленіли і буйно квітли рослини, яких уже не бачить і ніколи не побачить живими стара Земля. На Землі вони давним-давно вже вимерли, віддали своє місце в житті іншим видам, знайомим сучасному людству. Серед тих незайманих хащів ховалися напевне дикі небачені тварини, потворні дракони, ящери, птахи. Десь там, у хащах, вони сиділи, чекаючи своїх майбутніх жертв. Первісні скелі спускалися від лісу сюди, ближче до яру. На них сиділи люди - три людини в скафандрах і з зброєю в руках, готові захищатися, щоб мати змогу виконати свої завдання. Виблискувало товсте скло шлемів, матовими відблисками грало світло на чорноблисківих дулах гвинтівок.

А ще нижче, серед скель, нерухомо лежала довга витягнена металева сигара - найостанніше досягнення людського розуму, що принесло сюди, на чужу й далеку планету, перекинуло в хащі юрського періоду чотирьох представників людства. Араукарії, цикадеї, бенетити - і автоматичний тридцятизарядний вінчестер. Юрські папороті - і парабелум. Доісторичні потвори, дракони, ящери - і ракетний міжпланетний корабель.

Справді, це була вдячна тема для поета!..

Ніхто не здивувався, коли Сокіл замріяно сказав:

- Яка чудесна картина! Наче в фантастичній уелсовій машині часу ми спустилися вниз, в невідомі нетри земного існування життя - і тепер дивимося на те, чого ніколи не бачила жодна людина. Дикий, буйний, страшний краєвид - як приваблює все ж таки він око!.. Хочеться дивитися, дивитись без кінця, вбираючи в себе якнайбільше, заповнюючи кожную клітинку пам'яті!..

Шлем Гуро повернувся до Сокола. З хвилину мисливець придивлявся до товариша. Крізь товсте скло Гуро бачив замріяне обличчя Сокола. Геолог був лірично настроєний. І іронічний голос Гуро вплинув на нього, як душ з холодної води:

- Здається, один мій знайомий ще на Землі ніяк не міг відірватися від земних краєвидів. Ледве сльози стримував. А

коли я сказав йому, що, на мою думку, перед нами розгорнуться ще цікавіші красиви, він у пляшку поліз, закип'ятився. Чи не пам'ятаєте ви такого випадку? І хто був правий?..

- Ну, гаразд. Ви були праві. Але знов таки стверджую, непоетична у вас душа. От і все, - відповів напівсердито Сокіл.

- Щодо душі, заперечую, - зауважив Василь. - Це стара термінологія. Факт! Душа, як кажуть, це - пара. І більш нічого. Навіть у найкращого поета.

- Тоді у Бориса це навіть не пара, а якийсь чорний дим, - вже й собі жартівливо відгукнувся Сокіл.

- Гаразд, хай буде дим, - спокійно погодився Гуро. - Але ходімо, бо нам треба обдивитися навкруги це місце. Пішли, пішли. За мною!

Один за одним мандрівники підіймалися вгору між великими вогкими скелями. Жирне листя папоротей хрустко ламалося під ногами. Чоботи час-від-часу грузли в шарі гнилого листя, що встигало землею. Гуро посувався вперед швидкими, але розміреними кроками, весь час тримаючи наготові свій вінчестер і уважно поглядаючи на всі боки. Він вибирав дорогу серед окремих хащів, іноді відламуючи гілля і складаючи з нього на дорозі хрести. Василь почув його тихий голос:

- Треба забезпечити собі можливість швидко повернутись додому, щоб не блукати потім. Дивно, чому нічого не чути? Вадиме, невже ж тут таке все мертве? Адже - жодного звуку...

Всі прислухалися. Дійсно, нічого - крім одноманітного шелесту листя та рівних подувів вітру, що хитав верховіття дерев. Сокіл задумливо проговорив:

- Не знаю... може, населення Венери не любить денного світла і показується лише вночі?..

Ніхто нічого не відповів йому. Бо Гуро враз спинився і, стискуючи вінчестер, прислухався. Тепер почули це всі: десь далеко щось гуркотіло. Це нагадувало гуркіт літака - розмірений, рівний, на низьких нотах. Гуркіт гучнішав, потім так само повільно почав тихішати - і нарешті зник зовсім. Здавалося, що десь праворуч пролетів і зник великий багатомоторний літак. Гуро запитливо поглянув на супутників:

- Ну?

Але всі мовчали, і він посунув далі. Ніхто не міг дати пояснення дивному звукові - першому звукові, що його почули люди на Венері.

За кілька хвилин мандрівники вибралися нагору. Серед лісу височіла велика скеля. Гуро рішуче напрямився до неї. Василь зрозумів: з цієї скелі буде добре видно все навкруги.

Сподіванки були правильні. Проте - нічого нового не побачили мандрівники і з скелі. Ті ж самі неосяжні ліси, що над ними підносились гордовиті верховіття араукарій і кипарисів. Та ще далеко сріблом виблискувала річка - широка світла стрічка серед зеленого моря хащів. Гуро показав на неї рукою:

- Скільки води, га?

І раптом він знов стиснув вінчестер.

- Дивіться! - вигукнув Василь.

Над річкою, далеко за лісом, щось летіло. В повітрі, майже торкаючись верхівель дерев, повільно пролітало щось дивне. Здавалося, можна було роздивитися великі крила, нерухомий довгий тулуб. Але що саме - годі було й намагатися розгледіти. Це однаково міг бути і великий літак, і потворний летючий дракон. Швидким рухом Гуро витягнув бінокль, підняв його. Але, щоб дивитися крізь вікна шлема, треба було добре приправити бінокль. Тим часом дивна летюча річ чи потвора повільно спустилась нижче і зникла за хащами, - очевидно, біля річки.

Гуро злісно кашлянув:

- Не встиг. Що це було?

- Літак, - сказав Василь.

- Летючий ящер, - заперечив Сокіл.

Але дискусія, ледве почавшись, раптово обірвалася. Далеко знизу, з того боку, звідки прийшли сюди мандрівники, тривожно пролунали два короткі гучні вибухи. Люди в скафандрах застигли. Невже це... Так, нічого іншого не може бути. Це вибухи. Це - сигнали небезпеки, що їх подає Микола Петрович, який залишився в ракеті. Що трапилося?

- Вниз, за мною, - скомандував Гуро, перехоплюючи вінчестер у другу руку.

Перестрибуючи через каміння, гілки, ламаючи на своєму шляху листя папоротей, ледве помічаючи хрести з гілля, покладені перед тим Гуро - люди в скафандрах бігли вниз назад, до ракети, куди їх кликали тривожні сигнали Миколи Петровича.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорожочинні елементи — інфрарадію та ультразвук.

Спуск був важкий. Ракета застрягла серед скель. Мандрівники пішли оглядати місцевість. Вони вражені буйною рослинністю, яка дуже нагадує хащі юрського періоду на землі. Над ними високо вгорі пролітає велетенська істота, подібна до летючого ящера...

Несподівано мандрівники почули два тривожні, вибухи. Це — сигнали небезпеки, що їх подає Риндін, який залишився в ракеті.

15. Василю! Відгукнися!

Микола Петрович уважно слухав усе, про що розповідав йому Василь. Щоправда, експансивний юнак, очевидно, просто забував вмикати відрядник, збираючись про щось розповісти Риндіну. Бувало й так, що, раптово схопившись, Василь згадував про відрядник і вмикав його, вже почавши говорити.

Але Риндін розумів усе це. Навіть більше: він лагідно посміхався, відзначаючи отакі прояви юнацької неувважності. Можливо, Микола Петрович згадував, яким він і сам був колись; можливо, щось інше пригадувалося старому академікові... хто зна.

Так тривало, аж доки мандрівники в скафандрах не почали своєї подорожі вгору, на скелі. Тоді Василь, вкрай захоплений враженнями від незвичайної мандрівки, просто забув про свою обіцянку акуратно сповіщати Миколу Петровича про все побачене. Микола Петрович ще раз посміхнувся й зітхнув.

Дуже боліла голова. Це різкий удар головою об пульт керування, коли ракета падала на Венеру, зробив свої наслідки, Микола Петрович уже не такий молодий, щоб його організм не реагував певний час на сильний струс. Шкода, шкода: він так мріяв про те, що першим вийде з ракети на незайманий ґрунт Венери...

Риндін перевіряв пов'язку на голові. Нічого, ще день-два - і все буде гаразд. Що ж робити, поки цей юнак згадає про свою обіцянку розповідати йому радіом про все побачене?

Більш за все турбував Миколу Петровича аналіз складу повітря на Венері. Чи не трапилося все ж таки якої-небудь помилки під час цього аналізу? Адже п'ятнадцять процентів вуглекислоти - це така важлива обставина, яка може дуже й дуже утруднити всю роботу мандрівників. Ось чому академік особисто заходився провести цей аналіз удруге.

Це відібрало в нього близько півгодини напруженої праці, найточніших вирахувань. А закінчивши роботу, - Микола Петрович відкинувся на спинку крісла і задумливо кілька разів постукав кінцями пальців по столу. Нічого втішного, нічого... Правда, в повітрі Венери не було якихось домішок, які могли б негативно впливати на організм людини; нічого незнайомого людині по земному повітрі. Ті ж самі кисень, вуглекислота, азот, мізерні домішки аргону, неону, криптону. Все це так. Але корінь справи був у вуглекислоті.

Земне повітря має в своєму складі всього лише 0,03 процента вуглекислоти. Повітря Венери, як остаточно встановив Риндін, - 15,5 процента. Неймовірна, нечувана кількість!.. Значить - людина може дихати таким

повітрям лише деякий обмежений час. Риндін прикинув думкою: дихаючи повітрям Венери, людина весь час відчуватиме нестачу кисню. Це примушуватиме її робити глибокі, майже конвульсійні вдихання й видихання. Так триватиме хвилин з вісімнадцять. А далі... організм людини, якій весь цей час не вистачало кисню, почне виявляти ознаки отруєння вуглекислотою. Настане так звана асфіксія, задушення людини. Спочатку затуманиться розум, чутливість, згаснуть рефлекси, спиниться дихання - і нарешті, припиниться діяльність серця.

Схиливши голову на руку і розгублено поглядаючи в вікно навігаторської каюти, Риндін думав. Звісно, якщо хтось з мандрівників вийде з ракети без скафандра на кілька хвилин, - це йому не завадить. Людина лише важко дихатиме. Але це можна робити лише кілька хвилин. Далі вже небезпечно. Значить, усі роботи зовні треба провадити в скафандрах. Це, безумовно, дуже утруднить розшукування елементів...

Машинально Микола Петрович відзначив про себе: Сокіл був правий, коли так точно передбачав, що на Венері мусить відбуватися щось подібне до земного юрського періоду. Справа тільки в цій вуглекислоті. Так само, як впливає на людину цей залишок вуглекислоти, так само мусить він впливати на інших тварин. Висновок: на Венері не можуть існувати тварини, подібні до земних. А нічна потвора, що заглядала у вікно ракети?.. Як дихає це страховище?.. Проте - що це таке?..

Розсуваючи стовбури дерев, без жалю ламаючи на своєму шляху зелені папороті й низькорослі пальми, - вниз по схилу плазувало дивне велетенське створіння. Передня його коричнева і блискуча частина нагадувала рака - тільки нечуваної величини. Довгі тонкі вуса нервово вигиналися, мов шукаючи чогось у повітрі. Чорні блискучі очі поверталися на всі боки; вони сиділи у заглибинах твердого панцера, що вкривав голову і всю передню частину потвори. Панцерник з головою рака - ось на що було схоже страховище. Широкі лапи, як гребінці, мов намагалися розчесати ліс; ставши на землю, вони виверталися на боки, глибоко розкопуючи ґрунт і виринаючи з нього рослини. Але це були лише передні лапи. За ними переступала пара менших. Далі тягнувся жирний пухнастий тулуб, підтримуваний ще однією парою довгих лап з гострими пазурами на кінцях. Потвора плазувала вниз, до ракети.

Стиснувши руками краї пульта, Микола Петрович стежив за страховищем.

Потвора повільно плазувала, чогось шукаючи. Її довгі вуса невпинно ворухилися, вигиналися в повітрі. Доторкнувшись до якогось стовбура, вуса незадоволено відкидалися вбік, продовжуючи свої шукання. Але ось жахливе створіння змінило свій напрям. Його вуса потяглися в бік ракети. Ще мить - і потвора зникла з поля зору Миколи Петровича, зайшовши кудись праворуч за вікно.

Риндін швидко випростався, щоб перейти в центральну каюту і з допомогою її перископів розглядати страховище далі. Але не встиг він зробити і кілька кроків, як страшенний струс кинув його назад. Раз-у-раз щось ударяло по хвостовій частині ракети. Наче гігантський молот бив по ракеті, як по ковадлу і після кожного такого удару ніс ракети опускався нижче й нижче, як ніс корабля, що повільно поринає в воду.

Роздратована чимось потвора шалено біла по ракеті лапами, намагаючись розтрощити її. Іншого пояснення не могло бути.

Ще кілька секунд - і Риндін опанував себе. Треба було щось робити, якось врятувати стан. Але як?

Рішення виникло відразу ж. Микола Петрович, натикаючись на стіни й двері, майже падаючи від сильних поштовхів, добрався до пульта керування. Кілька швидких рухів, кілька поворотів рукояток. Ввімкнуто струм, подано порції прототротилу до бокових дюз. Ще мить - і два вибухи один за одним різко струсонули ракету. І відразу стало тихо. Риндін кинувся до центральної каюти.

На екрані перископа було видно, як, уже далеко від ракети, швидко плазувала вгору перелякана потвора. Одна з її задніх лап безсило тяглася, правий бік жирного тулуба почорнів.

Полегшено зітхнувши, Микола Петрович повернувся назад. Тільки тепер він помітив, що ракета змінила свій стан. Якщо раніше її ніс був піднятий угору, а хвіст опущений вниз, то тепер стан був діаметрально протилежний. Хвіст дивився вгору, ніс, навпаки, майже зарився в землю. Потвора зсунула ракету з місця.

- Так, - проговорив тихо Микола Петрович, - цікаві новини для товаришів!..

І він спинився: адже тими двома вибухами він викликав своїх супутників назад. Два вибухи один за одним - це ж сигнал небезпеки. Проте, хай поспішають назад. Поки що він подивиться, чи не пошкодила потвора механізмів ракети.

Але Микола Петрович не встиг нічого перевірити. Він почув, як відчиняються двері, почув важкі кроки по коридору, що вів від зовнішніх стінок ракети до кают. Мандрівники повернулися.

Гуро щось говорив - це було видно. Він намагався щось запитати в академіка. Але, звісно, Риндін не чув нічого, бо всі звуки залишалися в шлемі Гуро, голос якого чув лише Сокіл, зв'язаний з мисливцем радіозв'язком. А втім, Риндін розумів, що цікавить Гуро.

- Не намагайтеся запитувати, Борисе, - з посмішкою сказав Микола Петрович, - адже все одно я не чую вас. Ви мене чуєте, так же? Ну, звісно, чуєте. Ви ж маєте мікрофон на шлемі. Він передає вам усі чисто звуки ззовні. Так ось: нічого страшного, крім того, що на ракету наскочила якась потвора. Вона намагалася розтрощити наш корабель. Ну, я не погодився з цими намірами. Зробив два вибухи і прогнав страховище. І все. А де ж Василь? Чого він залишився там?

Гуро подивився на Сокола, Сокіл подивився на Гуро. Потім Гуро щось сказав. Сокіл кивнув головою і почав знімати свій шлем. А Гуро, не гаючи часу, повернувся і вийшов, щільно закривши за собою двері.

- Та що трапилося? - стурбувався Микола Петрович. - Куди це подався Гуро? Вадиме, ану розповідайте. Де Василь?

Сокіл знімав шлем. Ось з круглого вирізу костюма показалася його голова з скуйовдженим, як завжди, волоссям; він поправив окуляри, кашлянув, нервово потер руки.

- Годі мовчати, - суворо зауважив Риндін. - Що трапилось?

- Ми, Миколо Петровичу, дуже поспішали з гори, коли почули ваш сигнал, - почав непевно Сокіл. - Дуже швидко бігли вниз. Там, знаєте, скелі і всяке коріння під ногами переплітається... і в деяких місцях дуже круто... Василь біг другим, поміж Борисом і мною. І раптом він упав, мабуть, спотикнувшись. А там був саме крутий спуск униз. І він покотився вниз... Просто вниз, до ракети. Ми бачили, як він летів, перевертався... а коли спустилися, то його там не було. Мабуть, він упав десь збоку.

- Ну?

- Ми вирішили, що спочатку треба взнати, що з вами. А зараз ось Борис пішов шукати його... Він знайде, Миколо Петровичу, ви не турбуйтеся, все буде гаразд. Просто, ми дуже поспішали... А тепер, розповівши вам, теж піду на допомогу Гуро. Вдвох легше буде. Так ми умовилися, що я розкажу вам і піду.

Швидко Сокіл натягнув знову шлем, загвинтив його і відчинив двері. Риндін не затримував його: треба було негайно розшукати Василя. Якщо він під час падіння розбив собі хоч одне скло в шлемі, - це загрожувало йому смертю. Весь кисень з шлему виходитиме в атмосферу, Василь дихатиме вуглекислотою... задушення... асфіксія...

А Сокіл, ледве вийшовши з ракети, вже почув вигуки Гуро:

- Василю! Де ти? Відгукнися!..

Ці звуки існували лише для трьох: самого Гуро, Сокола й Василя. Жодна істота, крім них, не могла б почути нічого. Звуки залишалися в шлемі Гуро. І тільки радіохвилі несли від Гуро свої коливання, що їх приймали апарати Сокола й Василя. Сокіл прислухався: якби Василь чув Гуро, він відповів би. Було б чути його голос.

Але - все мовчало. Тільки вигуки Гуро, та тихий шелест гілок на деревах. Тривожна тиша турбувала більше, ніж шум.

- Відгукнися!.. - лунав голос Гуро.

Орієнтуючись на цей голос, Сокіл пішов уперед, до Гуро, як йому здавалося. Але тієї ж хвилини він збагнув: адже він чує не голос, а радіо. Не можна орієнтуватися на нього, радіо чути однаково, куди б він не повернув. Тому Сокіл вигукнув:

- Борисе! Я вийшов. Де вас шукати?

- Ось я!

З-за близьких хащів папоротей вийшов Гуро.

- Немає? - запитав механічно Сокіл.

- Немає, - похмуро відповів Гуро. - Будемо обшукувати все. Здається, я вже знайшов те місце, куди він упав.

- Як?

- Зламани папороті, - коротко відповів Гуро.

Через хвилину вони оглядали невеличку ділянку, над якою нависли скелі. Ось зламані, прим'яті папороті. Мабуть, сюди Василь упав з гори. Але де ж він тоді?

Уважним досвідченим оком Гуро оглядав усе навколо. Його пильний погляд помітив, що поламани папороті тягнулися далі, ліворуч. Але ще більш поламаних рослин було праворуч. Наче великий танк пройшов тут, ламаючи все на своєму шляху. Одна й та ж думка водночас майнула в обох: це був слід потвори, що напала на ракету. Тут вона тікала, перелякана

вибухом. І, значить, вона бігла повз те місце, де лежав Василь... можливо непритомний...

З жахом Сокіл дивився на Гуро. Він бачив, як повільно звужувались очі мисливця, як стискувались його щелепи, як міцно охопили пальці його вінчестер. Сокіл боявся сказати те, що думав. Він переводив погляд з товариша на поламані рослини і мовчав.

Гуро схилив голову. Сокіл не витримав:

- Ви думаєте, Борисе, що...

І він знову спинився. Надто жахливою була думка про це. Але Гуро суворо й безжалісно закінчив, підвівши голову:

- Це було б найгірше, коли б незнана потвора унесла з собою Василя. Я не хочу вірити цьому, не хочу припускати такої думки. Але, щоб зрозуміти все, треба поговорити з Миколою Петровичем. Ходім, Вадиме. Не можна гаяти жодної хвилини.

Розмова з Риндіним була коротка. Микола Петрович розповів про вигляд потвори, розповів, як швидко тікала вона від ракети, перелякана вибухами, як тягла задню лапу, обпечену, як і весь бік тулуба, газами. Гуро похитав головою:

- Я не припускаю думки, щоб вона могла в такому стані, вкрай перелякана, унести з собою Василя.

Академік сумно простежив, як вийшли Гуро і Сокіл.

У тоскному чеканні минали хвилини. Ось стрілка годинника обкрутилася навколо циферблата. Година. Стрілка знов сунула далі. І коли вона пройшла ще половину свого кола, двері знов відчинилися. Риндін з швидкістю юнака кинувся назустріч:

- Ну? Знайшли?

Ні, Гуро й Сокіл повернулися без Василя. Обережно Сокіл поклав на стіл якийсь прилад. Риндін пізнав його: то був відрядник, раніше прикріплений до спини Василя.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

АРГОНАВТИ ВСЕСВІТУ

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мають знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорогоцінні елементи — інфрачервоний та ультрафіолет.

Прийшовши до пам'яті після знепритомлення від важкого удару, мандрівники здалеку зустрічаються з населенням Венери. Це — велетенські комахи, що нагадують істот юрського періоду тільки своїми розмірами.

Виявляється дуже важлива перешкода на шляху до відшукування цінних елементів: атмосфера планети має в своєму складі 15 процентів вуглекислоти.

В непроникливих для повітря скафандрах мандрівники виходять на ґрунт Венери. Вони вражені її буйною, барвистою рослинністю.

Василь Рижко відбивається від товаришів. Його переслідує якась потвора.

16. Потворний переслідувач

Зачепившись на бігу ногою за рослину, Василь утратив рівновагу, впав і покотився вниз. Він летів повз папороті, перекидався, даремно намагаючись за щось схопитися. Все крутилось навколо нього - папороті, трава, ґрунт. Різкий удар - і все спинилося.

Василь лежав на землі. Над ним схилялося широке мережане листя дивних рослин, напівзакриваючи його під собою. Важко віддихуючись, Василь спробував поворушити рукою, ногою. Ні, нібито він нічого не пошкодив. Правда, глухий біль розійшовся по лівій нозі; але це була, звісно, дрібниця. Де ж він? Мабуть, упав просто під кручу, випередивши таким чином товаришів. Ну, гаразд, треба знайти їх... Аж смішно, летів, як куля!

Василь підвівся - але зразу ж знов присів. Дивний шум вразив його. Чути було гучне роздратоване сопіння, тріщало гілля, наче хтось безжалісно ламав його. Цей шум наближався, ставав гучніший. Обережно, ховаючись за кущами папороті, Василь визирнув - і відсахнувся.

Майже просто на нього сунулась страшна мара, люто розкидаючи на всі боки поламані рослини. Її широкі лапи, як велетенські зубчасті гребінці, розсували дерева. Довгі тонкі вуса нетерпляче обмацували все на своєму шляху. Щелепи розтулялися і стискалися, як ківш екскаватора. Потвора швидко посувалася. Ось один її вус, звиваючись у повітрі, простягся просто до Василя.

Рижко здригнувся. Руки його стиснули гвинтівку. Але що можна було зробити гвинтівкою проти такого страхіття? Він відступив на крок, ще на один, намагаючись одійти вбік, з шляху потвори. Але вона наближалась надто швидко. Ще кілька кроків убік...

І несподівано Василь знов втратив ґрунт під ногами. Немов прірва розкрилася під ним. Крикнувши, він полетів униз, у темряву. Світле небо, зелене буяння рослин залишилося вгорі. У цілковитій темряві Рижко падав униз, не випускаючи з рук гвинтівки. М'який ґрунт нарешті спинив його падіння. Він знов лежав, не знаючи де.

Густа темрява була кругом. Далеко вгорі видно було світлий отвір: мабуть, звідти він упав. Але що то за печера?

Обома руками Василь обмацував навколо себе ґрунт, стіну, окремі камінці. Мабуть, краще буде засвітити електричний ліхтар на скафандрі. Але очі юнака немов уже звикли до темряви. Чи то розійшлась темрява?..

Здивованими очима Василь оглядався. Чому він тепер бачив майже все навколо себе? Що трапилось? Звідки взялося це дивне блакитнувате сяйво, що сповнювало печеру.

Нерівні, грубо викопані стіни, що підносилися вгору. Долі кілька уламків гілля, гниле листя. І просто перед ним - починався широкий тунель, що вів кудись у надра. Блакитнувате сяйво розливалось від стін, воно пливло по тунелю, вздовж нього. Здавалося, це сяйво розходилося від камінців, де-не-де повкраплюваних у стіни й ґрунт. Як тисячі розкиданих світляків, світилися ті камінці.

Ще раз Василь глянув угору. Не можна було й думати повернутися наверх цим шляхом. Круті стіни немов сходились

угорі. Очевидно, залишалося тільки посуватися вздовж тунеля, куди б він ке привів. Що ж, треба йти!

Обережно, легко ступаючи, юнак пішов уперед, пильно вдивляючись у блакитнувату п'тьму і тримаючи гвинтівку напоготові. Вмикати ліхтар не було рації: він не потрібний тут. Тим більш, що блакитнувате сяйво дедалі яснішало.

Весь час тунель залишався широким. Лише де-не-де його стіни трохи сходились, проте і тут він був не менш як два з половиною метри завширшки.

«Хто його викопав?» - подумав Василь. Важко було дати відповідь на це запитання. Але так само не можна думати, що цей дивний хід виник сам собою, що він був своєрідною грою природи. Ось із стіни стирчить товсте коріння. На його поверхні глибокі рівчаки - наче хтось роздирав коріння міцними щелепами.

«Безумовно, нора або хід якоїсь велетенської тварини, - знов подумав Василь. - Проте, чи не потраплю я отак просто в її щелепи?»

На хвилинку він спинився. Але іншого виходу не було. Шлях назад був відрізаний. Тільки вперед, тільки вперед!..

Раптом тунель роздвоївся. Одне його коліно повертало праворуч і йшло вниз; друге, ліворуч, повільно підіймалося вгору. Василь міркував недовго: йому треба було вибратися на поверхню, докладне вивчення надр Венери не увіходило до його найближчих планів. Ліворуч, ліворуч, угору!

Минали хвилини. Тунель повертав в усі боки, звиваючись гадюкою. Але весь час він залишався таким самим широким і сповненим блакитнуватим сяйвом. Тепер Василь прийшов до остаточного висновку: світилися оті камінці. Не спиняючись, він вивернув із стіни кілька таких камінців і поклав їх у сумку, що висіла в нього збоку. І враз тривожна думка з'явилася в його мозку: чому він не відчуває звичної ваги переносного радіовідрядника, що був у нього за спиною?.. Василь помацав рукою: відрядника не було! Він зник разом з ремнями, що прикріплювали його до скафандра.

Тільки тепер Василь відчув, що злякався. Адже без цього відрядника він не зможе подати звістку про себе. І друга думка: чому він не використав цю можливість, будучи ще на дні ями, куди впав? Хіба треба було йти цим тунелем? Адже він міг розповісти товаришам через радіо про те, що опинився в ямі, - і вони врятували б його...

Тепер було вже пізно журитись. А може, він загубив відрядник десь недалеко? Може, повернутися, пошукати його?..

Рижко спинився, обмірковуючи стан. Так, краще було б пошукати. Зворотний шлях він пам'ятав. Тунель лише один раз роздвоївся, лише один раз. Повернутися?..

Глибока тиша, що оточувала досі юнака, порушилася. Здалека ззаду почулося важке сопіння. Василь здригнувся: це дуже нагадувало голос страшної потвори, що мало не наскочила на нього там, на поверхні. Швидше вперед! Куди б не привів його цей тунель, все одно, це буде краще, ніж зустріч із страховищем.

Бігом кинувся Рижко вперед. Ноги його чіплялись за каміння, він спотикався, ледве не падав. Але біг далі й далі, лише зрідка спиняючись, щоб прислухатись, чи посувається за ним страшний переслідувач.

І щоразу він чув те ж саме сопіння. Страховище, очевидно, не відставало від нього. Чи чуло воно його? Чи переслідувало незваного гостя в своїй норі, чи просто посувалося до якихось своїх володінь? Василь не знав цього. Але йому залишалося тільки тікати - швидше, швидше!..

Здавалося, потвора наздоганяє Василя. Щоразу, як він спинявся, сопіння немов би наближалось. І кожного разу з новою силою Василь рушав уперед, забуваючи про втому. Гвинтівка обважніла в його руці. Але розлучитися з останнім способом захисту Рижко, звісно, не міг. Він мчав далі й далі.

Сяючі камінці в стінах бігли назустріч йому, повз нього, утворюючи світлові риси, що зникали за його спиною. Тунель звивався - можливо, лише це і врятовувало юнака, бо потвора не бачила його за частими поворотами. І несподівано, як у казці, тунель обірвався.

З розгону Василь влетів до велетенської печери, що відкрилася перед ним за останнім поворотом. Тут так само було напівсвітло, так само розливалось блакитнувате сяйво. Але тому, що воно розходилося переважно від стін і стелі, то посередині печери було значно темніше. Широко розкриті очі юнака помітили якийсь неясний рух якраз посередині печери. Хтось ворухився там... ні, навіть не хтось, а кілька світлих невеличких тварин. А ззаду наближалось вже сердите сопіння...

Часу на міркування не залишалось. Ні назад, ні вперед... Василь швидко кинувся вздовж стіни, ліворуч. Великі брили, великі купи ґрунту, що лежали вздовж стіни, заважали йому. Бігти вже не можна було. Рижко плазував за тими купами, що дозволяли йому принаймні ховатися. Далі, далі від отвору тунеля!.. Ось велика брила. За нею його зовсім не буде помітно. Швидше, швидше!..

І ледве юнак встиг не лягти, а швидше впасти, ховаючись за брилою, як гучне ревіння сповістило його, що потвора теж опинилась у печері. І назустріч їй пролунав тонкий радісний зойк тварин, що ворухилися в середині печери. Ледве дихаючи, Василь визирнув з-за брили: адже він мусів знати, що робиться навколо нього. Здаватися так, просто, - Рижко не думав. У гвинтівці було двадцять п'ять куль. Яким би великим і лячним не було страховище, - він ще побореться з ним, якщо доведеться.

Потвора, здавалося, забула про незваного гостя (якщо вона перед тим відчувала його присутність). Вона проплазувала на середину печери і щось робила там. Що саме - Василь не міг побачити: синій туман закривав від нього середину печери. Власне, то був не туман; блакитнувате сяйво не сягало так далеко, залишаючи центр печери в густій темряві. Якись тварини ворухилися там. Їх було кілька. Вони пищали, вони немов зустрічали страховище з радістю.

«Я потрапив до нори цієї тварини. А це її діти», - вирішив Василь.

Василь згадав про жакливі щелепи потвори і здригнувся. Що робити?.. Рухатися з місця, поки потвора тут, - значить, іти на загибель. Чекати, поки вона знов піде на поверхню, і тоді вибиратись самому? Але скільки доведеться чекати? Чи вистачить кисню в апараті? Про їжу Рижко вже не думав, це було щось другорядне. Кисень - от головне!

Юнак, намагаючись зберегти спокій і не зводячи очей з потвори, підраховував. Вони ходили по Венері, сходили на гору й бігли назад. Це тривало приблизно з годину. Потім він біг назад, упав, покотився. Зустріч з потворою. Друге падіння. І подорож по тунелю. Все це тривало близько двох-трьох годин. Та ще голина перед тим - чотири години. Додати до цього перебільшену витрату кисню, бо він майже весь час біг. Треба гадати, що він витратив приблизно половину запасів. Залишилося ще на шість годин...

Всього шість годин. Якщо йому не пощастить за шість годин повернутись до ракети - кінець. А скільки ця огидна потвора схоче бути в печері, не виходячи на поверхню? Хіба це відомо комусь?

Думки стрибали одна за одною. Проекти врятування, один фантастичніший від одного, проходили в мозку й безжалісно відкидалися. Вбити потвору. Стріляти в неї кулю за кулею. Кинутись тікати і пробувати відстрілятися в тунелі. Ні, все це безглуздя. Радіо... ах, як він міг загубити потужний відрядник!..

І ось думки спинилися на одній. Правда, відрядник загублений. Але - скафандр має свій невеличкий відрядник, з допомогою якого мандрівники зв'язувалися під час вивчення району падіння ракети, розмовляли один з одним. Може, він допоможе? Дати якнайбільшу напругу. А що, як хтось з товаришів почує?

НавпOMAчки Василь знайшов малесеньку ручку в себе на грудях. Вона керувала струмом мініакумулятора, від якого працював відрядник. Повернути ручку праворуч - струм збільшиться. Отак, ще, ще...

- Товариші, чи чуєте ви мене?.. - голосно проговорив Рижко, вкладаючи в ці нескладні слова всі свої надії.

Мовчанка.

- Товариші, це я, Василь, товариші... - почав Василь удруге.

І раптом спинився. Неспокійне яскраве світло залило печеру. Кожен камінець, що перед тим світився рівно і спокійно, як світляк, - тепер розливав від себе яскраві вібруючі хвилі блакитного світла. Це світло тремтіло, воно переливалося, воно немов відповідало на слова Василя. Кожне його слово викликало нові й нові хвилі. Ось Василь змовк - і камінці по стінах, незчисленні блакитні ліхтарі заспокоїлись, ллючи з себе рівне проміння.

Зацікавлений цим казковим видовищем, Василь проговорив ще раз:

- Товариші!..

Каміння знов спалахнуло, хвилі блакитного світла пронеслися по печері, освітивши всі її закутки. І Василь ясно побачив те, що робилося в середній частині.

Велетенська потвора лежала там, розкинувши лапи вбоки. Вона повільно ворухила довгими тонкими вусами. А коло неї було з десятків створінь завбільшки як великі собаки, жовтаві й пухнасті. Чимсь вони нагадували ведмежат - такі ж пухнасті, ситі, округлі. Але ось хвилі світла зникли - і дивна родина потвор знов потонула в темряві.

- Товариші!.. - повторив Василь.

Знов яскраве світло залляло печеру. І у відповідь на це, - потвора тривожно заворушила вусами. Василь почув її гучне гарчання.

- Е, ні, досить, - пробурмотів він, забувши, що кожне його слово спричиняє нове випромінювання світла з стін.

Камінці відповіли на бурмотіння Рижка неспокійними світловими хвилями; здавалося, що каміння світилось не все відразу, а по черзі, хвилями - наче вітер схиляє в полі пшеницю.

З злісним ревінням потвора підвелася. З хвилину вона ворухила високо піднесеними вусами, потім повільно повернулася і поплазувала вбік, посуваючись вздовж стін печери. Вона обмацувала стіни вусами, що ледве доторкалися до ґрунту. Широкі лапи загрибали під себе ґрунт. Василь помітив, що одна з задніх лап потвори майже безсило тяглася за тулубом: огидна тварина не ступала на неї.

Становище ставало остаточно безнадійним. Потвора посувалася вздовж стін навколо печери, закриваючи останні шляхи відступу. Ще кілька хвилин - і вона наблизиться до юнака. Вона...

Дивний спокій охопив Василя. Він розумів, що не може чекати порятунку нізвідки. Ну що ж! Розміреними спокійними рухами, як у тирі, Василь ліг зручніше, підклав під дуло гвинтівки плескатий камінь, прицілився. Ні, він не збирався стріляти, аж доки потвора не наблизиться до нього. Треба було заощаджувати кулі. Треба чекати зручного моменту.

Потвора посувалася. Вуса її загрозово ворухнулися, широкі лапи енергійно розсували ґрунт, спід них летіло відкинуте каміння. І щелепи... ось на що не міг спокійно дивитися Василь! Огидні щелепи, які весь час ворухнулися, немов намагаючись щось схопити, розчавити, розтерти на порошок.

Василь обрав собі точку посередині голови, між лютими очима страховища. Юнак розраховував так: якщо йому пощастить влучити в мозок тварини, це буде найвірнішим пострілом. Гвинтівка протягом кількох секунд випустить ще кілька куль. А тоді...

Як на стрілецькому навчанні, він акуратно натиснув спуск. Сухий постріл пролунав раз - і знов відгукнувся незчисленними лунами в печері. Щось вдарилося об брилу поруч з Василем, впало коло нього разом з скалками відбитого каміння. Василь озирнувся і похолов: це була його куля. Деформована, сплюснена, - але вона. Значить - куля не пробила голову потвори, вона відскочила від неї... На страховищі - панцер?..

Так будь-що-будь, у нього є ще кулі, він знайде, куди їх всадити. Не може бути, щоб потвора була вся в панцері.

Постріл... ще... ще... І щоразу кулі, повертаючись, бризкали кам'яними скалками навколо Василя. Кулі не вражали жадливої тварини, що з грізним ревінням посувалася вперед, розмахуючи вусами й розкидаючи лапами ґрунт. Її щелепи загрозово стискувалися, хапаючи повітря. Ось вона вже на віддалі трьох метрів...

Одна лапа піднеслася високо в повітря, замахуючись на Василя. Ще мить...

Юнак не витримав. Стомлені нерви здалися. Безсило він опустив голову на руки. Глухий стогін вирвався з вуст. І, відповідаючи на нього, блакитним яскравим світлом засяло каміння в стінах печери, освітлюючи нерухому постать в скафандрі, освітлюючи піднесену широку лапу потвори, що готувалася вдарити Василя...

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорожочинні елементи — інфрачервоний та ультрафіолет.

Прийшовши до пам'яті після знешкодження від важкого удару, мандрівники здалеку зустрічаються з населенням Венери. Це — велетенські комахи, що нагадують істот юрського періоду тільки своїми розмірами.

Вияснюється дуже важлива перешкода на шляху до відшукування цінних елементів: атмосфера планети має в своєму складі 15 процентів вуглекислоти.

В непроникливих для повітря скафандрах мандрівники виходять на ґрунт Венери. Вони вражені її буйною, барвистою рослинністю.

Василь Рижко відбивається від товаришів. Його переслідує якась потвора.

17. Слідами велетнів

Борис Гуро, задумавшись, стояв перед отвором у землі. Перевірив іще раз свою зброю, прилади. Вінчестер з розривними кулями, запасний резервуар з окиситом - отже, йому вистачить кисню на вісімнадцять годин: дванадцять в основних резервуарах і шість у запасному. Три ручні гранати на поясі - це важлива зброя. Запасний мініакумулятор. Відрядник на спині, що дасть йому змогу тримати радіозв'язок з ракетою. Нібито все гаразд. У путь!

- Я пішов під землю, - сповістив він голосно, повернувши перед тим вимикач відрядника.

Відразу ж таки він вимкнув відрядник і обережно спустився в підземний хід. Вже сутеніло - і Гуро за кілька кроків укрила темрява.

Підземний хід не йшов далеко в землю. Мабуть, він тягнувся весь час на глибині не більш як метрів п'ять під поверхнею. Про це свідчив і пухкий, вогкий ґрунт, і незчисленне коріння дерев, що звисало з стін.

«Безумовно, нора якоїсь тварини, - подумав Гуро. - Ну, добре, якщо вона не матиме розгалужень, бо інакше я просто не знатиму, куди йти».

Ось Гуро на хвилину спинився і підійшов до великого коріння, що звисало, мов обірване, з стіни. Він похитав головою і промовив:

- Таку тваринку я зовсім не хотів би зустрінути.

Це стосувалося слідів на корінні. Досвідчене око мисливця зробило висновки з слідів, що виднілися на безумовно перегризеній деревині. Так гризти деревину могли тільки щелепи велетня...

Ходові, здавалось, не було кінця. Вже двічі Гуро поглядав на ручний годинник: подорож під землею тривала ось уже другу годину. Але вигляд ходу не змінявся.

Не змінюючи швидкості, Гуро йшов уперед. Вже два рази він натрапляв на розгалуження. Подумавши трохи, Гуро обидва рази обрав той хід, що йшов униз. Він розраховував так:

- Тварина, що має підземні ходи, робить їх не для того, щоб покружляти під землею і вийти знов на поверхню. В неї мусить бути якась центральна частина, її лігво, так мовити. І це лігво, звісно, буде нижче під землею. Отже, піду вниз.

Мисливець не забував відзначати на кожному розгалуженні той хід, яким він прийшов сюди.

Третє розгалуження. Гуро нахмурих брови:

- Справа ускладнюється. Господареві цих катакомб, звісно, добре відомо, куди яка з них веде. А мені... хм, підемо за старим принципом. Мій шлях - нижче під землею.

Гуро зробив чергову позначку на стіні і ступив крок уперед. Але одразу спинився і прислухався. Якийсь невиразний тихий звук привернув його увагу.

Крок за кроком мисливець просувався вперед. Загадкові звуки не зникали. Вони тепер були трохи яснішими, бо Гуро наблизився до місця їх виникнення. Але таємнича тварина, дійсно, немов залишалася на тому самому місці. Ось знов ясно чути: впало каміння, покотилося. І знов це ж саме ледве чутне шипіння, шелест. Що ж це таке?

Впоперек тунеля лежало велике округле тіло. Воно, здавалося, складалося з кілець, що безперестану ворушилися. Наче обрубок великої колоди, вкопаний своїми кінцями в обидві стіни тунеля. Але то був живий обрубок, що весь час, вібруючи, рухав своїми коричняво-червоними кільцями. І від цього руху з стіни час від часу зривалося, падало каміння, котилося вниз.

Очі Гуро не відривалися від дивної тварини. Що вона робить? Що за незрозуміле положення впоперек тунелю? Помалу, дедалі звикаючи до напівтемряви, Гуро помітив, що кільця, з яких складалося тіло тварини, немов би повільно виходили з однієї стіни й увіходили в другу. Може - це лише своєрідна помилка зору?

Проте, ні. Мисливець помітив на одному боці тварини невеличку чорну пляму. Ця пляма повільно рухалася разом із своїм кільцем. Ось вона наблизилася уже зовсім до стіни. Ось доторкнулася до неї... зникла.

Так, помилки не може бути. Гуро бачив лише невеличку частину довгезної тварини, що плазувала впоперек тунеля, вилізаючи з одної його сторони і зникаючи в другій. Кільцювате тіло просувалося без кінця, загороджуючи шлях. Що ж це за тварина?

Дивні думки приходили йому в голову. Це не були чудища юрського періоду, про які стільки розповідав Сокіл. Досі вони не бачили ніяких бронтозаврів, археоптериксів, ігуанодонів. Може, тут, на Венері, життя розвивалося іншими шляхами, відмінними від земних? Цілком можливо. Дивно лише, що передбачення Сокола щодо рослинності на Венері, цієї багатющої буйної флори юрського періоду, - здійснились цілком, а припущення щодо фауни, тварин, не ствердилися ні в якій мірі. Ось тепер ця зустріч з живою прозорою колодою, що все ще плазує від стінки до стінки, немов має завдовжки десятки метрів... що це за тварина?

І раптом Гуро хитро підморгнув самому собі. Йому відома ця тварина! Правда, він пам'ятає її в трохи іншому розмірі, але це вона сама. Мисливець легко штрикнув червонувате тіло потвори цівкою гвинтівки. Вздовж тіла знов пробігла хвилька; тварина немов намагалася уникнути доторкання невідомої речі. Гуро розсміявся хрипким, трохи нервовим сміхом:

- Я знаю, хто ти, - промовив він, звертаючись до мовчазного вібруючого тіла. - Ти - червак. Ти - дощанка, ось хто ти!

Це звучало неймовірно. Так міг би сказати хіба що божевільний. Дощанка - ця потвора завтовшки з півтора метра?.. Дощанка такого химерного вигляду?..

Проте, мисливець не вагався більш. Він ударив гвинтівкою напівпрозоре тіло. Кільця, з яких воно складалося, заворушилися швидше; потвора намагалася якнайскорше сховатися в землю, втекти.

Гнів охопив мисливця. Йому треба поспішати, кожна секунда запізнення може коштувати життя Василеві, а він стоїть тут, не знаючи, коли звільнить шлях ця мерзенна дощанка. Розрубати її, знищити!.. Рука мисливця вже намацала рукоятку короткого гострого кинджала, що висів у нього на поясі, як Гуро збагнув:

- Припустімо, й розрубав цю гидоту надвое. Але ж це дощанка. Вона все одно не спиниться, плазуватиме, ще більш загороджуючи шлях. Ні, рубати не можна.

Залишався тільки один спосіб - перелізти через огідне тіло, протиснутися поміж ним та стеєю тунеля. Гуро відступив на кілька кроків назад, розігнався і стрибнув угору. Руки його потрапили на спину дощанки, він упав на її бік грудьми, ноги його колінами вдарились об боки м'якого холодного тіла. Мисливець відчув, як затремтіла дощанка від удару. Вона напружилася, звиваючися і намагаючись скинути з себе людину.

Проте Гуро з шаленим зусиллям уже влізав на неї, стискуючи щелепи, щоб стримати приступ неприємної нудоти, яка підступала до горлянки. Ще мить - і він легко зіскочив, протиснувшись під стеєю впоперек тіла дощанки, що люто звивалася. Слина сповнила рот мисливця. Не озираючися, він швидко пішов уперед по тунелю, примушуючи себе не слухати легкого шарудіння позаду, що нагадувало йому гидкого червака.

Але це тривало лише кілька хвилин. Нові звуки, значно гучніші й загрозливіші, притягли до себе увагу Гуро. Якесь ревіння, хрипке й жахливе, долітало здаля. Йому відповідали тонші звуки, що нагадували гавкання цуценяти. Забувши про можливу небезпеку, Гуро прискорив ходу. Ревіння, що переривалось тривожною мовчанкою, гучнішало.

Так могла ревіти лише якась розлютована вкрай потвора, нападаючи на ворога.

- Швидше, швидше, - відстукувало серце мисливця. - Як міг я стільки затриматися біля тієї дощанки... швидше, швидше!..

На ходу Гуро навіпомацки перевірів свою зброю. Все було ціле. А ревіння все наближалося. Нарешті, ось тунель ще раз круто повернув і перед Гуро відкрився темний отвір. Промінь від прожектора втонув у глибокій темряві отвору, не зачепившись ні за що. Різким помахом руки Гуро вимкнув ліхтар, але відразу ж таки знов увімкнув, кинувшись уперед.

Він яскраво почув, як пролунав постріл. На відповідь йому ревіння гримнуло з новою силою. Потім пролунало ще кілька пострілів, безладно, з різними інтервалами. І знов грізне ревіння.

Далі виразно почувся глухий стогін людини. Гуро вже лежав на краю тунеля, що раптово обірався чорною прірвою, і дивився вниз, звідки долітали загрозливі звуки. Мов у відповідь на стогін, велетенська печера, в яку він дивився згори, наповнилась хитким блакитним саявом, що лилося з усіх боків. Промінь прожектора Гуро вихоплював з напівтемряви окремі шматки скель, брили землі, якісь дивні пухнасті тварини. І нарешті Гуро побачив те, чого шукав.

На віддалі десяти-п'ятнадцяти метрів від нього, внизу, біля одної з стін печери, на брилі лежала людина в скафандрі. Вона безсило опустила круглий шлем на руки, поруч із нею лежала гвинтівка. Людина лежала нерухомо, як мертва. Це був Василь.

І вздовж тієї ж стіни до замерлого, мабуть непритомного юнака швидко плазувала велетенська потвора. Довгі тонкі вуса жадібно обмацували повітря, наближаючись до Василя. Гігантське тіло швидко посувалося вперед, підтримуване кількома лапами. Дві з них, передні, були широкі, як гребінці, з гострими страшними зубцями. Ось піднялася одна з них, потім друга...

Один з тонких довгих вусів торкнувся нерухомої постаті в скафандрі. І відразу ж таки в повітрі з блискавичною швидкістю піднеслася широка гребінцеподібна лапа, готова впасти на людину й розчавити її. Лапа здригала в повітрі, наближаючись до людини в скафандрі, мов націлюючись для останнього рішучого удару.

18. Бійка біля ракети

Микола Петрович нарешті підвів голову від складного рисунка, який він довго і старанно наносив на папір. Сокіл, що весь час уважно стежив за рухами руки Риндіна, перевів погляд на академіка.

- Отже, - непевно проговорив він, - отже, що виходить?..

Риндін задумливо глянув на нього, на рисунок, знов на Сокола. І лише потім повільно відповів:

- Нічого втішного не виходить, дорогий Вадиме. Нічого втішного...

Він розгублено зробив олівцем кілька широких рисок коло рисунка, ніби випробовуючи олівець. І продовжував, водночас проводячи олівцем по папері такі ж самі риси, наче підкреслюючи свої слова:

- Ось мої висновки. Ракета стояла раніше непогано. Василь... - він важко зітхнув, - Василь правильно сказав, що з того положення можна було просто стартувати. Дати кілька вибухів - і ракета пішла б угору. Тепер, після візиту тієї потвори, що надумала бавитися нашим кораблем і перекидати його з боку на бік, ракета змінила положення. Вона зарилася носом у ґрунт, підняла хвіст угору. Дюзи дивляться в небо. Зробити вибухи - це значить заритися ще глибше в ґрунт. Розумієте?

Сокіл мовчав.

- Звісно, нам ще рано думати про відліт. Ми нічого поки що не знайшли... хіба що загубили. Поживемо - побачимо. Може, ще якась страховище захоче погратися кораблем і поставити його, як слід, - пожартував Микола Петрович.

Але Сокіл навіть не усміхнувся.

Він сидів нерухомо і крутив пасма волосся, що спадали йому на лоб. Ось він зняв свої окуляри, протер їх, знов надів і уважно подивився на Риндіна.

- Миколо Петровичу, - сказав він нарешті, - може, можна буде підкопати ґрунт під ракету... розбити його, щоб ракета стала рівніше? Хочете, я подивлюся?

Риндін ласкаво посміхнувся:

- Чи не надто рано, Вадиме? Повторюю, нам поспішати нема куди. Ще встигнемо. Чи вас уже назад, на Землю, тягне?

Сокіл почервонів:

- Ні, не те... не те, Миколо Петровичу.

- А що ж?

- Я скажу вам одверто. Мене завжди нервувала невідомість. Я можу непогано працювати, Миколо Петровичу (і ви це добре знаєте), але я мушу знати, що буде далі. Ось зараз, коли...

Сокіл помітно хвилювався. Він підвівся, випив води, сів на місце - і знов підвівся.

- Ну, ось, мене нервує свідомість того, що повернення додому нібито відрізано. Ні, Миколо Петровичу, запевняю вас, я не думаю про повернення - принаймні до того часу, поки ми не знайдемо Василя, не розшукаємо наші елементи. Але - з якою радістю я робив би все, коли б знав, що ця можливість повернення на Землю не відрізана... Ну, от такий я дурний, така в мене вдача. Не можу я критися перед вами, Миколо Петровичу!..

Риндін уважно слухав Сокола, не зводячи з нього очей.

- Сідайте, Вадиме, - відповів він. - Я розумію вас. Зрозумійте і ви мене. Можливість повернутися назад не відрізана.

- Як?

- У мене є свої міркування. Потім я розповім вам їх. Треба ще поміркувати, зважити все. А от відносно того, щоб обдивитися, як тепер стоїть ракета, ви непогано придумали. Ходімо, одягайте ваш скафандр.

- Ви сказали «ходімо»? - щиро здивувався Сокіл. - А як же ви підете? Без скафандра, чи що?

- Без скафандра, - посміхнувся Риндін. - Не хвилюйтеся, одягайте скафандр. Шкода тільки, що я не зможу чути вас. Ви-то будете чути мене, а я вас - ні. Ну, нічого, як-небудь зговоримось. Одягайтеся!

Сокіл не пробував сперечатися. Коли Риндін сказав - треба було виконувати. До того ж, і час мине швидше. Це гнітюче чекання, поки повернеться Гуро... і які звістки він принесе... Василь, Василь, невже ж Гуро повернеться без тебе?..

Микола Петрович допоміг Соколові загвинтити шлем - на це завжди витрачалося найбільше часу - і широко відчинив двері в коридор, що вів до зовнішнього люка:

- Прошу виходити. Я за вами. Та не забувайте прислухатись до моїх слів.

Сокіл чудово чув усе, що говорив Риндін. Він пройшов уперед, відкрив люк і вийшов надвір.

Старий академік вийшов слідом. Він спинився на порозі люка, простягнув уперед руки, - уперед, до зелених хашів, до скель і папоротів:

- Ось вона, незнана планета! Ось вона, дивна країна, де ще кілька днів тому ніколи не ступала людська нога. Ну, що ж, коли я не зміг бути першою людиною, яка спробувала стати на твій ґрунт, то, принаймні, я перший, хто на повні груди вдихає твоє повітря... запашне повітря, приємне повітря, в якому, на жаль, так багато вуглекислоти...

Він змовк. Згадка про Василя, про долю бідолошного юнака зразу знов виникла в його голові, ледве зірвалися з його вуст слова про таємниці Венери. Що з ним? Де він?

Свіжий прохолодний вітер розвівав сиві пасма волосся академіка і поли піджака. Просто перед ним розкинулися буйні хаші, що піднімалися по схилу вгору, дедалі густішали й перетворювались на незайманий первісний ліс дивної планети. Далеке стрекотіння, якесь мелодійне цвірінкання долинуло до вух Миколи Петровича. Він повернув голову до Сокола:

- Чуєте, Вадиме? Це - звуки тутешнього життя. Ах, коли б наш Василь був з нами!..

Вони обходили навколо ракети. Висновки Миколи Петровича були цілком вірні. Ракета зарилася в ґрунт носом, піднявши вгору хвіст. Дюзи дивилися в небо. Не можна було й думати про те, щоб робити вибухи. Це тільки погіршило б становище.

Сокіл уважно стежив за Миколою Петровичем, що не пропускав жодної дрібнички. Ось Риндін підійшов ближче до ракети й помацав рукою дряпину, зроблені потворою, яка намагалась перекинути корабель.

- Непогані пазурі, чи не так, Вадиме? - сказав він, і зразу його обличчя посумнішало. Очевидно, знов згадка про Василя вплинула на нього.

Вони йшли далі. Сокіл помітив, що старий академік дихає не так, як завжди. Він робив глибокі вдихання і видихання, мов дуже втомлений. Жестом руки Сокіл показав на своє обличчя, розкрив широко рот і зробив здивований вираз обличчя, показавши по тому на Риндіна. Микола Петрович посміхнувся:

- Ну, так, трохи не вистачає кисню... чи навпаки, забагато вуглекислоти. Але це дрібниця. Хвилин на п'ять мене ще вистачить. А потім треба повертатися, потім стане небезпечно. Ходім, ходім!

Проте, тепер Сокіл весь час поглядав на Риндіна; його непокоїло це важке дихання. Він думав: як нам, то Микола Петрович не дозволяє виходити без скафандрів, а сам... ні, треба стежити, коли б чого не сталося.

А Риндін ішов далі, закінчуючи огляд ракети. Ось він спинився перед великою кам'яною брилою, що схилилася над кораблем, затиснувши його. Між нею та ракетою лише знизу залишався просвіт, де можна було пройти. Риндін доторкнувся до брили:

- Цікава порода! Як вам здається, Вадиме? Ану, відбийте вашою копаницею кусок. Вивчимо в ракеті.

Сокіл виконав бажання Риндіна. Відбитий спритним ударом копаниці кусок брили на зламі загравав різнокольоровими виблисками.

- Цікава, цікава порода, - повторив Риндін задумливо, розглядаючи породу і ховаючи її в кишеню. - Ну, тепер ходімо додому, Вадиме. Мені стиснуло груди. Більш не можу.

І він легким рухом протиснувся в просвіт. Сокіл перечекав, поки Риндін звільнить прохід, щоб пройти і собі - і почув здивований вигук Миколи Петровича:

- Це що таке?

Сокіл кинувся в прохід. Його копаниця зачепилася за брилу, впала на землю. Поспішаючи, Вадим не взяв її. Він глянув туди, куди дивився Риндін - і почуття огиди враз охопило його.

Просто на стінці ракети, на зовнішньому її люкові, через який їм треба було повертатися назад, сиділа страшна, неймовірна потвора. Великий, як здорова вівця, округлий кошлатий тулуб, серед чорної шерсті якого виднілися білі й жовті смуги. Велика й волохата голова витягнена вперед; з лоба дивилися холодні люті очі. Щось подібне до двох дзюбів стирчало спереду тієї голови. Два дзюби, що водночас відкривалися й закривалися, загрозливо показуючи зубчасті свої краї, і п'ять пар волохатих ніг, на яких цей велетенський павук міцно тримався на стінках ракети.

Так, це був, безумовно, павук. Він люто дивився на людей. Його ноги ледве помітно тремтіли від напруження. Здавалося, він першої-ліпшої секунди готовий був кинутись на мандрівників.

- Яка огидна... тварина!.. Ой... - почув Сокіл голос Риндіна.

Старий академік насилу говорив. Здавалося, він задихався. Сокіл швидко глянув на нього. Микола Петрович хитався. Обличчя його, що було до того червоне, тепер набуло якогось зловісного синюватого відтінку. Сокіл згадав: Риндіну нема чим дихати, він помалу отруюється вуглекислотою. Але - що ж робити? Адже він не виконав прохання, суворой вимоги Гуро - не виходити з ракети без зброї...

Микола Петрович хитався. Він ледве промовив:

- Вадиме... гонить його... цього павука... та обережніше... він, може... отруйний...

Сокіл безпорадно оглянувся на павука. Той сидів нерухомо, наче вивчаючи сили супротивників. Але ось його ноги ворухнулися. Він трохи посунувся вперед. Дзюби його загрозливо відкрилися, голова більше втиснулася в тулуб. Хижак приймав бойову позу, вирішивши, очевидно, що перед ним якісь нові, невідомі, але безперечно його жертви.

«Треба спробувати його злякати, - подумав Сокіл. - Адже нам треба лише, щоб він зійшов з люка, звільнив дорогу...»

Не зводячи очей з павука, він зробив крок назад і, присівши, намацав позад себе копаницю. Це була його єдина зброя. Але чекати ні на яку допомогу не можна було.

Павук трохи відсахнувся, відсунувши назад тулуб. Але ноги його не зсунулись з місця. З широко відкритих страшних дзюбів вирвалось загрозливе шипіння. Довге волосся на його тулубі наїжилось. Потвора не здавала позицій.

Сокіл озирнувся на Риндіна. Старий стояв, спершися на скелю і важко хапаючи повітря відкритим ротом. Його очі були заплющені, груди конвульсійно піднімалися й опускалися. На лобі блищали великі краплі поту.

Не тямлячи себе, Сокіл схопив з землі великий уламок брили й кинув на павука. Уламок потрапив понад дзюбами, відскочив і впав. Над дзюбами виступила біла густа рідина. Потвора була поранена.

Глухий стогін долинув до Сокола. То стогнав Микола Петрович. Мабуть, павук також почув цей стогін, бо раптом змінив напрям і посунув просто до академіка, готуючись схопити його безсиле тіло своїми пазурями.

І знов Сокіл забув про все, навіть про огиду. Щось вигукуючи, зціпивши зуби, він кинувся вперед, на павука, заміряючись на нього копаницею. Потвора спинилася. Її лапи майнули в повітрі, намагаючись схопити Сокола. Дзюби широко розкрилися. На них показалися густі жовтуваті краплини.

«Отрута! - блискавично пронеслась у голові Сокола думка. - Ну, і хай буде отрута, все одно!..»

З усієї сили він ударив копаницею по голові павука. В ту ж саму мить він відчув, як його щось схопило за боки. Що саме - він не бачив, але знав, що то були передні лапи павука. На всю міць Сокіл тягнув назад копаницю, щоб ударити ще раз. Але вона застрягла і не виймалася. Міцні обійми потвори стискали тіло Сокола і повільно, але впевнено підтягали інженера до дзюбів.

Сокіл відчув, що його ноги відриваються від землі. Він висів у повітрі, затиснений у пазурях потвори, не випускаючи з рук копаниці і намагаючись витягти її. Ось перед очима його, перед скляними вікнами шлема майнули криві зубчасті дзюби. Потвора нарешті підтягла його голову до них. Дзюби відкрилися ще ширше і схопили шлем.

Почувся огидний скрегіт. Дзюби сковзали по рівній поверхні шлема, неспроможні зламати його металеві стінки.

- Аби тільки скло витримало, аби скло витримало, - шепотіли бліді губи Сокола.

Раптом скрегіт припинився. Дзюби оберлися об щось. І ось у вухах Сокола пролунав різкий тріск. Відразу по тому в ніс йому вдарив густий сморід, такий гидкий і мерзотний, що на очах показалися сльози.

«Розірвалися з'єднувальні трубки», - з одчаєм подумав Сокіл і, зібравши всю силу, ще раз сіпнув копаницю. З радістю він відчув, що вона подалася. Ще зусилля - і копаниця звільнилася. Тоді, звиваючися, як гадюка, в міцних обіймах потвори, Сокіл почав бити копаницею куди досягав, майже нічого не бачучи і лише механічно відзначаючи кожен раз, коли вістря копаниці заглиблювалось у тіло потвори.

Скільки він бив - не пам'ятав. Але ось обійми павука послабшали. Люті вдари дзюбів об шлем припинилися. Мить - і Сокіл відчув, що він падає. М'який удар об землю. Ще за мить Сокіл уже сидів на землі, протираючи скло рукою. Він побачив,

як павук, шкутильгаючи, повільно плазував вздовж ракети, прямуючи до скель. З багатьох ран на його тулубі витікала густа біла рідина.

- А Микола Петрович?... - раптом згадав Сокіл.

Риндін лежав біля скелі. Він не рухався. Сині губи його безсило відкрилися, груди не підіймалися. Він був або непритомний, або... Далі Сокіл не наслідювався думати.

Він швидко став на ноги. Гострий біль у боці примусив його відразу зігнутися. Пересилуючи цей біль, Сокіл схопив тіло старого академіка впоперек тулуба, підняв його й поніс до люка. Він хитався, щось мов ножем різало йому бік. На велику силу він відкрив люк і впав разом з своєю ношею всередину ракети.

Підвестися тут у нього не вистачало сили. Плазуючи на руках і ногах, Сокіл тягнув за собою Миколу Петровича. Ось, нарешті, внутрішні двері, що ведуть до центральної каюти. Останнім зусиллям він відчинив їх, проплазував у середину, втягнув тіло Миколи Петровича.

Двері, м'яко скрипнувши, автоматично зачинились за ним.

Тремтячими руками Сокіл зняв шлем. Скафандра він не знімав, не міг. Що з Миколою Петровичем?..

Старий академік нерухомо лежав на підлозі. Обличчя його було бліде, як крейда і мертво дивилося вгору своїми заплющеними очима.

- Миколо Петровичу... Миколо Петровичу!.. - з відчаєм гукнув Сокіл.

Мовчання.

- Миколо Петровичу!.. - ще раз промовив Сокіл, доторкаючись до старого і боючись дивитися йому в обличчя.

Риндін нерухомо лежав на підлозі.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорожочинні елементи — інфрарадію та ультразолото.

Населення Венери це — велетенські комахи, що нагадують істот юрського періоду тільки своїми розмірами.

Вияснюється дуже важлива перешкода на шляху до відшукування цінних елементів: атмосфера планети має в своєму складі 15 процентів вуглекислоти.

Василь Рижко відбивається від товаришів. Його переслідують якась потвора.

На розшуки Василя пішов Гуро, а Риндін з Соколом лишилися в ракеті. Вийшовши якось на прогулянку без кисневого приладу, Риндін трохи не загинув від удушення. Ледве живого Сокіла переносить академіка до ракети.

19. Несподівана допомога

Василь виразно чув, як в його лівому виску бив малесенький гострий молоточок: тук... тук... тук... Спітнілий лоб лежав на холодному склі шлема.

Юнак знав: ось ще секунда - і кінець. Грізне гарчання наблизилось до нього. І та піднесена лапа з зубчастими краями...

Різкий звук пострілу примусив Василя здригнути. І разом з тим - наче якийсь другий постріл, але зовсім біля його голови. Чи то був не постріл, а вибух? Допомога? Звідки? Хто?

- Юначе, не рухатися! Лежати так само, як лежав досі. Жодного руху! Я впораюся сам.

Гуро вже сидів на виступі, що нависав у горішній частині печери, з протилежного від Василя боку. Він тримав у руках свій вінчестер, з якого ще тяглася тонесенька струмина диму, і дивився вниз.

Страшний велетень, що вже підняв над Василем лапу, безпорадно махав нею тепер у повітрі.

Василь підвів голову і визирнув. Він побачив гострий, як ніж, промінь прожектора, що, здавалося, з'єднував темну постать на високому виступі і велетенську потвору, яка плазувала до того виступа.

- Чого ж ти не відповідаєш? - сказав знову спокійно Гуро. - Як відчуваєш себе? Чи розучився говорити, га?

Василь здивовано глянув на темну постать на виступі: який спокій, яка байдужість!.. Готуватися до бійки з такою потворою - і спокійно розмовляти, наче він сидить десь на балконі...

- Все гаразд, товаришу Гуро, тільки ось ця тваринка мало не поставила крапку на моїй біографії, - відповів він, намагаючися потрапити в тон Гуро.

- А ось ми зараз, навпаки, поставимо крапку їй, - весело відгукнувся Гуро.

Василь бачив, як спокійно Гуро відклав убік вінчестер, відчепив лівою рукою у себе з пояса якусь круглу річ, щось зробив з нею й підняв у правій руці високо над головою.

- Ну, Василю, стережись! - почув Рижко його голос.

Мисливець махнув рукою. З неї вилетіла та сама кругла річ і полетіла просто на голову потворі. В ту ж мить Гуро, ховаючись, зник за виступом, бо голова страховища вже наближалася до нього. І зразу велика біла хмара диму, прорізана огненними язиками, вкрила голову потвори. Люте ревіння одразу зникло, наче розчинилося в громоподібному вибухові.

Гуро знову сів на виступі і роздивлявся. В руках його вже був вінчестер.

Велетенський тулуб потвори важко осідав униз, наче вона звільняла голову з білої хмари диму.

Граната зробила своє. Потвора була безпечна.

Але це видовище було не менш огидне, ніж вигляд цілої потвори. Волохатий тулуб здригав, лапи сіпались, наче хапаючи ґрунт і перетираючи його. І, головне, - ці довжелезні ножиці на кінці тулуба, що весь час рухались...

- Давай тепер іти, юначе, - почувся знов голос Гуро. - Там, у ракеті, дуже турбуються за тебе. Як би це тебе перетягти сюди, до мене?... Ага! Стривай, стривай!

Мисливець, зручніше влаштувавшись на виступі і обіпершись обома ногами об каміння, розгорнув моток тонкої гірської мотузки, що перекинута був через його плече. Він глянув у бік Василя і крутнув мотком у повітрі:

- Тримай, юначе! - вигукнув він.

Моток мотузки, розгортаючися у повітрі, полетів до Василя. З свистом він пронісся

через печеру і впав якраз поруч з Рижком, торкнувшись його плеча останньою своєю петлею. Другий кінець мотузки був у руках Гуро.

- Так, - сказав мисливець задоволено. - Тепер обв'яжи кінець впоперек себе. Та міцніше, не помились. До речі, оті тваринки, що верещать унизу, вони як, не перешкоджають тобі?

Старанно обв'язуючи себе, Василь глянув на середину печери:

- Здається, ні, - відповів він, - вони як цуценята, тільки дуже великі.

Спираючись на гвинтівку, він пішов уперед. Спритні руки Гуро підтягали в той же час мотузку, що з'єднувала обох. Раптом Василь спинився:

- Товаришу Гуро, чи помітили ви, як відповідають нам ці дивні камінці? Як тільки скажеш щось, вони світяться. Та ви вимкніть ваш прожектор, буде світліше.

- Насамперед бачу, що ти зовсім уже став на ноги, - відповів Гуро. - Навіть розмовляєш про сторонні речі. Ну, що ж, це непогано. Ану, що з тими камінцями.

Він вимкнув прожектор. Блакитнувата півтемрява наповнювала печеру.

- Дивіться! - вигукнув Василь.

Мов відповідаючи йому, камінці по всіх стінах засяяли блакитним саявом. Воно переливалося і хвилями пропливало по стінах.

- М-да, цікаво, - проговорив Гуро задумливо.

І в ту ж мить камінці пролили нову хвилю світла, що починалася ближче до Гуро і прокотилася вздовж стін печери до Василя.

- Ну, досить розважатися, - розпорядився Гуро. - Іди, хлопчику мій, іди. Повторюю, там дуже тривожаться за твою участь.

Василь повільно вибирав собі шлях поміж брил землі й каміння, що ним всяяна була печера. Він наближався до дивних, подібних до ведмежат, тварин. Мабуть, вони побачили його, бо скавчання посилювалось. Василь пильно подивився вперед і махнув гвинтівкою.

Мов злякавшись, тварини, штовхаючи одна одну, поплазували вбік, даючи дорогу Рижкові.

Ще десяток кроків - і Василь опинився під самим виступом. Гуро міцніше обіперся ногами об каміння і потягнув до себе мотузку:

- Чіпляйся за ґрунт, за каміння, хлопчику, - з натугою вимовив він.

Крутячись у повітрі, Василь наближався до Гуро, який спритними рухами підтягував його. Ось ноги Василя торкнулися стіни. Ось руки схопились за край виступу.

- Так, так, вилазь, - чув він голос Гуро.

Через півхвилини Василь сидів поруч з Гуро на кам'яному виступі і міцно тиснув дужу руку мисливця. Йому хотілося багато чого сказати своєму рятівникові. Адже без допомоги Гуро він давно був би вже мертвим... На очах Василя виступили сльози.

Гуро ласкаво поляпав юнака по плечу:

- Нічого, нічого, хлопчику. Це завжди так буває, що після міцних переживань нерви людини не витримують. Тобі просто треба буде відпочити. Але як ти сюди потрапив?

Плутаючись у словах, Василь коротко розповів про все. Гуро мовчки слухав, похитуючи за звичкою головою. Очі його неухважно стежили за камінцями в стінах печери і навколо них, що весь час загоралися блакитним сяйвом, світилися, згасали в паузах розповіді Василя - і знов розливали з себе світло, особливо яскраве тоді, коли Василь підвищував голос.

- Так, - сказав нарешті мисливець, - серйозна пригода. Звісно, все це сталося тому, що ти забув про свій відрядник. Якби ти зразу сповістив нас радіом, що впав у яму, - хіба б ми не витягли тебе?.. До речі, ось він, твій великий відрядник, - показав він собі за спину. - Пізнаєш?

- Але де ж ви його знайшли? - щиро здивувався Василь.

- Біля того ходу під землю, яким я пішов. І взяв з собою, щоб тримати зв'язок з ракетою.

- Однак ви не дістанете відповіді. Адже ж відрядник ракети зіпсований, - зауважив Василь.

- Зіпсований, але не зовсім. Він може подавати імпульси, які ми з тобою будемо чути, як коротке різке рипіння. Я так і умовився з Соколом, що він відповідатиме мені такими імпульсами на кожне моє повідомлення. Як бачиш, все-таки зв'язок, - посміхнувся Гуро.

- Факт, - радісно погодився й Василь.

Гуро повернув вимикач відрядника і голосно, чітко проговорив:

- Товариші! Поспішаю порадувати вас. Ось зі мною Василь, живий і непошкоджений. Все гаразд. Виходимо додому. Сокіл, прошу ствердити, що ви мене чули. Чекаю.

Обидва - і Гуро, і Василь - напружено чекали відповіді, того самого рипіння. Минули секунди... тиша. Не було чути жодного сигналу. Василь розгублено подивився на Гуро:

- Може, вони нечують?

- Не може бути, - різко відповів Гуро. - Ідучи, я сам увімкнув приймач і гучномовець. Кожне моє слово лунає там, у центральній каюті ракети. Ану, повторю ще раз.

І він так само чітко проговорив те саме, що й раніш.

І знов минали секунди і хвилини. Відрядник ракети мовчав.

- Щось трапилось, - непевно проговорив Василь.

Гуро мовчав, прислухаючись. Він ще чекав. Нарешті він різко підвівся. Обличчя його було похмуре й напружене. Слідом за ним підвівся й Василь.

Гуро мовчки дивився в печеру. У блакитнуватій півтемряві було видно, що потвора вже не сіпалась. Вона лежала зовсім нерухомо. Тільки в одному кутку печери щось ворухилося; тонке скавчання лунало звідти.

Гуро задумався. Нарешті він сказав:

- Ану, хлопчику мій, світи своїм прожектором туди.

- Куди? - не зрозумів відразу Василь.

- Туди, на тих маленьких страховищ. Це ж за певний час будуть такі самі потвори, як оця, - махнув рукою Гуро в бік мертвого чудища. - А я далеко не певний, чи не доведеться нам сюди ще повертатися.

- Чого? - здивувався Василь.

- Там побачимо. Світи. Та уважніше.

Василь скерував прожектор вглиб печери. Його яскравий промінь швидко знайшов волохатих тварин, що плазували вздовж стін.

Мисливець звичним рухом підняв вінчестер до плеча. Майже не цілячись, він раз за разом натискував на спуск автоматичної гвинтівки. Постріли лунали один за одним. І щоразу після чергового пострілу одна з тварин завмирала нерухомо.

Василь мовчки дивився на майстерну роботу Гуро. Жодного промаху, і майже не цілячись... Але одна думка не покидала його: чого їм, на думку Гуро, доведеться ще повертатися сюди?..

І коли мисливець, пересвідчившись, що в печері не залишилося жодної живої потвори, повернувся до нього, Василь неспішно запитав:

- Чому... чому ви гадаєте, що ми повернемося сюди, товаришу Гуро?

Мисливець акуратно зарядив магазин гвинтівки: одним з його звичайних правил було - ніколи не залишати гвинтівку без зарядів. Потім він, увімкнувши відрядник, ще раз прислухався. Тиша.

Гуро поклав руку на плече Василя і серйозно подивився на нього.

- Хлопчику мій, - сказав він щирим, проникливим голосом, - хлопчику мій, я нічого ще не знаю. Але я згадав, що відрядник ракети мусів відповідати нам автоматично. Розумієш, так зробив Микола Петрович. Кожен прийнятий там від нас сигнал, кожне слово від нас - приводило в дію автоматичний механізм, що давав відрядникові ракети імпульси. І, якщо ми нічого не чуємо, це означає...

Він не закінчив. Василь з страхом дивився на нього.

- Ходімо, хлопчику, - додав несподівано Гуро, ще раз ляпнувши його по плечу. - Хто знає, що чекає на нас там...

Виразний помах руки, скерований угору, закінчив його думку.

Вони вирушили. Попереду йшов Гуро - своєю звичайною швидкою і спокійною ходою. За ним Василь, якому доводилося вже поспішати, щоб не відставати від мисливця. Обидва мовчали, про щось напружено думаючи.

Про що саме - знав кожен з них зокрема і обидва разом.

А навкруги них загадковим блакитним сяйвом світилися таємничі камінці, - ще одна загадка жакливої природи невідомої планети, що на кожному кроці мандрівників готувала їм нові й нові небезпеки.

16. Що таке інфрарадій

Все пливло і гойдалося перед стомлено відкритими очима Миколи Петровича. Нібито він у ракеті, нібито ось коло нього Сокіл, що тривожно поглядає на нього. Далі стоїть Василь... чому це він у скафандрі із знятим шлемом?... І Гуро... але що робить Гуро, навіщо він тягне руки Миколи Петровича, якимось розправляє їх?..

- Зачекайте, - ледве чуто сказав Риндін. - Що це таке? Де це я? Як я потрапив сюди?

Думки плутались. Проте, Риндін згадав:

- Василю, друже мій! - гукнув він схвильовано, намагаючись підвести голову і простягнути руки до Рижка. - Ви тут? Значить, все гаразд? Яке щастя, як хороше!..

Він знову заплющив очі. В усьому тілі була така кволість, така втома, як буває хіба що після важкої хвороби.

Заспокійливий голос Гуро промовив:

- Все, все гаразд, Миколо Петровичу. Ми з Василем тільки що повернулися. Зустрілися в одній печері, куди він упав.

- А чого ж так довго? - запитав Риндін.

Гуро посміхнувся:

- Там, знаєте, деякі неприємності були. Трохи довелося побитися з однією тваринкою. Ну, ми її подолали і ось повернулися.

Риндін тихо поворушив кінцями пальців. Лагідна посмішка з'явилася на його стомленому обличчі:

- І в нас з Вадимом було таке, і в нас... мабуть, він вам уже казав про того павука...

Вперше Василю доводилось бачити старого Миколу Петровича в такому вигляді. Юнакові доводилось стримувати себе, щоб не кинутися до Риндіна: так хотілося йому допомогти старому, полегшити його стан. Але Василь пам'ятав слова Гуро:

- Якнайменше розмов. Микола Петрович дуже стомився, такі історії не минають легко для людини, зокрема в роки Миколи Петровича. Будь ласка, поведіться з ним так, нібито нічого й не трапилося.

Це говорив Гуро, старанно розтираючи тіло Риндіна, що почало вже виявляти ознаки життя. До того мисливець суворо мовчав, енергійно роблячи Миколі Петровичу штучне дихання. Василь бачив, як тремтіли руки Сокола, який подавав за наказом Гуро Риндіну кисень з балона. Лише час від часу Гуро розпоряджався:

- Більше кисню! Так. Ще!

Так тривало довго. Здавалося, що нікому вже не пощастить повернути Миколу Петровича до життя. Василь боявся дихати, бачучи перед собою бездушне обличчя академіка - синє, з заплющеними очима.

Нарешті Гуро, полегшено зітхнувши, сказав:

- Досить кисню. Годі!

Ще кілька хвилин - і Микола Петрович заговорив...

Тепер академік спокійно лежав на ковдрі. На обличчі його грала радісна усмішка. Все, все було гаразд. Всі живі, здорові, всі тут. І, головне, Василь.

- А я мало не задихнувся, - нарешті промовив він.

Гуро проковтнув усмішку: «мало не задихнувся»... це говорить людина, якій на протязі години довелося робити штучне дихання киснем...

- Зате тепер усе йде чудово, Миколо Петровичу, - відповів він.

І задумався: про що б таке нейтральне поговорити з старим? Про таке, що не турбувало б Миколу Петровича, а навпаки, примусило б його забути всі небезпеки і переживання?... Байдуже він витяг з кишені люльку і запалив. Дим тютюну цього разу здався йому надзвичайно смачним і приємним. Нічого дивного: адже він не курич майже цілу добу. Спочатку не до того було взагалі, потім ця подорож під землею, в примарному світлі загадкових блакитнуватих камінців... А, ось вона, тема для розмови з Риндіним!

- Миколо Петровичу, - почав Гуро, з насолодою пихкаючи люлькою і випускаючи хмари диму, - я щось хочу вам розповісти. Проте, чи не шкодить вам дим?

- Ні, ні, прошу. Мені навіть приємно, він такий пахучий. - Микола Петрович ще усміхнувся: яка то приємність відчувати людські пахощі, цей солодкуватий дим, слухати розповіді...

- Так от. Коли ми з Василем були в тій печері, нас дуже вразила одна обставина. Уявіть собі, що там, під землею, зовсім не темно. Власне, не всюди, а лише там, де в стіни чи в ґрунт повкріплювані отакі маленькі камінці. Вони сяють блакитним світлом, як світляки.

- Флуоресценція, - втомлено проговорив Риндін.

- Я теж так думав. Але Василь звернув мою увагу на одне цікаве явище. Ви знаєте, ми час від часу розмовляли. І от, коли хтось з нас говорив, то камінці по цілій печері, мов відповідаючи, світилися значно яскравіше. Мені здавалося, що по печері пропливають яскраві світлові хвилі. Змовкнеш - і хвилі зникають. Почнеш говорити - з'являються, і тоді печера дуже добре освітлюється, наче в стінах її якийсь дотепний електротехнік влаштував заховані джерела світла. Що воно таке - я так і не розумію.

- Кажете, світилося під час розмови? Дивно, дивно, - проговорив Микола Петрович. - Це дуже своєрідне явище. Значить... хм...

Він задумався. Каміння світилося інтенсивніше під час розмови. Значить, тоді, коли випромінювання відрядника на шлемі було модульоване, коли воно було дуже активне...

Раптом Сокіл підстрибнув і ляпнув себе руками по стегнах. Це вийшло так смішно, що навіть Риндін не стримався:

- Ой, Вадиме, що трапилося? Чого це ви стрибаєте?

Але Сокіл, забувши про все, кинувся до Гуро:

- Світло блакитнуйте? Камінці невеличкі? Повкраплювані в ґрунт? Кожен окремо?

Гуро, вдаючи переляк, відступив на крок і простяг до Сокола руки, мов захищаючись:

- Блакитнуйте, невеличкі, в ґрунт, кожен окремо. Будь ласка, не підходьте ближче, я людина нервова, можу злякатися.

Не слухаючи нічого більше, Сокіл кинувся до скафандра:

- Там, у тій печері... зараз, зараз, я їх дістану...

- Та зачекайте, невже це так спішно? - спробував спинити його Гуро, здивовано поглядаючи на геолога.

- А, ви нічого не розумієте, Борисе! Не заважайте. Мені треба роздивитися самому на ті камінці! - Сокіл уже влазив у скафандр.

- Вам, товаришу Сокіл, потрібні ті камінці? - почувся голос Василя. - Так я захопив з собою з печери кілька. Ось, прошу.

Як опечений, Сокіл вистрибнув з скафандра й підбіг до Рижка:

- Де? Де? Покажіть, - благаючи, просив він.

Василь вийняв з сумки і подав йому камінці, що приніс з печери.

Сокіл, здавалося, зовсім збожеволів. Він підбіг до Риндіна:

- Миколо Петровичу, це він! Він! Дивіться!

На його долонях лежали невеличкі зеленувато-сірі камінці округлої неправильної форми, як маленькі картоплинки. Нічого надзвичайного не було в їх вигляді. Єдина особлива риса їх - це порівняно велика вага.

Дивно, але й Микола Петрович помітно хвилювався. Насилу сів він на підлозі і взяв у Сокола один камінець. Обдивившись його з усіх боків, він віддав Соколові:

- Перевірте, Вадиме. Мені здається, ви не помиляєтесь. Спробуйте зробити розріз.

Гуро й Василь дивилися один на одного, нічого не розуміючи. Що за метушня коло якихось камінців? Правда, вони цікаві, бо світяться. Але стільки хвилювання...

Микола Петрович покликав до себе обох, махнувши рукою:

- Друзі мої, не дивуйтеся. Ви й самі ще не розумієте, яке величезне відкриття ви зробили.

- Та що таке, Миколо Петровичу?

Зараз, зараз. Ось Вадим.

Сокіл, дійсно, повертався. Він ніс один з камінців, розрізаний надвоє. Відразу впадало в вічі, що зсередини цей камінець був зовсім іншим. Темно-синій зріз, здавалося, тремтів і переливався. По ньому пробігали, виникали і зникали дрібненькі золотаві іскорки. Зріз повільно вкривався такою самою зеленувато-сірою кіркою, якою був укритий і весь камінець.

- Бачите? - радісно звернувся до Риндіна Сокіл.

Микола Петрович поклав руки на плечі Василеві й Гуро, що присіли біля нього, з цікавістю дивлячися на дивний камінець.

- Вітаю вас, друзі мої, - урочисто сказав Микола Петрович. - Вітаю вас, моїх товаришів, що знайшли на Венері той самий загадковий інфрарадій, за яким ми подорожували сюди!

Інфрарадій?.. Це він? Оці камінці - інфрарадій?.. Василь і Гуро розгублено дивилися то на Риндіна, то на Сокола. Інфрарадій? Не може бути, щоб ці скромні камінці були могутнім і невідомим інфрарадієм, який ховає в собі незчисленні запаси енергії.

Василеві було й радісно і в той же самий час шкода чогось. Чого? Звісно, дуже добре, що інфрарадій знайшовся так швидко і несподівано. Перша частина їх завдання виконана. Але... Хіба це той інфрарадій, що про нього мріяв Василь? Оці непоказні камінці... Ах, яким чудесним, красивим і навіть страшним увижався Василеві цей інфрарадій ще колись на старій Землі!..

- Чого це ви такий сумний, Василю? - звернув на нього увагу Риндін. - Не раді, що знайшли інфрарадій? Що таке?

Хлопцеві стало ніяково. Проте, він не зник ховати свої думки - особливо від старого академіка. Чесно й одверто він розповів Миколі Петровичу про все, що думав. Риндін усміхнувся:

- Зовсім не обов'язково, щоб наш інфрарадій був таким красивим і чарівним, як ви його собі уявляли, Василю. Навпаки, це було б дуже погано. Ну, як би ми тоді його повезли?..

- Миколо Петровичу, все це, звісно, так. Але - як можуть такі ось камінці давати, як ви говорили, енергію цілому заводі? Де та енергія? Звідки візьметься вона в цьому камінці?

Риндін знову посміхнувся:

- В цьому непоказному камінці ховаються незчисленні запаси енергії, Василю. Проте, навіщо я говоритиму все це? Краще показати. Вадиме, - звернувся він до Сокола, - візьміть, будь ласка, один мініакумулятор напругою в два вольти: Так, давайте його сюди.

Старий академік насилу підвівся, спираючись на Василя. Він узяв один з камінців, відділив від нього малесенький, ледве помітний оком шматочок і поклав його на мармурову дошку. Потім приклав до шматочка камінця дротинки від мініакумулятора:

- Зараз я пропущу крізь цей шматочок струм. Слабкий струм, напругою всього два вольти. І ви побачите, що зробиться з нашим інфрарадієм. Прошу всіх відійти у протилежний бік каюти.

Голос Риндіна набув звичної владності. Скорюючись йому, всі відійшли, зацікавлено поглядаючи на стіл, де на мармуровій дошці лежав загадковий кусочок.

- Увага! Вмикаю струм, - проговорив Риндін і повернув вимикач.

Наче сонце спалахнуло на столі. Блискуче сяйво, як від найсильнішої вольтової дуги, засліпило очі Василеві. Мимоволі він прикрив очі рукою. Сухий жар, як від

розтопленого чавуну, обпik його руку. В повітрі засмерділо горілим.

- Досить, Миколо Петровичу! - вигукнув Гуро. - Дивіться, стіл горить!

Щось дзвінко затріщало: то луснула мармурова дошка, не витримавши жару. Від стола підіймалася синя струмина диму: дерево почало тліти.

Різким рухом Риндін вимкнув струм. Сяйво згасло. Здавалося, в каюті відразу стало темно. Тільки світилися ще розпечені провідники, що підводили струм до інфрарадія, та гарячим жаром дихала розколена мармурова дошка. Гуро глянув на термометр: за ці кілька секунд температура в каюті підвищилася на дев'ять градусів. Мисливець зацікавлено свиснув:

- Оце так камінець! На дев'ять градусів підняв температуру, а ми не встигли й з місця зійти... І надовго його вистачить, Миколо Петровичу, якщо він отак палатиме?

Риндін задумливо відповів:

- Він не палає. Це зовсім інша механіка. Я не сказав би навіть, що інфрарадій розжарюється сам. Можливо, він залишається холодним.

- Як холодним? А ця спека, це сяйво?..

- Наслідок переходу матерії в енергію. Під впливом електричного струму інфрарадій починає розкладатися. Його матерія переходить в електричну енергію. А що струм дуже низької напруги, то в даному випадку ми мали лише скромний світловий і тепловий ефект. Коли б ми дали більшу напругу, то... можливо, наша ракета не витримала б бурного процесу розкладання інфрарадія. Адже що більшу напругу ми прикладемо до інфрарадія, то активніше він розкладатиметься. Я думаю, що при маленькій напрузі наш ледве помітний шматочок саяв би отак років з сто...

Василь не стримав вигуку здивування.

- Так, так. Це дуже тривалий процес, - спокійно продовжував Риндін. - Ну, досить експериментів. Друзі мої, я хочу сказати вам дещо. Сідаймо, більш я не вмикатиму струм, - усміхнувся він.

Всі зібралися коло столу. Василь поглядав на почорнілу мармурову дошку. Ну і сила!..

- Перша частина нашого завдання виконана, - сказав Риндін. - Інфрарадій нам пощастило знайти. Пригоди, що їх пережив Василь, дали несподівані наслідки. Справа тепер у тому, щоб зібрати потрібну нам кількість інфрарадія і навантажити його в склади ракети. Не хочу критися від вас, це досить небезпечно. Ви бачили, як впливає наявність струму на цей загадковий елемент. Згадайте про те, як інтенсивно світилося каміння під час ваших розмов у печері. Це були наслідки впливу на інфрарадій радіоколивачів. Нам доведеться вжити всіх заходів, щоб заізолювати наші запаси інфрарадія від впливу електричних струмів. Інакше нас можуть спіткати різні неприємні несподіванки. Проте, ми переборемо це. Ще раз вітаю вас, друзі мої: інфрарадій у нас є. Чи швидко нам пощастить знайти ультразолото?.. Не знаю, але певний, що ми знайдемо і його. Отже, до роботи, товариші, до роботи. І ось ще одне моє побажання: давайте надалі бути обережнішими. Щоб не траплялися у нас такі випадки, як от були з Василем... Добре?..

- Єсть, - рішуче відповів за всіх Гуро, - єсть обережніше, єсть за роботу!..

(Далі буде)

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДНА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажирів — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорожочіні елементи — інфрарадія та ультразолото.

Населення Венери це — велетенські комахи, що нагадують істот юрського періоду тільки своїми розмірами.

Відбившись від товаришів, Василь блукає в невідомій печері. Ще трохи — і він став би жертвою страшної потвори, та його врятовує Гуро.

У стінах печери Василь помітив чудесні камінці, що випромінювали блакитне сяйво під впливом звукових хвиль. Хлопець захопив кілька камінців з собою. Як виявилось, це і був елемент інфрарадія.

21. Щелепи клацають у повітрі

День-у-день тривала вперта важка робота. Щодня зранку, поспідавши, з ракети виходили троє людей у скафандрах — Гуро, Василь і Сокіл. За плечима в них були шкіряні мішки. Шукачі інфрарадія один за одним спускалися в підземний хід, проходили там близько кілометра до покладів інфрарадія, видобували з стін і ґрунту дорожочіні камінці, складали їх у мішки — і поверталися тим самим ходом до ракети.

Вони складали інфрарадія у центральній каюті і йшли знов під землю. Тим часом Микола Петрович теж працював. Він сортував інфрарадія, переносив його до складів у нижній частині ракети і складав там у ящики, зроблені з тих самих аркушів свинцю, що захищали мандрівників у міжпланетному просторі від впливу космічного проміння. Микола Петрович мав рацію, коли вирішив:

- Ми не маємо ніяких даних, що гарантували б нам спокійну поведінку інфрарадія в зоні найбільшого впливу космічного проміння. Якщо звичайний електричний струм так активізує розклад інфрарадія, то хто може сказати, як саме активізує його космічне проміння? Для нашого особистого захисту нам вистачить шару з трьох аркушів. Це ми вже встановили ще там, у міжпланетному просторі. Всю решту свинцю — на ізолювання інфрарадія.

Ящики, зроблені з свинцевих аркушів, у свою чергу вкладалися в ебонітові шафи, в яких до того стояли мініакумулятори. Близько третини мініакумуляторів уже виснажилося, вони були непотрібні, їх сміливо можна було залишити на Венері.

Збирання інфрарадія відбирало весь час до обіду. Після обіду по інфрарадія йшли вже тільки Гуро й Василь. Сокіл залишався біля ракети. За вказівками Риндіна він вивчав ґрунт і скелі ущелини, в якій, затиснута кам'яними брилами, лежала ракета. Микола Петрович наполягав:

- Ми маємо всі ознаки того, що ультразолото мусить бути десь близько. Всі оці зразки породи, починаючи з того уламка брили, що його Вадим відбив тоді, в день бійки з велетенським павуком, — свідчать про це. Як у дитячій грі — ультразолото лежить десь поблизу, дивиться на нас і сміється з нас, що ми не можемо його знайти. Шукаймо, Вадиме, шукаймо!..

Сокіл старанно шукав. Він вивчав усі породи, що були в ущелині, він простежив усі виходи жилок-супутників, які свідчили про близькість ультразолота. Але дорогоцінний елемент усе ще ховався, не розкриваючи своєї таємниці.

Час від часу з ракети виходив сам Микола Петрович. Після випадку з павуком, після того пам'ятного дня, - навіть Сокіл не виходив з ракети, не захопивши з собою принаймні великого автоматичного пістолета з розривними кулями. Такий самий парабелум висів на прясі і під піджаком Миколи Петровича. Це зовсім не пасувало до мирного вигляду старого академіка, до його сивого волосся. Але - що поробиш? Небезпека нової зустрічі з якоюсь невідомою потворою весь час відчувалася в повітрі. Щохвилини з хашів могла вистрибнути, яка-небудь незнана люта тварина.

Правда, з того часу, коли ракета так сподобалась велетенському павукові, - мандрівники не бачили більше жодної тварини. Але це не було гарантією на майбутнє.

Ось чому Сокіл, навіть захопившись роботою, час від часу тривожно оглядався. І відчував він себе найкраще, коли біля нього був ще хтось.

Микола Петрович вийшов з люка, подивився на Сокола і гукнув до нього:

- Вадиме, я пішов до складів. А Гуро й Василь мусять незабаром повернутися з печер. Ви поки що залишаєтесь тут сам. Майте це на увазі:

Сокіл повернувся до академіка і виразно махнув рукою, показавши на парабелум, який був у нього:

- Будьте певні!

Микола Петрович пішов. Люк закрився за ним, Сокіл повернувся до роботи. Сьогодні, здавалося, геолог майже зовсім спіймав за хвіст таємниче ультразолото. Воно було зовсім близько, воно мусіло бути просто за кілька кроків від шукача. Жилка породи-супутника вела під велику кам'яну брилу, що звисувалась на півсхилі ущелини.

Сокіл замислився. Звичайно, найлегше було б висадити цю брилу. Але уламки її легко могли б пошкодити стінки ракети. Висаджувати брилу окремими кусками?.. Надто довго, та й невідомо; на якій саме глибині ховається під нею загадковий елемент.

Зітхнувши, Сокіл знов взявся за копаницю. Цілком можливо, що самородки ультразолота знайдуться десь тут, біля підніжжя брили. Що ультразолото мусить бути саме в вигляді самородків, Сокіл був певний. Про це говорив йому весь досвід бувалої геолога.

Він встиг зробити лише кілька ударів копаницею, як відчув якусь непевність. Йому здавалося, що хтось спостерігає за кожним його рухом. Немов позаду його хтось стояв і вперто, настирливо дивився йому в спину. Роздратовано Сокіл повернув голову, думаючи: «Невже так швидко повернувся хтось з шукачів інфрадія?» І зразу ж таки застиг на місці.

Неймовірна, жахлива голова потворного дракона дивилася на нього з віддалі всього метрів п'ятнадцять. Мимоволі Сокіл відсахнувся і прилип спиною до брили. На нього дивилися холодні прозорі очі, що вкраплені були в коричневий панцер голови. З боків повільно звивалися довгі жовті щупальця. Велетенські щелепи, як дві криві гострі шаблі, готові були схопити й розрізати надвоє першу-ліпшу жертву.

Сокіл затремтів, пізнавши у страховищі того самого дракона, про якого розповідав Василь, коли вони опам'ятались після падіння на Венеру. Так, ніде й ніколи палеонтологія не знаходила в шарах юрського періоду подібної тварини. Проте, хіба всі інші потвори, до велетенського павука включно, були колись передбачені палеонтологією для юрського періоду?..

На добрий десяток метрів за потворою тяглося її тіло, як у химерної гадюки. Але гадюка не має ніг. А тут, на тілі, складеному з багатьох сегментів, звивалося безліч ніг. Здавалося, кожен сегмент має принаймні пару ніг. Вони ворухилися, наче не вміючи залишатися в спокійному стані, тіло потвори повільно посувалося, вуса звивалися в повітрі - і щелепи немов націлялись, розсуваючись ширше й ширше.

І нарешті Сокіл зрозумів, що це за потвора. Похололими пальцями відстібаючи кришку кобури, де був у нього парабелум, геолог прошепотів:

- Сколопендра... гігантська сколопендра!

Так, це була велетенська многоніжка, одна з найотрутіших тварин, що вбиває жертву з одного укусу своїх кривих щелепів. Так от яку потвору бачив Рижко з вікна ракети! Ось який дракон зазірав тоді ввечері до них!..

Сколопендра посувалася до Сокола, не поспішаючи, але й не змінюючи напрямку. Здавалося, що її широко розкриті щелепи весь час націлюються, щоб певніше схопити людину. Сокіл вихопив парабелум. Спершись спиною об брилу, що загороджувала йому відступ, він спробував націлитися просто в голову чудищу. Але - ніколи в житті не був він пристойним стрільцем; особливо не міг він бути ним тепер, коли заважало хвилювання, коли револьвер наче танцював перед ним невпинний стрибавий танок.

Сокіл схопив праву руку лівою, щоб спинити її тремтіння. Але не допомагало й це. Тоді він, не націлюючись далі, з одчаєм натиснув на спуск парабелума, забувши, що цей автоматичний пістолет стріляє, як кулемет,

випускаючи кулі одну за одною, коли натиснуто його спуск.

Частий дріб пострілів пролунав в ущелині. Було тих пострілів десять чи п'ятнадцять, - Сокіл не знав. Він опам'ятався лише тоді, коли його парабелум не відповідав уже пострілами, хоч як конвульсійно натискав Сокіл на спуск.

«Що я наробив... адже більш немає зарядів», - з одчаєм подумав Сокіл. Парабелум у його руці був тепер непотрібною іграшкою. Він не міг допомогти.

Безпорадно геолог озирнувся на всі боки. Нема куди тікати. Велика брила загороджувала шлях. Вона розлого спускалася з усіх боків, вона замкнула Сокола своєю вигнутою кам'яною поверхнею. Тільки внизу залишалася вузька щілина, куди можна було залізти. Проте, хіба не знайдуть там його гострі криві щелепи сколопендри?..

Потвора поволі наближалася. Довге блискуче тіло звивалося, по ньому наче проходили плавкі хвилі, що підіймали по черзі сегменти від далекого хвоста, що закінчувався двома гострими відростками, до широкої плескуватої голови з страшними щелепами. Очі, не відриваючись, стежили за людиною, ніби намагаючись загіпнотизувати її. Так робить з своєю жертвою удав...

Сокіл щільніше притулювся до брили, намагаючись вrostи в неї, розчинитися в скелі. Він почув, як третяся метал його шолома об камінь. І водночас він виразно почув, як із скреготом зімкнулися і знов розімкнулися щелепи потвори за два метри від нього.

- Та що ж робити?.. Де порятунк?.. - шепотів Сокіл, стискаючи свою єдину зброю, що залишалася в нього - копаницю.

Але, якщо ця зброя і була придатна проти велетенського павука з його м'яким тілом, то що вона могла зробити проти гігантської закутої в панцер отрутної сколопендри?..

Щелепи чудовища знов зімкнулися і розімкнулися, описуючи в повітрі широку дугу. Сколопендра немов перевіряла свою огидну і жахливу зброю. Її відділяло від Сокола всього з півтора метра.

В одчаї геолог підняв голову вгору. Над ним нависала скеля - і раптом він побачив на тій скелі постать людини в скафандрі, що схилялася вниз, тримаючи руку високо піднесеною.

- На землю! На землю! Лягайте! - пролунав у вухах Сокола дзвінкий напружений голос Василя Рижка.

Щелепи потвори ще раз клацнули в повітрі, коли Сокіл, як мертвий, впав на землю й втиснувся в вузьку щілину під брилою.

Оглушливий вибух струснув його тіло. Потім стало тихо. Ні, не тихо: ось зовсім близько, майже біля його голови знов почувся зловісне клацання жахливих щелепів.

«Кінець...» - блискавично мигнула в Сокола думка.

Але ніщо не доторкалося до нього. Він почув радісний, схвильований голос Василя:

- Кінець, товаришу Сокіл! Вилізайте. Кінець!

І знов огидне клацання велетенських щелепів. Сокіл нічого не розумів: ось, зовсім близько біля нього клацає своїми щелепами гігантська сколопендра, а Василь кличе його вилазити?..

Василь не вгавав:

- Та вилазьте ж нарешті! Чи ви знепритомніли?

З зусиллям Сокіл примусив себе висунути голову - і зразу знов відсахнувся. Просто перед ним була голова потвори. Щелепи її безупинно змикалися й розмикалися. Але - дивно! - вони ані на міліметр не посувалися до нього. І очі потвори наче дивилися кудись убік.

Обережно, боком, щоб не зачепити ті щелепи, не потрапити в них, Сокіл виплазував із щілини, підвівся, все ще тримаючись за брилу. І тільки тепер він зрозумів усе.

Гігантське тіло многоніжки сіпалось за кілька метрів од нього. Замість голови була широка розірвана рана, з якої повільно витікало щось огидне й тягуче. Одірвана голова лежала осторонь, біля нього. Чудище не вмерло відразу, хоча спритно кинута граната й відірвала йому голову. Тулуб його з незчисленними ногами жив своїм життям, голова - своїм. Не спиняючись ні на мить, сіпалися ноги, підіймаючи й спускаючи хвилями довге тіло, що звивалося, ламаючи папороті і дрібні дерева. Не спиняючись, клацала гострими й кривими велетенськими щелепами голова, мов намагаючись будь-що схопити, вбити й перетерти між щелепами жертву, за якою вона полювала ще хвилину тому.

- От живуча, гадина, - знов пролунав голос Василя, що спускався брилою до Сокола. - Дивіться, голову їй відірвало, а вона живе, і тулуб...

Але Сокіл уже не дивився на потвору. Він побачив: там, де кінчалася одірвана голова, де раніше вона з'єднувалася з тілом, граната вирвала великий кусок кам'яної брили. Скеля тріснула, розвалилась надвоє. Частина її розсипалася великими й дрібними уламками. І в тих уламках щось матово виблискувало, якісь повкраплювані в каміння опуклі наче металеві кульки.

Забувши про сколопендру, про її щелепи, про все, що тільки-но траплялось, геолог кинувся туди, до загадкових металічних кульок.

- Обережніше... Обережніше... Голова! - гукнув Василь.

Голова сколопендри, немов в останньому зусиллі, підстрибнула вгору і повернулася щелепами назад, туди, де був Сокіл. Щелепи ще раз клацнули в повітрі, ніби намагаючись схопити людину. Але це не вдалося їм. У своєму блискавичному рухові вони встигли лише затиснути рукоятку копаниці, що її тримав Сокіл, і вихопити її з рук геолога.

Почувся різкий тріск. Щелепи, як сірник перетерли дубову рукоятку копаниці, що впала на землю. І потім вони завмерли. Сокіл розлючено вигукнув:

- Моя копаниця!..

Він нахилився до самих щелепів і схопив копаницю з одгриженою рукояткою. Потім відстрибнув назад і вибив копаницею з скелі одну з матових металічних кульок.

- Та що з вами, нарешті? - здивувався Василь.

Але Сокіл не чув нічого. Він розтирав пальцями кусок металу, зчищав з нього порох, перекладав з руки на руку. Ось він повернувся вбік, де було світліше і пильно почав розглядати метал.

- Вадиме, що трапилось? - почув Василь голос Риндіна.

Сокіл не чув.

- Вадиме, та що з вами? Очманіли? - пролунав голос Гуро, що встиг підійти з мішком, повним інфрадія.

Він зняв мішок, поклав його на землю, подивився на вбиту потвору, що й досі сіпалась, і сказав Василеві:

- Бачу твою роботу, мій хлопчику. Це ти її гранатою? Добре, добре влучив... Здається, це той самий дракон, що ти його тоді бачив?

Василь зашарівся. Йому завжди робилось ніяково, коли його хвалили.

На щастя, Сокіл визволив його. Він прожогом кинувся до Миколи Петровича, вигукуючи:

- Миколо Петровичу. Ультразолото! Ось воно! Єсть ультразолото!

Гуро подивився на Василя, підморгнув йому:

- Бач, яка новина? Шкода, що Микола Петрович нічого не чує. Адже він не в скафандрі.

- Так треба пояснити йому.

- От я й піду.

Гуро швидко йшов до ракети, вниз ущелиною. Василь ішов за ним. Сокіл уже підбіг до Риндіна, схвильовано показував йому знайдений метал і вигукував:

- Значить, маємо ультразолото. Воно тут, під цією скелею! Я ще сьогодні зранку помітив жилку-супутника.

Раптом Василь спинився. Він помітив якийсь рух за ракетою. Начебто якісь дивні помаху крил... чи ні, щось інше. Але не встиг він подумати щось певне, як дивна химерна істота вилетіла з дзижчанням з хашів над ракетою. В неї було довге витягнене тіло, велика голова з велетенськими очима і великі прозорі крила, що вільно махали в повітрі і несли істоту, як швидкий літак.

- Коник! Гігантський коник! - вигукнув Василь.

Коник, дзижчучи, пролетів над ракетою, зробив велике коло над нею. Люди завмерли від несподіванки. Тіло коника було завдовжки принаймні чотири метри. Розмах його крил досягав метрів п'ять-шість. Міцні сухі лапи з гострими пазурами звисали під крилами.

Ось коник пролетів зовсім низько, війнувши на Василя вітром від прозорих блискучих крил. Василь відсахнувся і схопився за гвинтівку. Але коник блискавично швидким рухом пронісся над ним. Він летів до ракети, знов описуючи коло. Василь не встиг нічого зробити, навіть вимовити слова.

Коник, не зменшуючи швидкості, як камінь упав згори вниз. Його гучне дзижчання приглушило всі звуки. Майже падаючи, він випустив униз міцні свої лапи. Тільки тепер Василь помітив, що коник падає просто на Гуро, який швидко біг до ракети.

- Товаришу Гуро!.. - вигукнув Василь.

Але було пізно.

Як потворний яструб, коник, упавши вниз, схопив своїми лапами впоперек тулуба Гуро, підтягнув його до себе і блискавично знявся вгору, несучи мисливця з собою.

Широко розкритими очима люди внизу дивилися в небо. Коник поволі перетворювався на маленьку чорну крапку. Ще мить - і він зник за горизонтом.

(Далі буде)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

Науково-фантастичний роман В. ВЛАДКА

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Продовження)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ

З Землі на Венеру прилетів міжпланетний ракетний корабель. Його пасажери — академік Риндін, геолог Сокіл, мисливець Гуро та юнак Василь Рижко — мусять знайти на Венері та привезти назад, на Землю, досі не знайдені на ній дорогі елементи — інфрадій та ультразолото.

На незнайомій планеті з мандрівниками трапляються пригоди, які трохи не коштували життя всім друзям разом та кожному зокрема. На кожному кроці вони зустрічаються з велетенськими страхищами, що нагадують істот юрського періоду.

На перешкоді до відшукування дорогі елементи стало й повітря, своїм складом не схоже на земне. Але нарешті обидва елементи знайдені. Залишається розв'язати ще одну проблему — повернення на землю (при спускові ракета застрягла в ущелині). Ще не встигли мандрівники щось придумати, як сталася нова несподіванка: відважного Гуро схопив хижак — велетенська бабка — і зник з ним у повітря.

22. В пазурах у хижака

- Вінчестер!.. Мій вінчестер залишився на землі... - це було першим, про що згадав Гуро.

Схоплений міцними жилавими лапами впоперек стану, він висів під самим тулубом бабки. Руки й ноги його були вільні, він міг рухати ними - зовсім як людина, яку почепили б на поясі до стелі в кімнаті. Мимоволі Гуро робив руками й ногами непевні рухи, як плавець, що намагається зберегти рівновагу. Але це було ні до чого; бабка міцно тримала його. Незабаром це збагнув і сам Гуро.

Як це сталося, що бабка схопила його без ніякого опору? Гуро чесно визнав для самого себе: він не сподівався такої поведінки від летючого хижака. Він зрозумів свій стан лише тоді, коли згори побачив ракету, яка швидко віддалялася від нього, побачив ущелину і своїх товаришів у вигляді маленьких чорних точок. Вітер шмагав йому обличчя, він відчував це через незвичний свист у мікрофоні на шоломі, свист, що змішувався з настирливим дзиччанням бабки.

Задихаючися від гніву, Гуро перевіряв свою зброю. Кинджал був з ним. На поясі висіли дві гранати. В кобурі залишився маленький браунінг, заряджений розривними кулями. Ось воно!

Швидким рухом Гуро витяг браунінг. Першою його думкою було випустити кілька куль у тулуб і голову бабки. Але майже одразу він збагнув, що цим він негайно позбавив би себе самого життя. Вбити бабку можна; коли не вбити, то, принаймні, злякати пострілами так, що вона випустить з своїх лап здобич. Але...

Він поглянув униз. Під ним повільно пропливали верховіття високих дерев, густі хащі тропічних рослин. Он з хашів висунулась гостра скеля, ще, ще. Бабка летіла, мабуть, на височині метрів двісті. Впасти з такої висоти вниз без парашута, - ні, на це він не згодний.

Гнів проходив, змінюючись тим холодним спокоєм, який завжди виникав у Гуро, коли він відчував небезпеку. Мозок напружено працював. Мисливець відчував, як час від часу стискаються лапи бабки, немов хижак перевіряв стан своєї здобичі. Нічого не вдієш. Треба чекати. Головне, щоб бабка не дуже цікавилась ним під час польоту.

око. Власне, це було не око, а безліч маленьких оченят, у кожному з яких відбивався його шолом. Всі оченята, складені, як щільник, разом утворювали одне велетенське око.

Не роблячи жодного руху, Гуро вичікував. Він твердо пам'ятав: ніякої боротьби в повітрі.

Великі прозорі крила швидко маяли над ним. Бабка збільшувала швидкість. Під Гуро так само пливли ліси й хащі, де-не-де перерізані річками й озерами. Ось Гуро відчув, як до його ніг щось доторкнулося. Хижак щільніше притискував його до себе, він намацував людину ще одною парою ніг. Раптом припинилося настирливе дзижчання, залишився лише невпинний свист вітру.

«Бабка щось надумала», - вирішив Гуро.

І справді, хижак повільно підтягнув шолом Гуро аж до своєї голови. Гуро побачив, як широко відкрилися його щелепи: бабка втягала шолом до них, бажаючи, очевидно, поласувати людиною ще в повітрі.

- Е, ні, це порушує мої плани, - голосно зауважив Гуро.

Стиснувшись, як пружина, він крутнув головою. Щелепи сковзнули по шолому, не вхопивши його і зімкнулися над ним. Бабка знову роздратовано задзижчала.

Але дальших спроб покуштувати здобич вона не робила. Замість того вона різко змінила напрям, зробила велике півколо над лісом і почала знижуватись, вибираючи місце, щоб сісти.

Гуро відчув, як сильно забилося його серце: наближався вирішальний момент. Обережно він знову поклав руку на кобур браунінга. Проте, за хвилину він подумав:

«Що дасть мені постріл? Бабка - це комаха. Навіть коли я влучу їй в голову, вона так само міцно триматиме мене в лапах. Її кінцівки підкоряються не голові, зовсім не голові. Нервові центри комахи лежать у грудях. Е, як засіло в мозку те, що колись вчив у школі!...»

Залишивши браунінг у лівій руці (бо мисливець стріляв лівою рукою не гірше ніж правою), Гуро не менш обережно витягнув з ножен свій короткий і широкий кинджал.

Бабка тим часом знайшла собі місце. З переможним дзижчанням вона спускалась на верхівку великого старого дерева, що підносилось над лісом, як велетенська свічка. Тепер мисливця тримали знову лише дві передні лапи. Дві задні пари витяглися вниз, готові схопитися за дерево. Крила майже нерухомо звисли в повітрі, утворюючи над Гуро казковий прозорий намет, що виблискував усіма кольорами радуги.

Напруживши всі м'язи, мисливець чекав.

Адже колись вона сяде. Тоді... о, тоді Гуро не забариться поговорити з нею як слід. А поки що - треба поводитись спокійно, не дратувати хижака.

Хотілося ще раз подивитися на ракету, на товаришів. Але ракети вже не видно було, вона зникла серед скель глибокої ущелини. Саму ущелину Гуро бачив добре, він пізнавав її по високих скелях, що стирчали вгору, як п'ять розставлених пальців. Так ось як вона тягнеться, та ущелина... Це дуже нагадувало річище якоїсь річки.

Ущелина вигиналася серед лісу. Вона утворювала неправильне півколо. Високі скелі закривали один її вихід. За скелями яскравим сріблом виблискувала велика річка. Вона текла майже поруч з ущелиною. Далі, праворуч, річка впливала в велике озеро. І туди ж такі спускалися круті схили ущелини.

Несподівана думка майнула в Гуро. Він аж свиснув:

- Он яка картина!.. Ну, гаразд, побачимо...

Лапи бабки щільніше стиснули його, наче підтягуючи ближче до велетенської голови. Гуро не опирався, пильно спостерігаючи крізь скляні вікна шолома, як повільно поверталася до нього голова бабки. Ось він побачив стиснені щелепи хижака, що кількома гострими зубцями сходилися до ротового отвору. Ось голова ще повернулася. Бабка захотіла роздивитися на свою здобич.

Лапи її підсунули людину наперед, ще ближче до голови. Гуро побачив, як повернулося до нього гігантське зелене

Ось бабка легко сіла на верхівку дерева. Задніми лапами вона вхопилася за гілля, що загойдалося під вагою велетня. Бабка переступила лапами кілька разів, зручніше вмошуючись. Гілки поволі перестали гойдатись. Бабка сиділа зручно й міцно.

Просто над собою Гуро бачив груди хижака, вкриті прозорим шаром хітину. Окремі сегменти й пластинки хітину з'єднувались тонкою шкірою, яка дозволяла їм рухатися. Якраз над ним було таке з'єднання. Під тонкою шкірою щось ритмічно рухалось, переливалось.

Одчайдушним блискавичним рухом Гуро несподівано вивернувся боком в лапах хижака; тепер він наче лежав на спині, повернувшись грудьми до тіла хижака. Бабка, здивована несподіваним рухом, зімкнула була щелепи, але відразу таки знову почала підтягати людину до рота.

Просвіт поміж двома товстими платівками хітину був тепер просто перед обличчям Гуро. Мисливець ще раз націлювся - і міцним, як сталь, ударом занурив кинджал у цей просвіт. Лезо легко проштрикнуло шкіру і вгородилося в тіло. Руку Гуро облив потік зеленуватої рідини. Але він так само швидко повернув кинджал у рані і швидким помахом руки розпорів груди бабки надвоє.

В ту ж саму мить він відчув, як здригнули лапи, що тримали його.

Очевидно, він пошкодив нервові центри. Крила бабки шалено забились, здіймаючи сильний вітер. Бабка підстрибнула, дзижчання увірвалося, перетворившись на хрипкий булькіт. Хижак ще раз підстрибнув. Він намагався знов полетіти. Це було те, чого мав усі підстави боятися Гуро.

- Ні, на це я не згоден! - вигукнув він.

Швидким рухом лівої руки він підняв браунінг і випустив підряд кілька куль у хижака, в його розпороті груди, в голову, в тулуб.

І кожен постріл відповів йому коротким вибухом: то розривалися всередині потвори розривні кулі. Тепер Гуро вже нічого не бачив. Скляні вікна його шолома були заліплені огидною зеленуватою масою, що вилітала після кожного розриву куль з розшматованих грудей бабки. Але лапи все ще тримали мисливця.

Проте, ось вони знову здригнулись. Одна з них безсило звисла. Гуро залишався притиснутим до потвори тільки одною лапою. Ось ослабла й ця. Перекидаючись у повітрі, нічого не бачачи, але стискаючи в одній руці кинджал, а в другій браунінг, Гуро котився вниз, котився по густих гілляках велетенського дерева, нижче й нижче.

Густа зелена напівтемрява поглинула його. Він відчував тріск гілля, що ламалося, відчував удари об гілки, але не міг нічого зробити, навіть не міг ні за що схопитися, бо вікна його шолома були вимазані й забруднені зеленуватою кров'ю коника. Ще удари, м'якші. Почувся вже не тріск, а соковите хрумтіння, наче розбивались кавуни або гарбузи. Ще мить - і мисливець лежав на чомусь м'якому й вогкому.

Насамперед Гуро сховав кинджал у ножни, а браунінг в кобуру. В цьому знов позначились його звички й рефлeksi досвідченого мисливця й мандрівника. Насамперед - берегти зброю! Потім він одну за одною докладно перевірів, перемацав свої кінцівки. Все було, на щастя, гаразд. Жодного перелому, жодного вивиху. Тільки боліло плече - очевидно, від сильного вдару об якусь гілку.

Помацки Гуро знайшов якесь широке м'яке листя й протер ним вікна шолома. Тепер він бачив.

Густі хащі папоротей. М'який вогкий ґрунт. Окремі стовбури дерев поринали в густих хмарах зеленого листя, - настільки густих, що крізь них майже ніде не видно було неба. Поранена, якщо не вбита бабка залишилась десь там, угорі. Тут, унизу, було тихо й мирно. Гуро був вільний, він міг повертатися додому.

Це було легко сказати. Як повертатися, куди? Ніякий компас не міг допомогти мисливцеві. Клята бабка кілька разів змінювала напрям польоту. Гуро міг бути тепер на віддалі всього кілометра-двох від ущелини, де лежала ракета. Але ця віддаль могла бути й значно більшою. Проте, не це головне.

Куди йти, ось питання. Всюди однакові хащі, всюди ліс. Зв'язатися з товаришами радіом? Але малесенький відрядник у шоломі Гуро забезпечував зв'язок на віддалі п'ятсот-шістсот метрів, не більш. Все ж таки Гуро спробував сказати:

- Товариші... ви чуєте мене?..

Як і слід було сподіватись, йому ніхто не відповів.

Нова згадка майнула в голові Гуро - і вона була найстрашніша. На скільки ще часу йому вистачить кисню? Зморщивши лоб, мисливець пригадував. Він змінив резервуари з окислітом сьогодні ранком. Після того він навіть не знімав шолома.

Проте, ні, знімав, коли обідав. Обідав він щось з годину. Тепер - він поглянув на годинник - пів на п'яту. Почалася робота о десятих. Значить п'ять з половиною годин він витрачав запаси свого кисню. Залишалось ще шість з половиною годин дихання. Небагато, зовсім небагато в його становищі!

- Шість з половиною годин, а потім - кінець, - напівголосно промовив Гуро. - Добре було б покурити...

Стан був безнадійний. Байдуже стежив Гуро за тим, як погойдувалося перед ним мережане листя папороті. І в ущелині, де лежить ракета, листя папороті гойдається так само байдуже, як і тут. Яка нісенітниця!.. Врятуватися з пазурів велетенської бабки, просто, можна сказати, видертися з її щелепів, щоб загинути тут, у хащах, задихнутися від браку кисню?.. І це тоді, коли їм пощастило вже цілком виконати завдання, - знайти і інфрадій і ультразолото?.. Нісенітниця!

Так говорила в Гуро одна людина, горда, певна себе людина. Але їй відразу відповідала друга людина, відповідала глузливо й переконливо:

- Шановний товаришу Гуро, це буде вашою останньою прогулянкою, ідіть, будь ласка, ідіть!..

Заплющивши очі, Гуро з усієї сили стукнув себе кулаком по шолому, намагаючись заглушити голос цієї глузливої, безжальної людини. Але голос стиха продовжував - і ніщо не могло його спинити:

- Ідіть, будь ласка, ідіть, товаришу Гуро. Не затримуйтесь, бо в вас може не вистачити кисню. Ідіть... ідіть до нас... чи чуєте ви нас, товаришу Гуро?..

Цей голос подібний до голосу Василя. Ні, мабуть, починається божевільня!..

- Чи чуєте ви нас, товаришу Гуро? Прислухайтесь, ідіть до нас, ми допоможемо вам знайти шлях. Ми певні, що ви врятувалися, товаришу Гуро.

Всякому божевільню буває кінець. Чому цей голос, тихий і проникливий, втратив свою глузливість, звучить так стурбовано?.. Та що це, нарешті? Ось він, тихий голос Василя, він отут, зовсім близько:

- Ми чекаємо вас, товаришу Гуро. Пеленгуйте нас, пеленгуйте. Ми полагодили потужний радіовідрядник ракети, ми шукаємо вас радіом, товаришу Гуро...

Що? Це говорить справді Василь?

Гуро, як пружина, схопився на ноги. Він весь перетворився на слух. Пеленгувати ракету? Потужний відрядник?

- У вас у шоломі, товаришу Гуро, є рамка. Її треба витягти й поставити так, щоб вона була спрямована перед вами. Тоді повертайтеся, повертайтеся повільно. Мій голос то тихшатиме, то буде гучнішати. Коли голос мій буде найкраще чути, - тоді йдіть на мій голос. Це буде той напрям, у якому вам треба йти до нас. Я говоритиму весь час, весь час ви матимете змогу перевіряти напрям... Ідіть, бо ми боїмося, що в вас не вистачить кисню... Товаришу Гуро, чи чуєте ви нас? Ми чекаємо вас, товаришу Гуро. Пеленгуйте нас, пеленгуйте нас!..

Таким самим стурбованим голосом Василь продовжував говорити, викликаючи Гуро, не знаючи, чи чує він його, чи ні...

Гуро усміхнувся. Він випростався, глибоко зітхнув. Навпомацки він знайшов на шоломі маленьку висувну рамку. Так. Він поставив її так, щоб вона спрямована була наперед, і почав повертатися. Голос Василя гучнішав. І ось він уже дзвенить просто біля вух, цей приємний, рідний голос дотепного й спритного юнака. Любий Василь. Того разу тебе врятував Гуро, тепер ти рятуєш його!

- Пеленгуйте нас, пеленгуйте, товаришу Гуро! Я говоритиму весь час, весь час ви зможете перевіряти напрям. Поспішайте, бо ми дуже турбуємось за вас, хоч і певні, що ви врятувалися від бабки...

Так, він врятувався від бабки, він поспішатиме, щоб заспокоїти товаришів, щоб поцілувати миле й рідне обличчя юнака, який тримає в своїх руках тоненьку нитку, що витягне мисливця з диких хашів тропічного лісу. Тримай цю нитку, Василю, тримай!

23. ПЛАН З ПОВІТРЯ

- Хлопець не хоче відходити від мікрофона, Миколо Петровичу. Каже: я ще зможу почергувати. Тільки й відірвався, щоб попоїсти. І от знову сидить.

Сокіл показав на Василя. Риндін махнув рукою:

- Хай чергує! Це все ж таки дає якусь ілюзію допомоги Борисові. Коли я чую цей голос, мені здається, що Борис повернеться. А як Василь змовкне, то...

Він безсило схилив голову. І стільки суму було в його словах, що Сокіл не знайшов, що відповісти. Він мовчки одягнув скафандр і вийшов: так чи інакше, а часу гаяти не можна було. Найкращий спосіб забути про горе, - це працювати. Сокіл добре знав це. А роботи було ще багато. Правда, запасів інфрачервоного було вже досить. Проте, ультразолота зібрали ще мало. Геолог тільки почав носити до ракети перші самородки.

Поклад ультразолота, як встановив Сокіл, був дуже багатий. Скеля, що розсілася від вибуху гранати, розкрила багатющу жилу. Наче хтось навмисне приготував тут велику кількість самородків ультразолота. Залишилися тільки брати їх, вибиваючи з породи копаницею або лопатою.

Василь сидів біля вікна каюти. Перед ним, почеплений до рами, висів мікрофон. Ось уже шість годин підряд хлопець повторював свій заклик до Гуро. Чи чув його мисливець? Василь не знав цього. Але він твердо вірив, що допомагає Гуро знайти шлях назад. Юнак не відходив від мікрофона, він не хотів нікому віддати свого місця.

- Гуро вже зник до мого голосу, не треба, не треба. Я посиджу ще, - відповідав він.

Микола Петрович похмуро працював, впорядковуючи склад для самородків ультразолота. Старий академік механічно переставляв ящики, звільняв місце, складав перші самородки. Але все це він робив мляво. Перший раз за весь час подорожі він засумував. Звичайно, цього не можна було показувати. Микола Петрович відповідав, коли до нього зверталися, запитував про щось сам. Але це був не той бадьорий Риндін, що досі запалював усіх вірою й певністю в успіх. Втрата прекрасного товариша й помічника, забраного велетенською бабкою, якось викинула Миколу Петровича з колії.

Риндін глянув на Василя.

- Ми чекаємо вас, товаришу Гуро! Поспішайте, бо ми дуже турбуємось за вас...

Микола Петрович гірко похитав головою: можна було лише поважати в юнакові таку любов до товариша, таку певність щодо щасливого його повернення. Риндін був уже повернувся, щоб іти, і почув за собою голосний вигук Василя:

- Він! Ось він! Іде!

Микола Петрович не встиг ворухнутися, як Василь уже вискочив у двері. Чути було його тупотіння по коридору. Потім закрився зовнішній люк - і стало тихо.

Схопившись рукою за груди, де шалено стукотіло серце, Микола Петрович підійшов до вікна. Нічого не видно. Може, це лише примарилось Василеві? Хлопець надто довго сидів біля вікна... А серце все ще стукотіло.

«Треба заспокоїтись... Я надто хвилююся», - подумав Микола Петрович. Очі його шукали знайому постать. Адже Василь бачив, Василь, божевільний хлопець, побіг назустріч, навіть не одягнувши скафандра... він вперше не виконав категоричного наказу командира корабля. Але що ж він побачив? Нічого, нічого немає за вікном...

І раптом Микола Петрович, наче хтось його штовхнув, упав у крісло, що стояло біля вікна. Ноги його тремтіли, він радісно сміявся - і відчував, як з очей збігають, змочуючи вуса, гарячі сльози радості. Там, далеко, де вже сутеніло, на високому краю ущелини, він помітив маленьку фігурку. Так, так, це була людина в скафандрі й шоломі, це був Гуро. Борис повертається, це він, він іде до ракети живий, він врятований!..

Проте - чого він хитається? Чого він не йде рівно?.. Він майже падає?.. Втомився?..

Микола Петрович догадався: мисливцеві не вистачило кисню в його резервуарах. Він задихається, задихається Борис, що вже зовсім повернувся додому. Жах, безглуздя - задихнутися за кілька сот метрів від ракети!..

Вчепившись руками в раму вікна, Риндін бачив, як Гуро впав. Він упав на схилі й ледве втримався, щоб не покотитися вниз. Руки його чіплялися за каміння, Ось він сів, спираючись руками об ґрунт. Шолом його хитався з боку на бік, наче в Гуро не вистачало сили тримати голову рівно.

- Він задихається... задихається...

Знизу, повільно (чи, може, це тільки здавалося, що повільно) підходив до нього Василь. Юнак був без скафандра. А ще нижче йшов у скафандрі й шоломі Сокіл. Чи встигнуть вони? Гуро задихнеться, поки вони наблизяться до нього й принесуть до ракети.

Гуро впав знову. Ні, це він так сперся на руки. Голова його звисла. На руках і ногах, плазуючи, він тягнувся до великої скелі. Ще за півхвилини він сів біля неї, сперся на неї спиною, непевними рухами він почав знімати з себе шолом.

- Так, так, Борисе! - прошепотів Микола Петрович. - Навіть вуглекислотне повітря Венери зараз буде кращим, ніж отрутний газ всередині шолома...

Від Василя до Гуро залишалося не більш, як метрів двісті. Правда, ці двісті метрів треба було пройти кручею.

Гуро нарешті зняв шолом. Він поклав його біля себе й глибоко зітхнув. Він бачив допомогу, що наближалась до нього. Ось він підвівся, взявши шолом у руку, і знов рушив униз. Він усе ще хитався, він хапався вільною рукою за скелі, але йшов.

Василь щось кричав йому знизу. Гуро відповідав, махаючи рукою.

- Швидше, швидше, Василю!.. - шепотів Микола Петрович.

Микола Петрович уже не дивився більш у вікно. Він стелив на підлозі ковдру, клав подушку, щоб було куди негайно покласти Гуро. Він тягнув на середину каюти запасний циліндр з рідким киснем, готував трубку, якою кисень піде в легені Гуро. Лише час від часу він поглядав у вікно - чи далеко ще?

Ні, вони були зовсім близько. Вже смеркло, Микола Петрович бачив у вікно лише силуети - більш нічого.

Але ось застукотів зовнішній люк. Важкі кроки залунали в коридорі. Відчинились внутрішні двері. Першим увіходив до каюти Василь. Обличчя його посиніло, він важко, уривчасто й глибоко дихав, хапаючи повітря широко відкритим ротом, як риба, витягнена з води. Він ніс на плечах тіло Гуро.

- Сюди, сюди, на ковдру!

Голова Гуро, як нежива, дивилась на стелю каюти. Микола Петрович підніс до губ мисливця, що ледве помітно рухались, трубку від циліндра з киснем.

Так само важко дихаючи, Василь високо підняв і опустив руки Гуро: він добре пам'ятав, що робив свого часу мисливець майже мертвому Миколі Петровичу!..

Груди Гуро піднімалися й опускалися відповідно до рухів Василя. Губи непевно ловили струмінь кисню, що з легким шипінням витікав з трубки.

Залізний організм мисливця одужував значно швидше, ніж можна було сподіватись. За хвилину він все ж таки сів, не зважаючи на всі прохання. Рука його знайшла руку Василя. Очі Гуро з любов'ю спинилися на юнакові.

Ще напружено вимовляючи слова, Гуро сказав:

- Хлопчику мій...

Він замовк - і по паузі додав:

- Якби не ти... я не знайшов би шляху назад...

Василь ніяково мовчав, стискаючи широку руку мисливця. Микола Петрович обіймав за плечі Сокола й шепотів:

- Знов усі вкупі... знов!..

Спираючись на Василя, Гуро підвівся. Він, похитуючись, підійшов до стола, сів у крісло. Сили його поновлювалися з кожною хвилиною.

- Покурити хочеться, - усміхаючись, промовив він. - А до тебе, Василю, в мене є прохання. Дай мені аркуш паперу... та не маленький, і олівець.

Він з насолодою закурив.

Сивий пахучий дим повис хмарою в повітрі. І Миколі Петровичу здалося, що нічого й не траплялося: ось, як завжди, сидить спокійний, упевнений Борис Гуро, він курить свою люльку, від неї тягнуться пахучі сині хвилі диму... нічого не траплялося, ніхто нікуди не зникав, ні в кого не лились гарячі сльози радості...

Перед Гуро вже лежав папір. Мисливець задумливо взяв у руки олівець, покрутив його в пальцях.

- Виникла в мене одна думка, товариші, - почав він нарешті, ще раз затягнувшись з люльки. - Нібито все в нас гаразд, і інфрарадій знайшли ми, і ультразолото. Чи не так, Вадиме?

- Не тільки знайшли, а вже й почали складати його в ракеті, - з гордістю відповів той.

- Так. Можна сказати, досить багато страхіть побачили, з деякими навіть побилися... До речі, Вадиме, де ж наші ігуанодони й археоптерикси юрського періоду?

Сокіл знизав плечима:

- А вам, Борисе, і з ними хотілося б зустрітися? Ще мало вам того, що встигли побачити? З мене, принаймні, досить...

Микола Петрович засміявся:

- Знов суперечки? От, які ви, просто не можна з вами...

Проте Гуро продовжував:

- Чи звернули ви увагу, товариші, що нам довелося зустрічатися лише з гіпертрофованими комахами та іншими представниками таких порід? Чому це так? Але про це потім. Я хотів показати вам дещо інше. Це мене Сокіл збив...

- Знов я?

- Ага. Але слухайте. Я думаю, нам час уже подумати про повернення до нашої старої Землі. Чого ви так дивитеся на мене? Слово честі, я не збожеволів. Я чудово пам'ятаю, що наша ракета застрягла в скелях, що в нас немає засобів визволити її тощо. Про все це багато ми вже говорили. В мене є інша думка.

- Повернутися без ракеті?

- Ні, Вадиме, ні. В ракеті. Ось, прошу, подивіться.

Олівець у руці Гуро рисував якусь незграбну карту, якийсь план. Всі уважно стежили за ним, схиливши голови.

- Оце - наша ущелина, - говорив спокійно Гуро, пихкаючи люлькою. - Вона тягнеться отаким півколом і впирається тут у нагромаджені скелі. Бачите? З другого боку вона робить ще два загини, вздовж неї протікає невеличкий струмок... я думаю, так, кілометрів за три від того місця, де ми сидимо зараз з вами, і цей струмок впливає в велике озеро. Я можу нарисувати тут лише край його, бо воно надто велике...

Олівець Гуро викреслив велике півколо і спинився. Три пари очей подивилися на нього: звідки він може все це знати? Але ніхто не висловив цієї думки. Гуро спокійно продовжував:

- Це ще не все. До того ж такі озера впливає велика й бурхлива річка. Дуже цікаво, знаєте: її річище просто паралельне нашій ущелині. Воно тягнеться отак. В цьому місці, де починається наша ущелина, річку відділяє від неї тільки ота купа скель, що виникла там, я думаю, внаслідок землетрусу. Навіть більше, я маю деякі підстави думати, що наша ущелина - це й є старе річище отєї річки. Тільки після землетрусу, що нагромадив отам скелі й перетнув річці шлях, - вона повернула й потекла стороною...

Риндін, що досі уважно слухав Гуро, поклав руку на папір. Очі його запитливо дивилися на мисливця:

- Борисе, якщо все те, що ви розповіли нам, правильно...

- Все правильно, до останньої риски на цьому плані, - усміхаючись відповів Гуро.

- Тоді ми вільні! Тоді... - Микола Петрович не знаходив слів.

Василь здивовано поглядав на нього.

- І я так думаю, Миколо Петровичу, - радісно ствердив Гуро.

Риндін вихопив у нього олівець.

- Досить лише знищити оцю перепону, - він перекреслив олівцем нарисоване нагромадження скель на початку ущелини, - і вода лине в ущелину. Річка піде своїм старим річищем, вода винесе нас звідти, ми опинимося в озері і...

- І дамо старт нашій ракеті назад - на Землю, - закінчив за нього Гуро. - Саме так я й думав, Миколо Петровичу.

- Одну хвилинку, Борисе, - раптом згадавши щось, сказав Сокіл. - Я не розумію лише одного. Здається, майже весь час ми всі були разом. Жодної розвідки не організовували. Звідки ви знаєте і про те озеро, і про річку, і про нагромадження скель на початку нашої ущелини? Звичайно, я дуже радий довідатись про все це. Але я не розумію, не уявляю собі тих джерел, якими ви користалися, рисуючи цей план.

- А ви подумайте, Вадиме, - жартівливо зауважив Гуро.

Василь і собі замислився: дійсно, звідки Гуро міг узнати все це? Навіть Микола Петрович з сумнівом подивився на мисливця:

- Я сподіваюся, ви не жартували, Борисе? - тривожно запитав він.

- Ні, ні, - весело заперечив Гуро. - Я охоче скажу. Тільки ось може Сокіл догадається сам. Ану, Вадиме, доведіть.

- Мені нема чого доводити. Я не знаю. Здається, тут, на Венері, немає ще довідкових агентств, де б ви могли довідатись про все це. І карт Венери я ще не бачив. Не знаю, чи встиг їх хтось тут скласти до нашого прильоту.

Гуро голосно засміявся:

- Так, так, я думаю, що оця; - він поклав руку на свій план, - оця поки що перша. Так не знаєте? Можу пояснити.

Він обвів насмішливим поглядом усіх товаришів і сказав:

- Що ж, по-вашому, я даремно летів у пазурях у бабки? Мені ж однак нічого було робити в повітрі. От я й роздивлявся з пташиного... чи, пробачте, бабчиного польоту, з височини двісті-триста метрів на все, що було внизу. Бачив і ущелину, й ті скелі, й озеро, й річку. Ну, і зробив деякі висновки. Не міг же я, справді, не використати такий чудовий спостережний пункт!..

(Закінчення в наступному номері)

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.

АРГОНАВТИ ВСЕСВІТУ

Ілюстрації Й. ДАЙЦА

(Закінчення)

24. Риска зникає в хмарах

Минали дні, і ні разу за весь час подорожі й перебування на Венері мандрівники не працювали так уперто. Добування ультразолота відібрало всього три дні. Спільними силами розколину в скелі поширили, та й то лише для того, щоб прискорити добування ультразолота. Самородки були дуже густо повкrapлювані в жилу. Робота значно полегшувалася ще й тим, що ультразолото не доводилось носити далеко; адже поклади його були майже біля самої ракети.

За три дні озброєний загін виступив у похід до горішньої частини ущелини, до її початку. Рада аргонaвтів, як жартома назвав загальну бесіду мандрівників Василь, вирішила:

- Не відкладаючи, вивчити нагромадження скель на початку ущелини і, якщо умови будуть сприятливі, негайно зробити в скелях щілини для прототроти́лу. Протягом двох тижнів мусять бути закінчені всі роботи і зроблені вибухи. Інакше може завадити дощовитий час. Всі дані говорять за те, що в цьому поясі Венери незабаром має початися період zalивних дощів.

Щодня важко й сіро хмарилося небо, вже кілька разів була гроза. Звичайно, ніяка блискавка не дістала б ракету на дні ущелини. Але Микола Петрович все ж таки турбувався.

- Кожна блискавка, - говорив він, - це складне й загрозливе електричне явище. Я не боюся самої блискавки. Але вільні блукаючі електричні заряди, що під час грози проносяться в повітрі, можуть спричинитися до неприємних несподіванок. Адже наш склад повний інфрарадію...

Отже, перша подорож до горішньої частини ущелини дала якнайкращі наслідки. Насамперед мандрівникам пощастило не зустрінути на своєму шляху жодного страховища, якщо не зважати на зустріч з велетенською дощанкою, яка сама дуже злякалася і втекла від невідомих і страшних людей.

Гуро не помилявся. Справді, шлях великої й бурхливої річки загороджувало нагромадження скель. За тими скелями починалася ущелина мандрівників. Скелі утворювали велику греблю; лише вони стримували річку, що примушена була, замість старого глибокого річища, текти стороною, пробираючися поміж невисоких гір.

Сокіл старанно вибрав місця для зарядів прототроти́лу. Три щілини зробили мандрівники в самому підніжжі скель. За підрахунками Сокола, потужні заряди прототроти́лу мусили розбити скелі на найменші уламки.

- Саме на найменші, - підкреслив він. - Після вибуху вода лине сюди з велетенською силою і понесе з собою великі брили. Нам треба передбачити це, бо якась брила, кинута бурхливим потоком, могла б дуже пошкодити ракеті. Ось чому нам доведеться не шкодувати прототроти́лу.

Друга подорож відбувалася з надзвичайною обережністю. Кожен з мандрівників ніс за плечима металеві циліндри з прототроти́лом. Це був небезпечний і грізний вантаж. Василь цілком довіряв Миколі Петровичу, який заспокоював їх перед виходом: прототроти́л, мовляв, може вибухнути лише коли його підпалити електричною іскрою. Ніякі поштовхи й удари не були небезпечні. Ніякі... до певного ступня. Недарма ж у ракеті запаси прототроти́лу були ізольовані від поштовхів гумовими пневматичними подушками. А тут прототроти́л мандрував за плечима Василя в металевому циліндрі. І хоч як вірив Василь Риндіну, проте, він не міг позбутися якогось неприємного почуття.

Нарешті, виконали і найнебезпечнішу частину роботи. Циліндри з прототроти́лом уклали в щілини й забили зверху камінням. Тільки чорний просмолений шнур, в якому ховалися тоненькі проводи, виходив з щілин і, звиваючись поміж скель, показував шлях до циліндрів.

Товстіший шнур, що ввібрав у себе попередні тоненькі, тягнувся по дну ущелини до самої ракети, на віддалі близько півтора кілометра. Цей шнур увиходив до середини ракети і кінчався біля пульта керування - командирського місця академіка Риндіна.

Лише одна ніч відділяла тепер мандрівників від найвідповідальнішої хвилини, яка могла принести їм визволення або остаточно поховати ракету під водою. Про цю можливість Микола Петрович чесно розповів товаришам:

- Я сподіваюся, що вода винесе ракету з собою, і ми вплинемо в озеро. Ракета легша від води, а скелі не так міцно стискують, щоб вода не вимила її, особливо перший, найсильніший поштовх велетенської хвилі, яка понесеться ущелиною. Все це так.

Три пари очей дивилися на старого академіка з німим запитанням: так що ж?.. І Микола Петрович відчував ці погляди, відчував усю свою відповідальність, коли закінчував думку:

- Але не виключена й інша можливість. Можливість того, що вода не винесе на поверхню нашу ракету. Тоді... тоді дуже погано.

Він змовк. Загальну мовчанку порушив дзвінкий голос Василя:

- Гірше не буде, Миколо Петровичу. Інших засобів визволитися ми не маємо. Треба ризикувати. Факт!

Цей «факт» примусив усіх посміхнутися. Гуро закінчив розмову:

- Василь правильно сказав. Факт! Нам нічого більше чекати. Миколо Петровичу, ми з вами!

Але ще довго ніхто з мандрівників не міг заснути тієї ночі. Кожен думав про своє. Соколові ввижались далекі краєвиди старої Землі - ті самі краєвиди Іван-озера, що з них він милувався перед стартом. Гуро згадував свій невеселий політ у пазурах велетенської бабки, політ, який дав йому можливість повернутися з цим ризикованим планом визволення ракети. Василь, як це не дивно, обмірковував одне наукове питання. Воно не давало йому спати. Нарешті, кашлянувши, він звернувся до Гуро.

- Товаришу Гуро, ви ще не спите? Я хотів би дещо запитати.

- А що саме?

- От ви говорили тоді, коли повернулися... після тієї бабки... чому ми не зустрічали на Венері таких потвор, як ігуанодони, бронтозаври тощо. Одне слово, тварин юрської доби. А зустрічали оцих страшних і химерних бабок, сколопендр, дощанок...

- Так, так, пам'ятаю. То що?

- От у мене така думка виникла. Мені здається, що це через ту саму вуглекислоту.

- З'ясуй, будь ласка.

- Ну, от в атмосфері Венери дуже багато вуглекислоти. Так багато, що ми не можемо вільно дихати таким повітрям; але ним не можуть вільно дихати й інші тварини. Чи не так?

- Правильно! Далі?

- А далі от що. Я колись бачив такий дослід. У банку з вуглекислотою клали мишу й таргана. Миша вмирала, а тарган лишався живим. От я й думаю, що лишок вуглекислоти в повітрі Венери не дав розвиватися всім тваринам, а тільки комахам, багатоніжкам та іншим подібним. Вони розвивалися добре. А що їм ніщо не заважало, то вони й вирости такі великі. Ну, і все...

Василь знову зняковів: а, може, сказав якусь нісенітницю?.. Проте, він почув голос Сокола:

- Знаєте, Борисе, хлопець має рацію. Це дуже дотепна теорія. І як гіпотезу, я погоджуюсь її прийняти.

- Приймайте, приймайте, Вадиме, - розсміявся Гуро, - поки вам її дають. Але ви мусите визнати, що Василь вигадав її сам. Честь відкриття належить йому - і більш нікому. Не намагайтеся навіть пристати до компанії. В моїй особі Василь має живого свідка свого відкриття. Ой, Василю, Василю, бути тобі колись академіком!..

Але Василь, остаточно зняковівши, вже сховався під ковдрою.

І не помітив, як заснув.

Ранком усіх збудив Микола Петрович. Він стояв посеред каюти й наказував:

- Вставати, вставати! Час не чекає. Швидше снідати, друзі мої! Сьогодні вирішується наша доля. Швидше, швидше! Василю, не ховатися під ковдру!

Сніданок пройшов в урочистій мовчанці. Василь поглядав крізь вікно на звичні вже скелі, папороті, пальми. Він пригадував, з яким здивуванням поглядав на цей краєвид у день прильоту. Яке тоді все було нове, незвичне, цікаве. А тепер... тепер хотілося швидше викарaskатися з цієї планети потворних комах...

Голос Миколи Петровича прозвучав особливо урочисто, коли він сказав:

- По гамаках, друзі мої! По гамаках! І прошу прив'язуватися якнайміцніше.

Його пильний погляд перевірів ще раз центральну каюту: чи все на місці, чи все прив'язане й закрито. По тому він востаннє поглянув на товаришів і вийшов до навігаторської каюти.

Просто перед Василем було широке вікно. Крізь нього видно було скелі й шматочок неба. Але ось почувся легкий скрегіт. Підкорюючись механізму, що його привів у рух Риндін, вікна закривалися металевими віконницями. Міцні сталені щити висувалися з стін і закривали вікна. В каюті стало темно. Тільки великий екран перископа світився в центрі стелі перед очима мандрівників.

- Увага! Вмикаю струм! - пролунав суворий голос Миколи Петровича.

Все було так само тихо. Жодного звуку, жодного руху. Очі мандрівників невідривно дивилися на екран. Мимоволі Василь рахував про себе:

- Раз... два... три... п'ять... вісім... дванадцять...

І зовсім несподівано над скелями з'явилася чорна хмара. Вона швидко розходила в боки, закриваючи небо. Василь догадався: то був дим і курява від велетенського вибуху. Але він не встиг промовити й слова, як поміж скелями, там, де ущелина повертала праворуч, блиснула вода, яскрава, як срібло. Майже вертикальна водяна стіна виросла в ущелині, від одного її боку до другого.

Ця стіна неслася до ракети з неймовірною швидкістю. Василь забув рахувати. Але не встигла перша хвиля водопаду впасти й до середини водяної стіни, як знов стіна вигнулася вперед і ще з більшою швидкістю стрибнула, здавалося, просто на екран.

- Ой! - не стримав вигуку Василь.

Міцний удар струсонув ракету. Немов хто вхопив її за хвіст і безупинними сильними поштовхами намагався підняти, поставити її на голову. Це було лише мить. Вже нічого не видно було на екрані. Тремтячий туман затягнув його. І так само тремтіла ціла ракета. Гумові троси, що держали гамаки з мандрівниками, товсті амортизатори - то розтягувалися, то скорочувалися. В стіні буфета впала й покотилася пляшка. А ракета гойдалася, вона мов напружувалася, намагаючись стрибнути...

І ось почувся тягучий скрегіт. Ракета повільно рушила з місця. Вона терлася металевими боками об скелі, продиралася крізь них. Нерівними ривками, спиняючись і знову посуваючись, ракета повільно плазувала. Припинилися різкі поштовхи знизу вгору, замість них з'явилися інші - іззаду наперед.

Щось ударило по стінці ракети - десь біля бокової дюзи. Цей удар гучним дзвоном пролунав у каюті.

Василь почув стурбований голос Сокола:

- Таки вдарив якийсь уламок скелі!..

І знов повільне сіпання ззаду наперед. Поштовх, зупинка, знов поштовх. Як жива істота, скрегочучи металом об каміння, ракета плазувала поміж скелями. Раптом вона різко сіпнулася вперед, ще раз спинилася, важко вдарилася, об щось. А потім усе змішалось перед очима у Василя.

Каюта крутнулася, стеля раптом стала підлогою. Гамак описував плавку дугу. Потім Василь відчув, що він опинився вниз головою. Ракета повернулася хвостом угору. З секунду вона стояла так, немов застигнувши в чеканні чогось, і важко впала знов, уже на спину. Тепер вона неслася хвостом уперед, розгойдуючись дедалі більше.

На екрані перископа щось блимнуло. Мигнуло світло.

- Небо! Небо! - вигукнув Василь.

Так, це було сіре, хмарне небо Венери.

Невисоко над землею проносилися важкі, мов свинцеві, хмари, з яких кожної хвилини міг линути заливний дощ. Але все ж таки це було небо. Ракета визволилася з кам'яних обіймів скель, вона пливла по поверхні нової бурхливої річки, що котила свої кипучі хвилі новим своїм річищем - ущелиною ракети.

- Ура! Ура! Ура! - вигукував Василь, не тямлячи себе від радості.

Його вигуки були такі веселі, такі невимушені, що й з інших двох гамаків через кілька секунд пролунало:

- Ура! Ура! Ура!

Василь відстебнув ремні, що прив'язували його до гамака, стрибнув на підлогу і, ледве зберігаючи рівновагу, широко розставляючи ноги, як це роблять матроси на палубі пароплава, - кинувся до навігаторської каюти, вигукуючи «ура».

Вслід йому лунали вигуки здивованих Сокола й Гуро.

- Василю, куди ви?

- Хлопчику, ти що, збожеволів?

Але Василь не чув нічого. Як куля, він влетів до навігаторської каюти, підбіг до здивованого Риндіна, який даремно намагався зробити суворе обличчя, обхопив його обома руками за шию і міцно поцілував у щоки. Риндін, усміхаючись, похитав головою:

- Ай, пустун! Ай, недисциплінований хлопчисько!.. От, я тобі...

Але в нього самого очі заволоклися вологою. Замість вичитувати хлопцеві нотації, він обняв його шию рукою і разом з ним дивився в екрани перископа, де швидко пропливали незнайомі скелі й кручі берегів, увінчані зеленими плямами хащ, мережаним листям папоротів і небаченими розлогими деревами.

Ось береги почали розходитися. Річка, здавалося, розширювалася. Ракета, ледве погойдуючись, пливла вже поверхнею великого озера, живе срібло якого зливалася з далеким обрієм.

Лагідні хвилі билися в боки ракети, що пливла вперед і вперед, гордо піднісши ніс. Дюзи її дивилися під кутом у воду. Хід ракети помітно уповільнювався. І ось вона спинилася зовсім, стала, майже нерухома.

Риндін повернув до себе схвильоване обличчя Василя:

- Хлопчику мій, іди до каюти. Скажи товаришам, що я даю старт. Я не знаю ще, в який бік ми піднімемося, - на північ, чи на південь, на схід, чи на захід. Все одно, ми не дізнаємося тут, під цими важкими хмарами, де наш дійсний напрям до старої Землі. Будемо орієнтуватися там, над хмарами, в ясному міжпланетному просторі. Іди до каюти, хлопчику. Ми починаємо нашу зворотну путь.

Він поцілував Василя в лоб і легко відштовхнув його від себе:

- Іди!

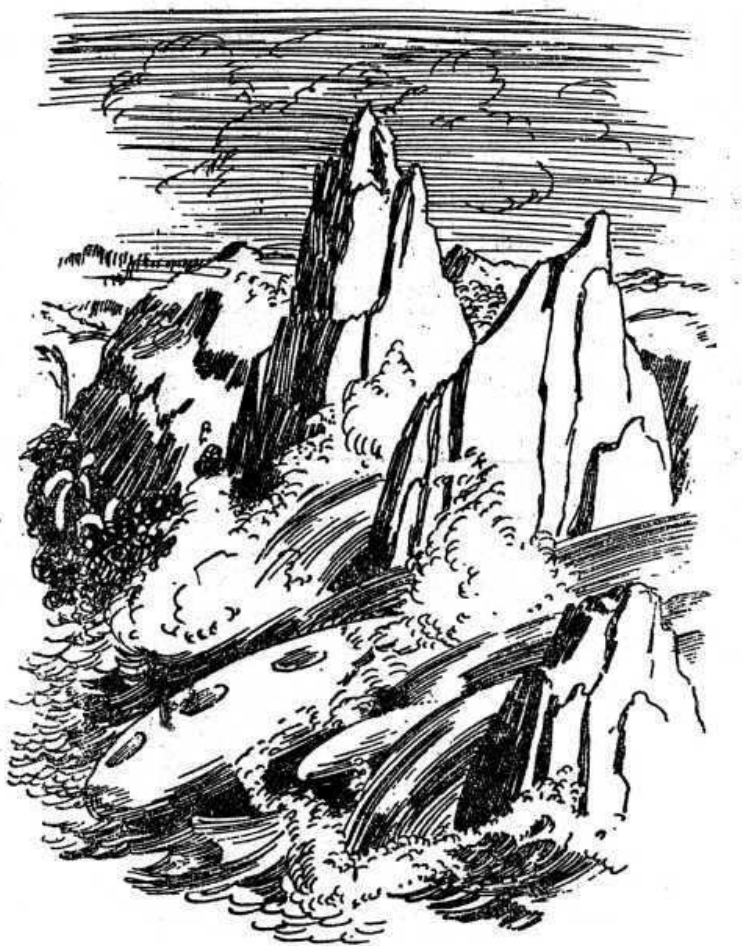
А коли Василь, ступивши крок, озирнувся, академік Риндін уже сидів біля пульта, знов такий самий зосереджений і непохитний, як перед спуском на Венеру. Його пряма постать свідчила про силу й енергію.

Повільно, з легким скреготом, відсунулися вбік, сховалися в стіни металеві віконниці. У вікна вдарило фіолетове світло Венери - тьмяне світло примарної планети, населеної химерними потворами. Чи не востаннє заірнуло це світло до каюти?..

Голос академіка Риндіна пролунав суворо й владно:

- По гамаках, друзі мої, по гамаках! За хвилину даю старт, даю перші вибухи!..

Руки Миколи Петровича лежали на важелях і рукоятках пульта керування. Все було наготові, щоб ракета стрибнула в політ.

- Ви готові? Увага, друзі мої!..

Микола Петрович поглянув востаннє на сіре, важке хмарне небо Венери. Пальці його стиснули важелі:

- Даю старт!

...Стривожена громоподібними вибухами, що лунали над великим озером, занепокоєна хвилями, що буйно билися об береги, - над верховіттям вічнозелених дерев, над незайманими хащами піднялася плеската голова дивної потвори. Великими дурними очима голова подивилася на озеро, поглянула вгору, безглуздо втупилася в малесеньку чорну риску, що блискавично неслася по небу, поринаючи в свинцеві хмари, і, нічого не зрозумівши, сховалася знов за дерева, в хащі, в темряву й вологу первісного лісу...

Твір відшукав Микола КОВАЛЬЧУК, 2014.